

Έντυπο υλικό στα
Θρησκευτικά Α' Λυκείου

Θρησκεία και σύγχρονος άνθρωπος

Τόμος 3ος

Έντυπο προσωρινό υλικό στα Θρησκευτικά Α΄ Λυκείου

Θρησκεία και σύγχρονος άνθρωπος

Το έντυπο προσωρινό υλικό στα Θρησκευτικά δημιουργήθηκε με την ευθύνη της επιτροπής εμπειρογνωμόνων του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής στο πλαίσιο υλοποίησης του Υποέργου «Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Οδηγών για τον Εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών Προσεγγίσεων» της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) - Νέο πρόγραμμα σπουδών. Το παρόν υλικό συνοδεύει το αντίστοιχο Πρόγραμμα Σπουδών και τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.

Για τη σύνταξη του φακέλου προσωρινού υλικού στα Θρησκευτικά Α΄ Λυκείου εργάστηκαν αμισθί τα μέλη της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων **Καλλιρρόη Ακανθοπούλου**, Δρ Θεολογίας, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, και **Μαρία Συργιάννη**, Δρ Θεολογίας, Σχολική Σύμβουλος Θεολόγων, και οι θεολόγοι εκπαιδευτικοί:

Δήμητρα Παρθένου

Θεολόγος, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Αναστασία Χατζηδημητρίου

Θεολόγος, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Σχεδιασμός και μορφοποίηση φακέλου:

Καλλιρρόη Ακανθοπούλου

Εικονογράφηση εξωφύλλου, μετωπίδων θεματικών ενότητων και οπισθοφύλλου:

Δέσποινα Χανόγλου

Θεολόγος, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

- ❖ Για τη μετάφραση της Αγίας Γραφής χρησιμοποιήθηκε η έκδοση της Βιβλικής Εταιρίας.
- ❖ Για πληρέστερες βιβλιογραφικές αναφορές και παραπομπές βλ. στις αντίστοιχες διδακτικές ενότητες του (αναθεωρημένου) Οδηγού Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Λυκείου.
- ❖ Τα σύμβολα δηλώνουν το τέλος κάθε δραστηριότητας.

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

ΦΑΚΕΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

**Έντυπο υλικό στα
Θρησκευτικά Α' Λυκείου**

Τόμος 3ος

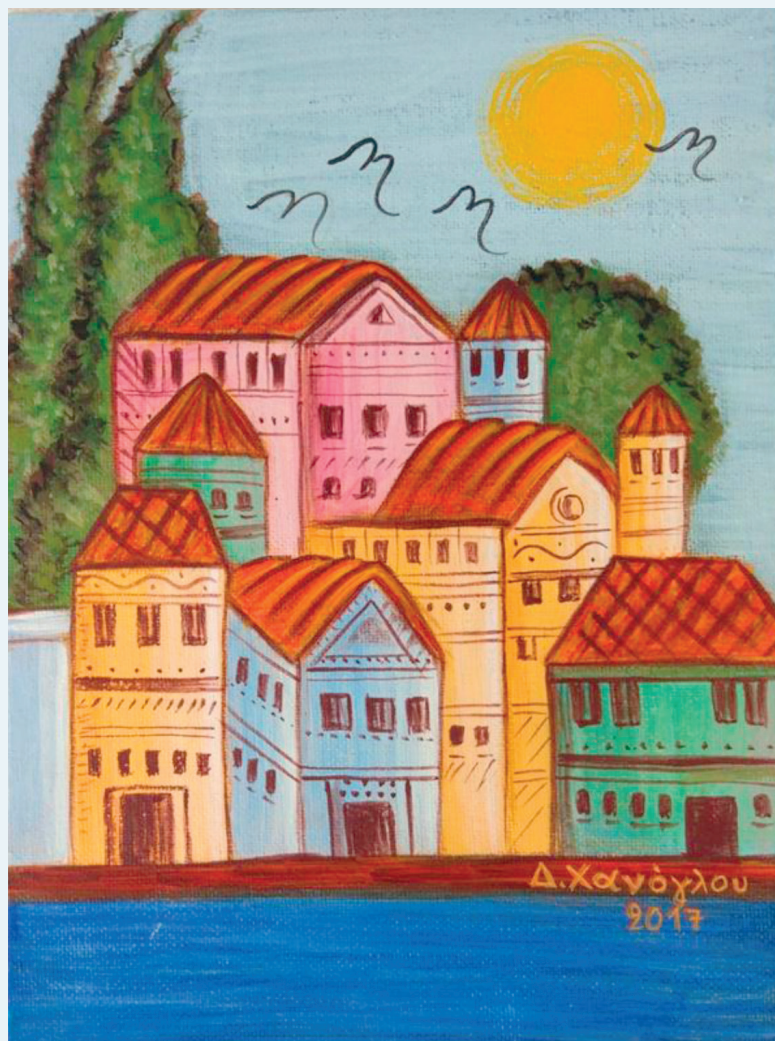
**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»**

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Κοινότητα

- 3.1 Εκκλησία
- 3.2 Ευχαριστία
- 3.3 Ενότητα
- 3.4 Ταυτότητα
- 3.5 Όρια - νόμος

Θ.Ε. 3. ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

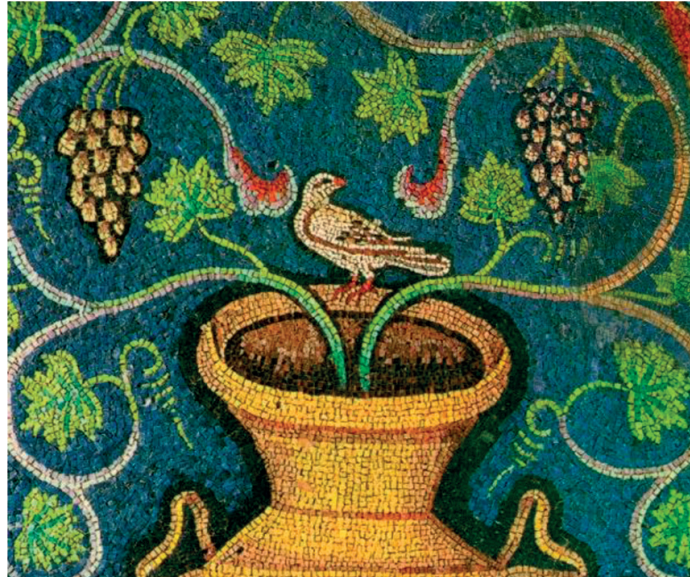
(Εκκλησία, Ευχαριστία, ενότητα, ταυτότητα, όρια/νόμος)

3.1. ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Η Εκκλησία και τα εκκλησιαστικά σύμβολα.

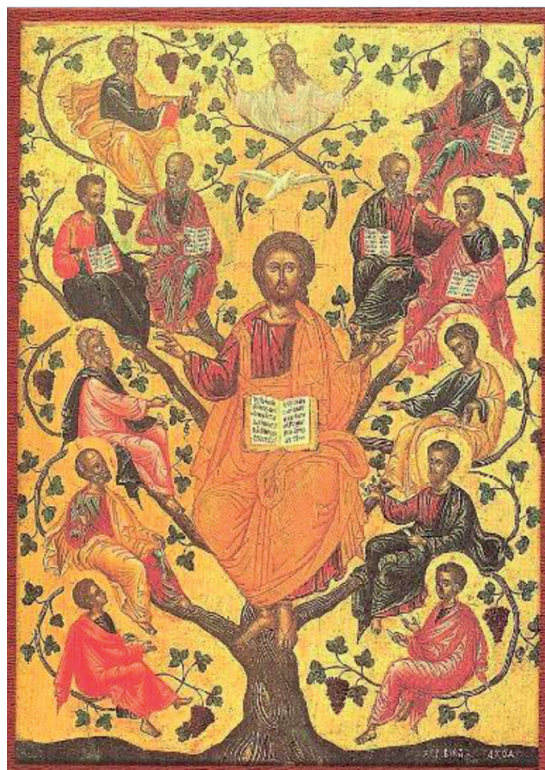
1. Η εκκλησία ως «ναυς», σχέδιο Ράλλη Κοψίδη (1957)

2. Άμπελος, ψηφιδωτό (λεπτομέρεια) από τη Βασιλική του Αγ. Βιταλίου, Ραβέννα, (6ος αι.)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

3. Η άμπελος

4. Το Άλφα και το Ωμέγα, Κατακόμβη της Δομιτίλλας, Ρώμη, 5ος αι.

α. εκκλησία: (ετυμολογία) αρχ. < ἕκκλητος < ἐκκαλῶ «καλῶ έξω, συγκαλῶ» < ἐκ- + καλῶ. Η λ. αναφερόταν αρχικά στην Εκκλησία τού Δήμου, καθώς και στις συγκεντρώσεις των υπευθύνων μιας πόλης-κράτους, οι οποίες λειτουργούσαν ως νομοθετικά σώματα.

Περιλαμβάνει γενικά τη σύγκληση (επίσημη ή ανεπίσημη) προσώπων για προκαθορισμένο σκοπό. Θρησκευτική σημ. απέκτησε η λ. στη βιβλική γλώσσα. Στην Π.Δ. οι Εβδομήκοντα χρησιμοποίησαν τις λ. εκκλησία και συναγωγή αποδίδοντας την εβρ. λ. qahal «συγκέντρωση, συνάθροιση» σε σχέση με τη συγκέντρωση τού Ισραήλ για θρησκευτικούς ή πολεμικούς σκοπούς. Στην Κ.Δ. εκκλησία ονομάζεται το σύνολο των χριστιανών

(γενικά ή τοπικά), καθώς και το σύνολο των πιστών που αναγνωρίζουν τον Χριστό ως κεφαλή τους (πβ. Κολ. 1,18: και αυτός έστιν η κεφαλή του σώματος της εκκλησίας)].

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002²). Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

β. Η λέξη Εκκλησία είναι σύνθετη και δηλώνει την «πρόσκληση» όλων των πιστών για συγκέντρωση στον ίδιο τόπο («εκ-καλώ» σημαίνει «προσκαλώ»).

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Γ΄ γυμνασίου, ΔΕ 2, σ. 12.

Από την Καινή Διαθήκη

α) Ιω 10, 11. 14-15: «Εγώ είμαι ο καλός ποιμένας· ο καλός ποιμένας θυσιάζει τη ζωή του για χάρη των προβάτων... Εγώ είμαι ο καλός βοσκός. Όπως ο Πατέρας αναγνωρίζει εμένα κι εγώ αυτόν, έτσι κι εγώ αναγνωρίζω τα δικά μου πρόβατα κι εκείνα αναγνωρίζουν εμένα· και θυσιάζω τη ζωή μου για χάρη των προβάτων».

β1) Εβρ 6, 18β - 19: «...εμείς που καταφύγαμε σ' αυτόν (τον Θεό) οφείλουμε να μείνουμε σταθεροί σ' αυτά που ελπίζουμε. Αυτή μας η ελπίδα μάς ασφαλίζει και μας βεβαιώνει σαν άγκυρα».

β2) Η άγκυρα, σύμβολο της ελπίδας και της σωτηρίας.

Χριστιανικά σύμβολα

5. Πάρκο κατακομβών της Δομιτίλλας, Ρώμη,
(αντίγραφο).

Λεπτομέρεια ψηφιδωτού (Μαυσωλείο της Γάλλας
Πλακιδίας), Ραβέννα, α΄ μισό του 5ου αι.

Από την Καινή Διαθήκη

γ1) «Η ψυχή που προσεύχεται», μορφή με ανοικτά τα χέρια σε στάση προσευχής'

γ2) Το μονόγραμμα του Χριστού, σχηματισμένο από τα δύο πρώτα σύμφωνα (Χ και Ρ) του ονόματός Του'

γ3) Το περιστέρι με κλαδί ελιάς στο ράμφος του, σύμβολο του πιστού μέσα στη χαρά του Παραδείσου.

δ) Το Άλφα και το Ωμέγα, σύμβολο του Χριστού, που είναι η αρχή και το τέλος των πάντων.

ε) Ιω 15, 5: «Εγώ είμαι το κλήμα («άμπελος»), εσείς οι κληματοβέργες («τά κλήματα»). Εκείνος που μένει ενωμένος μαζί μου κι εγώ μαζί του, αυτός δίνει άφθονο καρπό, γιατί χωρίς εμένα δεν μπορείτε να κάνετε τίποτε».

Χριστιανικά σύμβολα

Η ΑΜΠΕΛΟΣ
Η ΑΛΗΘΙΝΗ
ΕΥΧΗ ΗΣΥΧΙΟΥ

7. Ψηφιδωτό δάπεδο. Πάφος, Ναός Χρυσοπολίτισσας, Αναπαράσταση αμπέλου.

8.

ΙΧΘΥΣ

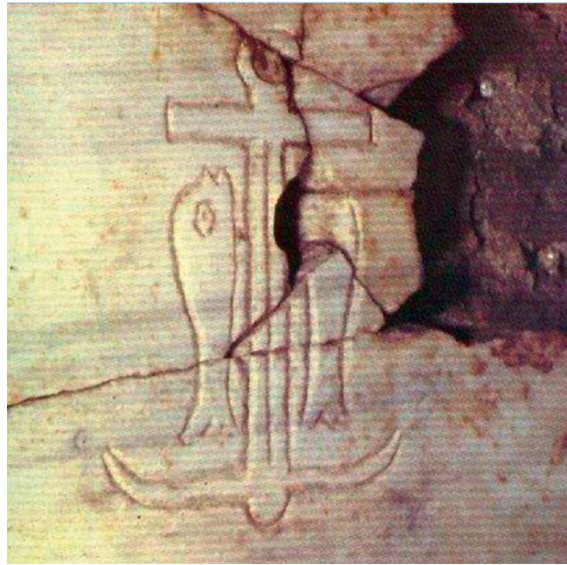
9. Εθνικό Ρωμαϊκό Μουσείο, Θέρμες Διοκλητιανού, Ρώμη

Από την Καινή Διαθήκη

στ´) Το ψάρι («ΙΧΘΥΣ», στα αρχαιοελληνικά), που λειτουργούσε σαν ακροστιχίδα της ομολογίας της πίστης: Ιησούς Χριστός, Θεού Υιός, Σωτήρ.

Χριστιανικά σύμβολα

10.

Η Εκκλησία ως λατρευτική κοινότητα.

1. «Τὸ στερέωμα, τῶν ἐπὶ σοὶ πεπορθῶτων, στερέωσον Κύριε τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτήσω, τῷ τιμίῳ σου αἵματι».

[Απόδοση στη νεοελληνική: Κύριε, Εσύ που στερεώνεις όσους Σε πιστεύουν, στερέωσε την Εκκλησία, την οποία έκανες δική Σου με το τίμιο αίμα Σου».]

2. Μτ 18, 19-20: «[Πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.] οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν».

Μετάφραση: «[Σας βεβαιώνω επίσης πως αν δύο από σας συμφωνήσουν στη γη για ένα πράγμα που θα ζητήσουν, ο ουράνιος Πατέρας μου θα τους το κάνει.] Γιατί όπου είναι συναγμένοι δύο ή τρεις στο όνομά μου, εκεί είμαι κι εγώ ανάμεσά τους».

Ερμηνεία: [...] Ο Κύριος, ότε ηθέλησεν όπως παρακινήσει ζωηρώς τους μαθητάς Αυτού εις Ομόνοιαν και Ειρήνην, είπε: «Πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν, ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντός πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν Οὐρανοῖς· οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς

τό ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμί ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ . 18, 19-20) [...]. «Ἐάν», λέγει, «δύο ὑμῶν συμφωνήσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς»· (Ο Κύριος) ἔθεσε τὴν ομόνοιαν πρώτην. Προέταξε τὸν σύνδεσμον εἰρήνης. Εδίδαξεν ἡμᾶς ὅπως ομονοῦμεν σταθερῶς καὶ ἐν πίστει.

Ἀλλ' ὁ Κύριος ομιλεῖ περὶ τῆς Εκκλησίας Αὐτοῦ καὶ πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται ἐν τῇ Εκκλησίᾳ, λέγων, ὅτι, εἴν ομονοοῦν, εἴν, συμφῶνως πρὸς ὅσα Εκείνος παρήγγειλε καὶ εἶπε, καίτοι ὄντες δύο ἢ τρεῖς μόνον, προσεύχωνται ἐν ομονοίᾳ, θα δύνανται, καίτοι δύο ἢ τρεῖς, ὅπως ἐπιτυγχάνουν παρὰ τῆς Μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ, ὅ,τι ζητοῦν.

«Ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τό ἕμὸν ὄνομα ἐκεῖ», λέγει, «εἰμί ἐν μέσῳ αὐτῶν», δηλ. μετὰ τῶν ἀπλῶν καὶ εἰρηνοποιῶν, μετ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι φοβοῦνται τὸν Θεόν καὶ τηροῦν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ.

Κυπριανού Καρθαγένης,
De Catholicae Ecclesiae Unitate.

3. Μτ 28, 20: «Καί ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος».

Μετάφραση: «Κι ἐγὼ θα εἶμαι μαζί σας πάντα, ὡς τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου».

Ἑρμηνεία: Ἡ Εκκλησία καὶ ὁ Ἰδρυτὴς τῆς εἶναι ἀδιάρρηκτα ἐνωμένοι... Ἡ Εκκλησία εἶναι ὁ Χριστὸς «μεθ' ἡμῶν». Ὁ Χριστὸς δὲν ἐγκατέλειψε τὴν Εκκλησία ὅταν ἀνελήφθη στοὺς οὐρανοὺς: «Καί ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν

είμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Μτ 28, 20)», επειδή «οὐ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τό ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Μτ 18, 20). [...]

Ἡ ἐνότητα μεταξύ του Χριστοῦ και της Εκκλησίας Του πραγματώνεται, πάνω απ' ὅλα, μέσω των μυστηρίων [...].

Ware, Κάλλιστος, ἐπίσκοπος Διοκλείας (2001³).
Ἡ Ορθόδοξη Εκκλησία. Αθήνα: Ακρίτας, σ. 382.

Χαρακτηριστικά της πρώτης Εκκλησίας

1. Από τις Πράξεις των Αποστόλων

α) Ἡ ζωὴ μέσα στην πρώτη κοινότητα (Πραξ 2, 42-47)

Ὅλοι αυτοί ἦταν αφοσιωμένοι στη διδασκαλία των αποστόλων και στη μεταξύ τους κοινωνία, στην τέλεση της θείας Ευχαριστίας και στις προσευχές. Ἐνα δέος τοὺς κατεῖχε ὅλους ὅσοι ἐβλεπαν πολλά εκπληκτικά θαύματα να γίνονται μέσω των αποστόλων. Ὅλοι οι πιστοὶ ζούσαν σε ἕνα τρόπο και εἶχαν τα πάντα κοινά· πουλούσαν ἀκόμα και τα κτήματα και τα υπάρχοντά τους, και μοίραζαν τα χρήματα σε ὅλους, ἀνάλογα με τις ἀνάγκες του καθενός. Κάθε μέρα συγκεντρώνονταν με ὁμοψυχία στο ναό, τελούσαν τη θεία Ευχαριστία σε σπίτια, τρώγοντας την τροφή τους γεμάτοι χαρά και με

απλότητα στην καρδιά. Δοξολογούσαν το Θεό, κι όλος ο λαός τούς εκτιμούσε. Και ο Κύριος πρόσθετε κάθε μέρα στην εκκλησία αυτούς που σώζονταν.

β) Η κοινοκτημοσύνη των πρώτων χριστιανών (Πραξ 4, 32-37)

Όλοι όσοι πίστεψαν είχαν μία καρδιά και μία ψυχή. Κανείς δεν θεωρούσε ότι κάτι από τα υπάρχοντά του ήταν δικό του, αλλά όλα τα είχαν κοινά. Οι απόστολοι κήρυτταν και βεβαίωναν με μεγάλη πειστικότητα ότι ο Κύριος Ιησούς αναστήθηκε. Κι ο Θεός έδινε σε όλους πλούσια τη χάρη του. Δεν υπήρχε κανείς ανάμεσά τους που να στερείται τα απαραίτητα. Γιατί όσοι είχαν χωράφια ή σπίτια τα πουλούσαν, κι έφερναν το αντίτιμο αυτών που πουλούσαν, και το έθεταν στη διάθεση των αποστόλων. Απ' αυτό δινόταν στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του. Έτσι έκανε κι ο Ιωσής, ένας λευίτης από την Κύπρο, που οι απόστολοι τον ονόμασαν Βαρνάβα, όνομα που μεταφράζεται «ο άνθρωπος της παρηγοριάς». Αυτός είχε ένα χωράφι, το πούλησε κι έφερε τα χρήματα και τα έθεσε στη διάθεση των αποστόλων.

2. Από την Επιστολή προς Διόγνητον (απόσπασμα, §5, 1-6, 8):

«Διότι οι χριστιανοί ούτε ως προς τον τόπο ούτε ως προς την ομιλία ούτε ως προς τα υπόλοιπα ήθη διακρίνονται από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Διότι δεν κατοικούν ούτε σε ιδιαίτερες πόλεις ούτε κάποια διαφορετική γλώσσα χρησιμοποιούν. [...] Παρουσιάζουν

θαυμαστή και πραγματικά παράξενη την κατάσταση του τρόπου ζωής τους. Κατοικούν τις ιδιαίτερες πατρίδες τους, αλλά σαν πάροικοι. Συμμετέχουν στα πάντα ως πολίτες και όλα τα υπομένουν ως ξένοι. Κάθε ξένη πατρίδα είναι πατρίδα τους και κάθε πατρίδα είναι ξένη... Ζουν στη γη αλλά πολιτεύονται στον ουρανό. Υπακούουν στους καθορισμένους νόμους και με τη ζωή τους υπερβαίνουν τους νόμους. Τους αγαπούν όλους και διώκονται από όλους. Αγνοούνται και κατακρίνονται. Θανατώνονται και παίρνουν ζωή. Βλασφημούνται και δικαιώνονται. Δέχονται λοιδορίες και ευλογούν (λέγουν καλά λόγια). Υβρίζονται και τιμούν. Όταν κάνουν το καλό, τιμωρούνται ως κακοί, όταν τιμωρούνται χαίρονται σαν να παίρνουν ζωή [...]. Με λίγα λόγια ό,τι είναι για το σώμα η ψυχή, αυτό είναι στον κόσμο οι χριστιανοί [...]. Οι χριστιανοί κατοικούν στον κόσμο, αλλά δεν προέρχονται απ' τον κόσμο (δεν έχουν το πνεύμα του κόσμου)».

3. Ιουστίνος φιλόσοφος και μάρτυρας

[...] Κατά τη λεγόμενη ημέρα του ήλιου, δηλαδή την Κυριακή, γίνεται συγκέντρωση όλων των χριστιανών που κατοικούν στις πόλεις ή στο ύπαιθρο και διαβάζονται τα Απομνημονεύματα των Αποστόλων ή τα συγγράμματα των προφητών, όσο χρόνο είναι δυνατό.

Κατόπιν, αφού σταματήσει αυτός που διαβάζει, ο προϊστάμενος λειτουργός με ομιλία νουθετεί και προσκαλεί τούς χριστιανούς να μιμηθούν τα καλά αυτά

έργα. Έπειτα σηκωνόμαστε όλοι μαζί και προσευχόμαστε· και, όπως είπαμε προηγουμένως, όταν σταματήσουμε την προσευχή, προσφέρεται «άρτος» και «οίνος» και «ύδωρ» και ο προϊστάμενος λειτουργός, με όση δύναμη έχει, απευθύνει επίσης ευχές και ευχαριστίες στο Θεό και ο λαός, επιδοκιμάζοντας, λέγει Αμήν. Και η μετάδοση και η μετάληψη των δώρων της θείας Ευχαριστίας γίνεται χωριστά για τον καθένα· σ' εκείνους που δεν ήσαν παρόντες, στέλνεται με τους διακόνους. Και από αυτούς που είναι εύποροι και επιθυμούν, καθένας δίνει ό,τι θέλει, ανάλογα με την προαίρεσή του. Το ποσό που συγκεντρώνεται δίνεται στον προϊστάμενο λειτουργό, και αυτός βοηθάει τα ορφανά και τις χήρες, και παρέχει προστασία σε όσους απουσιάζουν - επειδή είναι άρρωστοι ή για άλλη αιτία - και στους φυλακισμένους, και στους ξένους, που μένουν προσωρινά εκεί, και σε όλους ανεξαιρέτως που έχουν ανάγκη. Την κοινή, λοιπόν, συγκέντρωση αυτή κάνουμε την ημέρα του ήλιου, επειδή είναι η πρώτη ημέρα κατά την οποία ο Θεός, αφού μετέβαλε το σκοτάδι και την ύλη, δημιούργησε τον κόσμο, και επειδή ο Ιησούς Χριστός ο Σωτήρας μας την ίδια μέρα αναστήθηκε «εκ νεκρών».

Ιουστίνου φιλοσόφου και μάρτυρος,
Α' Απολογία «υπέρ των Χριστιανών προς
Αντωνίνον τον Ευσεβή» (ΒΕΠΕΣ 3, 198).

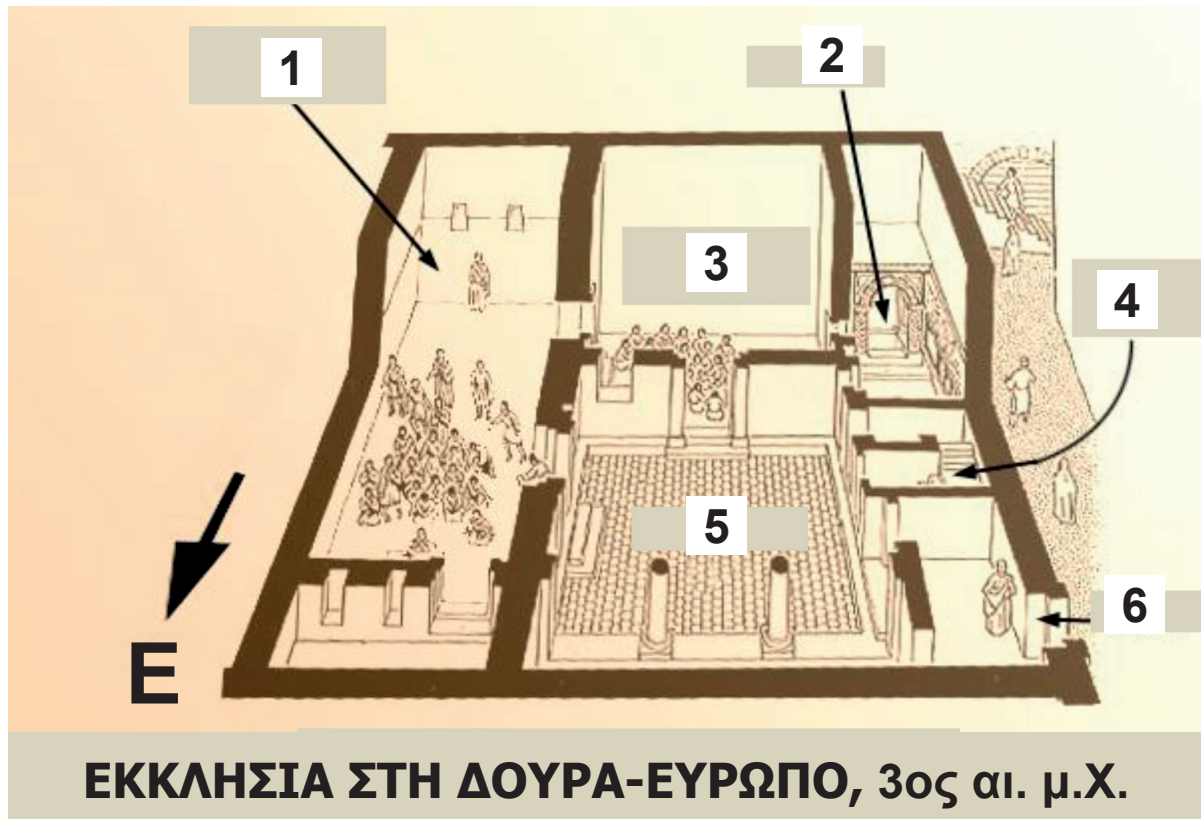
Πληροφορίες για τη Δούρα-Ευρωπό

α. Στη Μεσοποταμία, στη δυτική όχθη του Ευφράτη ποταμού, στη Δούρα Ευρωπό, οι ανασκαφές έφεραν στο φως τη σημαντικότερη κατ' οίκον εκκλησία.

Πρόκειται για μια ελληνιστικού τύπου οικία, που διαθέτε αρκετά δωμάτια διατεταγμένα γύρω από μία αυλή. Για τις ανάγκες της λατρείας δύο συνεχόμενα δωμάτια της νότιας πλευράς ενώθηκαν και αποτέλεσαν ένα ενιαίο χώρο (13Χ15μ.). Στην ανατολική πλευρά της αίθουσας βρέθηκε μία εξέδρα, όπου πιθανόν θα βρισκόταν ο θρόνος του επισκόπου, ίσως φορητός και ξύλινος. Η μετατροπή αυτή τοποθετείται πιθανότατα [...] γύρω στο 231/232.

Δέκα χρόνια περίπου μετά, στη βορειοδυτική γωνία του σπιτιού, ένα δωμάτιο μετατράπηκε σε βαπτιστήριο. Απέκτησε ορθογώνια κτιστή κολυμβήθρα με κιβώριο πάνω απ' αυτή. Το βαπτιστήριο διακοσμήθηκε με τοιχογραφίες, που περιελάμβαναν θέματα σχετικά με το Βάπτισμα και τη διδασκαλία της Εκκλησίας γι' αυτό».

Στουφή, Ι. Η ναοδομία: Ιστορική και θεολογική θεώρηση, σ. 1.

Εικ. 11

λήμμα "Dura-Europos", Wikipedia (external link)

1. Αίθουσα συγκεντώσεων
2. Βαπτιστήριο
- 3, Αίθουσα διδασκαλίας
4. Κλιμακοστάσιο για τον επάνω όροφο
5. Αυλή
6. Είσοδος

Η Εκκλησία στο Σύμβολο της Πίστεως.

1. Το 9ο άρθρο του «Συμβόλου της Πίστεως» («Πιστεύω»):

Πιστεύω [...]

9. Εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Πιστεύω [...]

στην Εκκλησία που είναι μία, αγία, καθολική και αποστολική.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών
Γ΄ Γυμνασίου, ΔΕ 14, σ. 56.

2. Σχετικές αναφορές στην Καινή Διαθήκη

- «μίαν»: όπως ο ιδρυτής της Χριστός, που είναι ένας.
 - Κολ 1,18: «Αυτός [ο Υιός του Θεού] η κεφαλή του σώματος που είναι η εκκλησία [...]».
 - Ιω 10,16: «[...] Θα γνωρίσουν τη φωνή μου και θα γίνουν ένα ποίμνιο με έναν ποιμένα».

- «αγίαν»:
 - Εφ 5,25-27: «[...] όπως ο Χριστός αγάπησε την εκκλησία και πρόσφερε τη ζωή του γι' αυτήν. Ἦθελε ἔτσι να την εξαγιάσει, αφού την καθάρισε με το λουτρό του βαπτίσματος και με το λόγο,

- ώστε η εκκλησία να του ανήκει ως νύφη με όλη της τη λαμπρότητα, την καθαρότητα και αγιότητα, χωρίς ψεγάδι ή ελάττωμα ή κάτι παρόμοιο».
- Α Κορ 1,2: «Προς τους πιστούς της εκκλησίας του Θεού στην Κόρινθο, που ο Ιησούς Χριστός τους ξεχώρισε και τους κάλεσε να γίνουν άγιοι [...]».

12. Η Β΄ Οικουμενική Σύνοδος, Μεγίστη Λαύρα, Άγιο Όρος.

- «καθολικήν»:
 - Εφ 2,17-18: «Έτσι, ο Χριστός ήρθε κι έφερε το χαρμόσυνο μήνυμα της ειρήνης σ' εσάς τους εθνικούς, που ήσασταν μακριά από το Θεό, και σ' εσάς τους Ιουδαίους, που ήσασταν κοντά του. Πραγματικά, διά του Χριστού μπορούμε μ' ένα πνεύμα και οι δύο, εθνικοί και Ιουδαίοι, να πλησιάσουμε τον Πατέρα», και

- Ιω 10,16: «Έχω κι άλλα πρόβατα, που δεν ανήκουν σ' αυτή τη μάντρα· πρέπει κι εκείνα να τα οδηγήσω».
 - Μκ 16, 15: ««Πορευθείτε σ' ολόκληρο τον κόσμο και διακηρύξτε το χαρμόσυνο μήνυμα σ' όλη την κτίση».
- **«αποστολικήν»:**
- Εβρ 3,1: «Λοιπόν, αδερφοί μου, [...], κατανοήστε καλά ποιος ήταν ο Ιησούς, ο απεσταλμένος του Θεού και αρχιερέας της πίστεως που ομολογούμε» («κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν») , και
 - Πραξ 2,42: «Όλοι αυτοί ήταν αφοσιωμένοι στη διδασκαλία των **αποστόλων** και στη μεταξύ τους κοινωνία, στην τέλεση της θείας Ευχαριστίας και στις προσευχές».
 - Εφ 2,20: «Προστεθήκατε κι εσείς στο οικοδόμημα που έχει θεμέλιο τους **αποστόλους** και τους προφήτες, κι ακρογωνιαίο λίθο αυτόν τον ίδιο το Χριστό».

3. Η καθολικότητα της Εκκλησίας (Κύριλλος Ιεροσολύμων)

Ονομάζεται λοιπόν η Εκκλησία καθολική, γιατί απλώνεται σε όλη την Οικουμένη, από τη μια ως την άλλη άκρη της γης· λέγεται καθολική, γιατί διδάσκει και ορθόδοξα και ασταμάτητα όλα τα δόγματα που πρέπει να γνωρίσουν οι άνθρωποι, για τα ορατά και τα αόρατα πράγματα, για τα επουράνια και τα επίγεια· (λέγεται

καθολική), επειδή επιδιώκει να οδηγήσει στην ευσέβεια ολόκληρο το γένος των ανθρώπων, δηλαδή και τους άρχοντες και τους αρχόμενους, και τους μορφωμένους και τους απλοϊκούς· επίσης (λέγεται καθολική), γιατί γιατρεύει πέρα για πέρα και θεραπεύει όλα τα είδη των αμαρτιών που γίνονται με την ψυχή και το σώμα, καθώς και γιατί μέσα σ' αυτή αποκτάει κανείς κάθε είδος της λεγόμενης αρετής, που φαίνεται και στα έργα και στα λόγια και στα διάφορα πνευματικά χαρίσματα. Εκκλησία ακόμη ονομάζεται σύμφωνα με την κύρια σημασία της λέξεως «εκκλησία», γιατί καλεί όλους και τους μαζεύει.

Περικοπή από τη 18η Κατήχηση
του Κυρίλλου Ιεροσολύμων

13. Πεντηκοστή, ψηφιδωτό από το Καθολικό της Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας (11ος αι.)

4. Η αγιαστική και ανακαινιστική δύναμη της Εκκλησίας (Ιωάννης Χρυσόστομος)

Γιατί, ποιο λιμάνι μπορεί να συγκριθεί με την Εκκλησία; Ποιος παράδεισος μοιάζει προς τη δική σας σύναξη; Εδώ δεν υπάρχει φίδι που σχεδιάζει το κακό, αλλά ο Χριστός που οδηγεί στη μυστηριακή ζωή· δεν υπάρχει η Εύα που σε ρίχνει κάτω με τρικλοποδιά, αλλά η Εκκλησία που ανορθώνει· δεν υπάρχουν εδώ φύλλα δέντρων, αλλά ο καρπός του αγίου Πνεύματος, δεν υπάρχει εδώ φράχτης με αγκάθια, αλλά αμπέλι θαλερό. Αν βρω ένα αγκάθι, το μετατρέπω σε ελιά· γιατί όσα υπάρχουν εδώ δεν εμποδίζονται από τις φυσικές δυσκολίες αλλά έχουν τιμηθεί με την ελευθερία της θελήσεως· αν βρω ένα λύκο, τον μεταβάλλω σε πρόβατο, χωρίς να του αλλάξω τη φύση, αλλά μετατρέποντας τη θέληση. Γι' αυτό δε θα έκανε κανείς λάθος, αν έλεγε ότι η Εκκλησία έχει μεγαλύτερη αξία από την κιβωτό. Γιατί η κιβωτός έπαιρνε τα ζώα και τα διατηρούσε, ενώ η Εκκλησία παίρνει τα ζώα και τα μεταβάλλει. Ας χρησιμοποιήσω παραδείγματα. Εκεί, στην κιβωτό, μπήκε γεράκι και βγήκε γεράκι· μπαίνει λύκος και βγαίνει λύκος. Εδώ (στην Εκκλησία) μπήκε κάποιος γεράκι και βγαίνει περιστέρι· μπαίνει λύκος και βγαίνει πρόβατο· μπαίνει φίδι και βγαίνει αρνί, επειδή δεν αλλάζει η φύση, αλλά διώχνεται η κακία.

Ιωάννης Χρυσόστομος. Η' Ομιλία περί μετανοίας.

5. Η εικόνα της Πεντηκοστής

14. Θεοφάνης ο Κρης (1546).
Κυριακή της Πεντηκοστής. Ι. Μονή
Σταυρονικήτα, Άγιο Όρος.

Ερμηνευτικό σχόλιο στην εικόνα της Πεντηκοστής

Οι απόστολοι είναι καθισμένοι ημικυκλικά στο φωτεινό υπερώο και χωρισμένοι σε δύο ομάδες, η μια απέναντι από την άλλη. Πάνω από τους αποστόλους

φαίνεται ο ουρανός, από τον οποίο εκπέμπονται δώδεκα φωτεινές ακτίνες, που κατεβαίνουν προς τους αποστόλους. Πάνω από το κεφάλι κάθε αποστόλου είναι γλώσσα ώσει πυρός (Πραξ 2,4), που φανερώνει τον αγιοπνευματικό φωτισμό τους. Η σύνθεση της εικόνας ανοίγεται προς τα πάνω, σαν να ελκύεται από το Θεό - Πατέρα, από τον οποίο εκπορεύονται οι πύρινες γλώσσες. Κάτω διακρίνεται ένας γέροντας, που αποτελεί προσωποποίηση του κόσμου. Η εικόνα δείχνει την ενότητα των αποστόλων μέσα στην άκτιστη χάρη του Θεού, που αποκαθιστά τη διάσπαση των ανθρώπων που συνέβη στη Βαβέλ (Γεν. κεφ. 2).

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών
Α΄ Λυκείου, ΔΕ 14, σ. 79-80.

6. Η αποστολικότητα της Εκκλησίας

[...] Ως αφετηρία ας πάρουμε ένα βασικό εκκλησιαστικό δεδομένο [...]: τον προσδιορισμό της Εκκλησίας ως «αποστολικής» στο Σύμβολο της Πίστεως: «Πιστεύω ...εις μίαν αγίαν καθολικήν και αποστολικήν εκκλησίαν».

Η ερμηνεία που συνήθως δίνεται, είναι ότι η Εκκλησία είναι αποστολική, διότι οικοδομείται έχοντας θεμέλιο τους δώδεκα αποστόλους. Διδασκαλία της, δηλαδή, είναι η διδασκαλία που αυτοί παρέλαβαν από τον Χριστό, κήρυγμά της είναι το κήρυγμά τους και ποιμένες της οι διάδοχοί τους. Συνήθως εδώ [...] τίθεται τελεία. Υπάρχει όμως κίνδυνος να παραθεωρηθεί το

εξής απλούστατο: Η βάση όλων αυτών δεν είναι πρωτογενώς οι απόστολοι, αλλά η αποστολικότητα, η οποία είναι κάτι συμφυές με καθαυτή την πρωτοβουλία και το έργο του Θεού στην ιστορία. Ο Θεός απέστειλε τον Χριστό στον κόσμο, ο δε Χριστός με τη σειρά του, ως ο κατ' εξοχήν σταλμένος –ήτοι ο κατ' εξοχήν απόστολος – αποστέλλει στον κόσμο τους μαθητές του. Στον μεν Πατέρα του ανέφερε: «όπως εσύ έστειλες εμένα στον κόσμο, έτσι κι εγώ έστειλα αυτούς στον κόσμο» (Ιω 17, 18), στους δε μαθητές του ανακοίνωσε: «όπως ο Πατέρας έστειλε εμένα, έτσι στέλνω κι εγώ εσάς» (Ιω 20,21). Και όλα αυτά, με την πνοή του Πνεύματος, που φέρνει σε κοινωνία τις δύο διαφορετικότητες, το θείο και το ανθρώπινο, και εγκαινιάζει μέσα στην ιστορία το αληθινά καινούργιο. [...]

Κατά συνέπεια, η Εκκλησία είναι αποστολική, εάν και εφ' όσον είναι αποστελλόμενη από τον Θεό και αποστέλλουσα αποστόλους της «σ' όλη την κτίση» (Μκ 16, 15). Και στο ζήτημα αυτό εκδηλώνεται αδιάκοπα η δράση των προσώπων της αγίας Τριάδας.

Παπαθανασίου, Θ. (2009). Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται, Αθήνα: Εν πλω, σ. 28-30.

Η Εκκλησία σήμερα.

1. Οι εκδηλώσεις της αγάπης των χριστιανών της Αλεξανδρείας σε περίοδο επιδημίας πανώλης (γύρω στα 250μ.Χ.) (Διονύσιος Αλεξανδρείας)

«Τώρα πραγματικά όλα θρηνούν και όλοι πενθούν, και ολόγυρα στην πόλη ακούγονται γοερά κλάματα εξαιτίας του πλήθους εκείνων που έχουν πεθάνει και πεθαίνουν κάθε μέρα. Γιατί όπως έχει γραφτεί για τα πρωτότοκα των Αιγυπτίων, έτσι και τώρα «έγινε κραυγή μεγάλη· αφού δεν υπάρχει σπίτι, μέσα στο οποίο να μην υπάρχει κάποιος πεθαμένος[...]».

Οι περισσότεροι λοιπόν από τους αδελφούς μας από πολύ μεγάλη και αδερφική αγάπη, αφοσιωμένοι ο ένας στον άλλο και χωρίς να υπολογίζουν τις συνέπειες για τον εαυτό τους, έκαναν επισκέψεις στους άρρωστους, τους προσέφεραν τις υπηρεσίες τους, τους περιποιούνταν «εν Χριστώ» και πέθαιναν πολύ ευχαρίστως μαζί τους, αφού προηγουμένως πάθαιναν μόλυνση από την επαφή τους με τους άλλους, κολλούσαν την αρρώστια από τους πλησίον και, με τη θέλησή τους, δοκίμαζαν τους πόνους. Και πολλοί, αφού περιποιήθηκαν τους άλλους στην αρρώστια τους και τούς έδωσαν δύναμη, οι ίδιοι πέθαιναν, μεταφέροντας κατά κάποιο τρόπο το θάνατο εκείνων στους εαυτούς τους. Οι άριστοι λοιπόν από τους αδελφούς μας και μερικοί πρεσβύτεροι και διάκονοι και λαϊκοί με αυτό τον τρόπο

έφυγαν από τη ζωή, επαινούμενοι πολύ, έτσι ώστε και αυτό το είδος του θανάτου, που ήταν αποτέλεσμα μεγάλης ευσέβειας και δυνατής πίστεως, να μη φαίνεται καθόλου ότι είναι κατώτερο από το μαρτύριο. Και αφού με απλωμένα χέρια σήκωναν τα σώματα των άγιων στην αγκαλιά τους, και τους έκλειναν τα μάτια και τα στόματα και τούς μετέφεραν πάνω στους ώμους, και τούς σαβάνωναν και τους έλουζαν και τους στόλιζαν με τη νεκρική στολή, μετά από λίγο χρόνο, το ίδιο γινόταν και σ' αυτούς, γιατί, πάντοτε εκείνοι που απέμεναν στη ζωή, ακολουθούσαν στο θάνατο αυτούς που πέθαναν προηγουμένως. Οι ειδωλολάτρες όμως έκαναν τελείως τα αντίθετα· έδιωχναν ακόμη και εκείνους που μόλις άρχιζαν να αρρωσταίνουν, και απέφευγαν τους αγαπημένους τους και τους πετούσαν στους δρόμους μισοπεθαμένους, και τους νεκρούς τους έριχναν άταφους στα σκουπίδια, στην προσπάθεια τους να μην τους πλησιάσει ο θάνατος, πράγμα που δεν ήταν εύκολο να αποφύγουν, παρ' όλο ότι μηχανεύονταν πολλά».

Διονυσίου Αλεξανδρείας, Εορταστική επιστολή προς τους αδελφούς της Αλεξανδρείας.

2. Το έργο της Εκκλησίας της Αλβανίας

[...] Για να στηρίξουμε την οικονομία της Εκκλησίας της Αλβανίας, σκεφτήκαμε ότι μια λύση θα ήταν ένα υδροηλεκτρικό έργο, το οποίο έχει τα εξής πλεονεκτήματα. Είναι μια επένδυση με απόλυτο σεβασμό στο περιβάλλον, [...] που χρησιμοποιεί ανανεώσιμες πηγές,

[...] που έχει έναν κοινωνικό χαρακτήρα, είναι μια ευλογία από το Θεό συνεχής. [...] Είναι μια επένδυση που φέρνει έσοδα. Αλλά αυτά τα έσοδα δεν τα σκεφτόμαστε μόνο για μισθούς ή άλλα πράγματα της εκκλησίας. Το 40% θα βοηθά αυτή την κατάσταση. Το άλλο 40% πηγαίνει στην Παιδεία. Τα υπόλοιπα πηγαίνουν σε άλλες ανάγκες. Και ένα 5-10% πηγαίνουν σε Εκκλησίες πιο φτωχές από εμάς.

Στην Εκκλησία της Αλβανίας δώσαμε [...] έμφαση στη νεολαία. Για μας η νεολαία δεν είναι το μέλλον αλλά το παρόν. Φροντίσαμε με κατασκηνώσεις, κατηχητικά σχολεία, με οργάνωση κέντρων νεολαίας [...]. Είμαστε μια εκκλησία ανοιχτή σε όλο τον κόσμο και την κοινωνία [...]. Αρχίσαμε με Νηπιαγωγεία. Τώρα έχουμε 20 νηπιαγωγεία σε διάφορα μέρη. Προχωρήσαμε με Δημοτικά, με Γυμνάσια, με Λύκεια. Τολμήσαμε να δημιουργήσουμε και ΙΕΚ. Το τελευταίο «πείραμά μας» [...], προχωρήσαμε και σε Πανεπιστήμιο. Σε όλους αυτούς τους τομείς έπρεπε να βοηθούμε. Τα χρήματα [...] δεν έγιναν μόνο κτίσματα. Έχουμε κτίσει βέβαια 150 νέες Εκκλησίες και έχουμε [...] επισκευάσει άλλες 160. Πολλά όμως από αυτά τα χρήματα έμπαιναν στην άκρη για την εκπαίδευση και την υγεία. Είδατε την Κλινική που έγινε. [...] Η Κλινική είναι μια ευλογία από τον Θεό και έχει μόνο τα καλύτερα μηχανήματα, καινούρια [...]. Ποτέ δεν δέχτηκα μεταχειρισμένα. Θυμάμαι τη μητέρα μου που έλεγε: στους φτωχούς ποτέ δεν θα δώσεις μεταχειρισμένα ρούχα. [...]

Στο Δυρράχιο έχουμε ιδρύσει Θεολογική Ακαδημία.
[...].

Εμείς [...] ακτινοβολούμε αυτό που έχουμε. Το μοι-
ράζουμε, δεν κρατούμε τίποτε για τον εαυτό μας. [...] Από την πρώτη στιγμή φροντίσαμε να έχουμε εξαιρετες
σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους που αναζητούσαν
τον Θεό. Αυτό που προσπάθησα αμέσως ήταν ένας δι-
άλογος. Όχι πια θρησκευολογικός, αλλά ένας διάλογος
ζωής. Έχουμε κοινά προβλήματα και τα αντιμετωπίζου-
με μαζί με πολύ σεβασμό. [...] Πιστεύω απόλυτα ότι βα-
σικός ρόλος της εκκλησίας είναι η καταλλαγή. [...]

Στην Ελλάδα αντιμετωπίσαμε σωστά την προσφυγι-
κή κρίση. [...] Για μένα το πιο συγκινητικό είναι εκείνες
οι γιαγιάδες που έπαιρναν τα μικρούλια τα προσφυγό-
πουλα και τους έδιναν γάλα. Είναι μια συντριπτική εικό-
να μεγαλείου. [...] Αυτό το DNA της αγάπης, του σεβα-
σμού στον ξένο, στον άγνωστο, αυτό είναι [...] η μεγάλη
περιουσία που έχουμε ως λαός. [...] Δεν θυσιάζεσαι εύ-
κολα, αν δεν έχεις έμπνευση. Αν δεν έχεις αγάπη, γιατί
να θυσιαστείς;

Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος. (2017) EPT1
(στην εκπομπή ΕΠΩΝΥΜΩΣ, αποφώνηση) (08.01.2017)

Τελειώνοντας τη Διδακτική Ενότητα...

- ✓ Προσδιορίζουμε την έννοια «Εκκλησία» και το περιεχόμενό της με βάση την ερμηνεία του άρθρου της Πίστεως «Εις Μίαν, Αγίαν, Καθολικήν και Αποστολικήν...».
- ✓ Συσχετίζουμε σύμβολα και εικόνες με τον κοινοτικό τρόπο λειτουργίας της Εκκλησίας.

Σημειώνουμε...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Επίπεδα έκφρασης της ευχαριστίας στην ιστορία και στην καθημερινότητα.

1. «Οὐδείς ἀγνωμονέστερος τοῦ εὐεργετηθέντος».

2. Η θεραπεία των δέκα λεπρών (Λκ 17, 11-19)

Πηγαίνοντας ο Ιησούς προς την Ιερουσαλήμ, περνούσε ανάμεσα από τη Σαμάρεια και τη Γαλιλαία. Καθώς έμπαινε σ' ένα χωριό, τον συνάντησαν δέκα λεπροί· στάθηκαν λοιπόν από μακριά και του φώναζαν δυνατά: «Ιησού, αφέντη, ελέησέ μας!» Βλέποντάς τους εκείνος τους είπε: «Πηγαίνετε να σας εξετάσουν οι ιερείς». Και καθώς πήγαιναν, καθαρίστηκαν από τη λέπρα. Ένας απ' αυτούς, όταν είδε ότι θεραπεύτηκε, γύρισε δοξάζοντας με δυνατή φωνή το Θεό, έπεσε με το πρόσωπο στα πόδια του Ιησού και τον ευχαριστούσε. Κι αυτός ήταν Σαμαρείτης. Τότε ο Ιησούς είπε: «Δε θεραπεύτηκαν και οι δέκα; Οι άλλοι εννιά πού είναι; Κανένας τους δε βρέθηκε να γυρίσει να δοξάσει το Θεό παρά μόνο τούτος εδώ ο αλλοεθνής;» Και σ' αυτόν είπε: «Σήκω και πήγαινε στο καλό· η πίστη σου σε έσωσε».

Σταυρική θυσία, αναφορά, Θεία Ευχαριστία.

1. Παλαιά Διαθήκη:

- Γεν 4, 3-4: «Ο Κάιν πρόσφερε στον Κύριο θυσία από τους καρπούς της γης. Ο Άβελ πρόσφερε κι αυτός από τα πρωτότοκα πρόβατα του κοπαδιού του και μάλιστα τα παχύτερα μέρη τους».
- Αρ 15, 1-3: «Ο Κύριος έδωσε στο Μωυσή τις ακόλουθες εντολές για τους Ισραηλίτες: Όταν θα μπείτε στη χώρα που θα σας δώσω να κατοικήσετε, θα προσφέρετε στον Κύριο θυσίες. Δυνατόν να προσφέρετε από τα βόδια σας ή τα πρόβατά σας θυσία που γίνεται με φωτιά, είτε αυτή είναι ολοκαύτωμα είτε θυσία για εκπλήρωση τάματος είτε εκούσια προσφορά, είτε θυσία με την ευκαιρία κάποιας γιορτής σας –η ευωδιά αυτών των θυσιών ευχαριστεί τον Κύριο».
- Ψαλμ 51, 19:
«Θυσία για το Θεό είναι το συντριμμένο πνεύμα· καρδιά ταπεινωμένη και υποταγμένη, ο Θεός δεν την καταφρονεί».

2. Καινή Διαθήκη:

- Μτ 9, 13: «Και πηγαίνετε να μάθετε τι σημαίνει, αγάπη θέλω και όχι θυσία».
- Ρωμ 12, 1: «Ο Θεός, αδερφοί, μας έδειξε το έλεός του. Σας παρακαλώ, λοιπόν, να του προσφέρετε

όλο τον εαυτό σας θυσία ζωντανή, άγια, ευπρόσδεκτη στο Θεό. Αυτή είναι η πραγματική πνευματική σας λατρεία».

- Εβρ 9, 14: «Αυτός [ο Χριστός], έχοντας το Πνεύμα του Θεού, πρόσφερε τον εαυτό του άψογη θυσία στο Θεό, κι έτσι θα καθαρίσει τη συνείδησή σας από τα έργα που οδηγούν στο θάνατο, για να μπορείτε να λατρεύετε τον αληθινό Θεό».
- Εβρ 13, 15-16: «Ας προσφέρουμε, λοιπόν, συνεχώς στο Θεό δια του Ιησού σαν θυσία τον ύμνο μας, δηλαδή τον καρπό των χειλιών μας, που ομολογούν το μεγαλείο του. Μην ξεχνάτε ακόμα να κάνετε το καλό και να μοιράζεστε με τους άλλους ό,τι έχετε. Με τέτοιες θυσίες ευχαριστείται ο Θεός».
- Εφ 5, 2: «Μιμηθείτε λοιπόν το Θεό, αφού είστε αγαπητά του παιδιά· να συμπεριφέρεστε με αγάπη κατά το πρότυπο του Χριστού, που μας αγάπησε κι έδωσε τη ζωή του για μας, προσφορά και θυσία που τη δέχεται ευχάριστα ο Θεός».

3. Θεία Λειτουργία Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου (ενδεικτικά):

α) Ευχή της Προσκομιδής (Λειτουργία Ι. Χρυσοστόμου)

Κείμενο

Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὀμόνος ἅγιος, ὁ δεχόμενος θυσίαν αἰνέσεως παρὰ τῶν ἐπικαλουμένων σε ἐν ὄλῃ καρδίᾳ, πρόσδεξαι καὶ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν δέησιν καὶ προσάγαγε τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ· καὶ ἰκάνωσον ἡμᾶς προσενεγκεῖν σοι δῶρά τε καὶ θυσίας πνευματικὰς ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς εὐρεῖν χάριν ἐνώπιόν σου, τοῦ γενέσθαι σοι εὐπρόσδεκτον τὴν θυσίαν ἡμῶν, καὶ ἐπισκεηνῶσαι τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτός σου τὸ ἀγαθὸν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου.

Μετάφραση

Κύριε, Θεέ παντοκράτορα, εσύ που είσαι ο μόνος άγιος, που δέχεσαι θυσία δοξολογίας από κείνους, που μ' όλη την καρδιά τους σε επικαλούνται, δέξου και από εμάς τους αμαρτωλούς τη δέησή μας και φέρ' την στο άγιο και ουράνιο θυσιαστήριό σου- και κάνε μας ικανούς να σου προσφέρουμε δώρα και πνευματικές θυσίες για τη συγχώρηση των δικών μας (των ιερέων) αμαρτημάτων και κείνων που από άγνοια κάνει ο λαός. Και αξιώσέ μας να 'χουμε τη θεία σου χάρη, για να 'ναι καλοδεχούμενη από σένα η θυσία μας και να παραμείνει σε μας το Άγιο Πνεύμα της χάρης σου και σ' αυτά εδώ τα τίμια δώρα και σ' όλο το λαό σου.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α΄ Λυκείου, ΔΕ 15, σ. 87.

1. Θεία Λειτουργία

Η ΑΓΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ

Διάκονος

Στῶμεν καλῶς· στῶμεν μετὰ φόβου· πρόσχωμεν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν.

Χορὸς: Ἔλεον εἰρήνης, θυσίαν αἰνέσεως.

Ἱερεὺς:

Ἄξιον καὶ δίκαιον σὲ ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν, σὲ αἰνεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν, σὲ προσκυνεῖν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας σου. Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἀνεκφραστός, ἀπερινόητος, ἀόρατος, ἀκατάληπτος, αἰεὶ ὢν ὡσαύτως ὢν· σὺ καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον. Σὺ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς παρήγαγες καὶ παραπεσόντας ἀνέστησας πάλιν καὶ οὐκ ἀπέστης πάντα ποιῶν ἕως ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγες καὶ τὴν βασιλείαν σου ἔχαρίσω τὴν μέλλουσαν. Ὑπὲρ τούτων ἀπάντων εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ καὶ τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ· ὑπὲρ πάντων ὧν ἴσμεν καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν εὐεργεσιῶν, τῶν εἰς ἡμᾶς γεγενημένων. Εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ ὑπὲρ τῆς λειτουργίας ταύτης, ἣν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν δέξασθαι κατηξίωσας, καίτοι σοὶ παρεστήκασι χιλιάδες ἀρχαγγέλων καὶ μυριάδες ἀγγέλων, τὰ Χερουβείμ καὶ τὰ Σεραφεείμ, ἑξαπτέρυγα, πολυόμματα, μετάρσια, πτερωτά.

[...]

Η ΑΓΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ

Διάκονος

Ἄς σταθοῦμε καλά· ἄς σταθοῦμε μὲ φόβο· ἄς προσέξουμε νὰ προσφέρουμε τὴν ἁγία ἀναφορὰ μὲ εἰρήνη.

Χορὸς: Εἰρηνικὴ ἢ ἀγάπη μας, δοξαστικὴ ἢ θυσία μας.

Ἱερεὺς:

Ἄξιο καὶ δίκαιο εἶναι νὰ σὲ ὑμνοῦμε, νὰ σὲ εὐλογοῦμε, νὰ σὲ δοξολογοῦμε, νὰ σὲ εὐχαριστοῦμε καὶ νὰ σὲ προσκυνοῦμε σὲ κάθε τόπο ποὺ κυβερνᾷ ἡ πρόνοιά σου. Γιατὶ ἐσύ ἴσαι Θεός, ποὺ δὲν μπορούμε νὰ ἐκφράσουμε μὲ τὸ λόγο, οὔτε νὰ σὲ βάλωμε στὸ νοῦ μας, οὔτε νὰ σὲ δοῦμε μὲ τὰ μάτια, οὔτε νὰ σὲ καταλάβωμε· δὲν ἀλλάζεις ποτὲ καὶ εἶσαι πάντα καὶ παντοῦ ὁ ἴδιος, ἐσύ καὶ ὁ μονογενῆς σου Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα σου. Σὺ ἀπὸ τὸ μηδὲν μᾶς ἔδωσες ὕπαρξη κι ὅταν ξεπέσαμε πάλι μᾶς σήκωσες καὶ δὲν ἔπαψες νὰ κάνης τὰ πάντα, ὥσπου μᾶς ἀνέβασες στὸν οὐρανὸ καὶ μᾶς χάρισες τὴ μέλλουσα βασιλεία σου. Γιὰ ὅλ' αὐτά, σένα εὐχαριστοῦμε, τὸν Πατέρα καὶ τὸν μονογενῆ σου Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα· γιὰ ὅλ' αὐτά, ὅσα ξέρομε κι ὅσα δὲν ξέρομε, γιὰ ὅσες βλέπομε κι ὅσες δὲν βλέπομε εὐεργεσίες, ποὺ ἔκαμες σὲ μᾶς. Σὲ εὐχαριστοῦμε καὶ γι' αὐτὴν ἐδῶ τὴ λειτουργία, ποὺ καταδέχτηκες νὰ δεχθῆς ἀπὸ τὰ χέρια μας, ἂν καὶ σὲ παραστέκουν χιλιάδες ἀρχαγγέλων καὶ ἑκατομμύρια ἀγγέλων, τὰ Χερουβείμ καὶ τὰ Σεραφείμ, ποὺ μὲ ἕξι φτεροῦγες, μὲ πολλὰ μάτια, πετοῦν καὶ φτερουγίζουν [...]

Ἱερεὺς

Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς τῶν μακαρίων δυνάμεων, Δέσποτα φιλόανθρωπε, βοῶμεν καὶ λέγομεν· Ἅγιος εἶ καὶ πανάγιος, σὺ καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον. Ἅγιος εἶ καὶ πανάγιος καὶ μεγαλοπρεπῆς ἡ δόξα σου· ὃς τὸν κόσμον σου οὕτως ἠγάπησας, ὥστε τὸν Υἱόν σου τὸν μονογενῆ δοῦναι, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. Ὃς ἐλθὼν καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρώσας, τῇ νυκτὶ ἧ παρεδίδοτο, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν παρεδίδου, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, λαβὼν ἄρτον ἐν ταῖς ἀγίαις αὐτοῦ καὶ ἀχράντοις καὶ ἀμωμήτοις χερσίν, εὐχαριστήσας καὶ εὐλογήσας, ἀγιάσας, κλάσας, ἔδωκε τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, εἰπών·

Λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Χορὸς: Ἀμήν.

Ἱερεὺς

Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστὶ τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Χορὸς: Ἀμήν.

Ἱερεὺς

Μαζὶ μὲ αὐτὲς καὶ μεῖς τὶς ἅγιες δυνάμεις, Δέσποτα φιλόανθρωπε, μεγαλόφωνα λέμε· Ἅγιος εἶσαι καὶ πανάγιος, ἐσὺ καὶ ὁ μονογενὴς Υἱός σου καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα σου· Ἅγιος εἶσαι καὶ πανάγιος καὶ μεγαλόπρεπη εἶναι ἡ δόξα σου· ἐσύ, ποὺ τόσο ἀγάπησες τὸν κόσμον σου, ὥστε νὰ δώσης τὸν μονογενή σου Υἱό, γιὰ νὰ μὴ χαθῆ κανένας ποὺ πιστεύει σ' αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχη αἰώνια ζωὴ. Ἐκεῖνος, ὅταν ἦλθε κι ἔκαμε ὅλα ὅσα εἶχες οἰκονομήσει γιὰ μᾶς, τὴ νύχτα ποὺ παραδινότανε, μᾶλλον δὲ ὁ ἴδιος παράδινε τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου, πῆρε ψωμὶ στὰ ἅγια κι ἀμόλυντα κι ἀναμάρτητα χέρια του, εὐχαρίστησε καὶ τὸ εὐλόγησε, τὸ ἅγιασε καὶ τὸ ἔκοψε, τὸ ἔδωσε στοὺς ἁγίους μαθητὲς του καὶ ἀποστόλους καὶ εἶπε·

Λάβετε, φάγετε· αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου, ποὺ κόβεται καὶ προσφέρεται γιὰ σᾶς, γιὰ τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν.

Χορὸς: Ἀμήν.

Ἱερεὺς

Πιεῖτε ἀπ' αὐτὸ ὅλοι· αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα μου, τὸ αἷμα τῆς Καινῆς Διαθήκης, ποὺ χύνεται γιὰ σᾶς καὶ γιὰ ὅλους, γιὰ τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν.

Χορὸς: Ἀμήν.

Ἱερεὺς

Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς, καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγενημένων, τοῦ σταυροῦ, τοῦ τάφου, τῆς τριημέρου ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν παρουσίας, Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα. [...]

Ἱερεὺς

Ἔτι προσφερόμεν σοὶ τὴν **λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν**, καὶ παρακαλοῦμέν σε καὶ δεόμεθα καὶ ἰκετεύομεν· κατάπεμψον τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα. Καὶ ποιήσον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου. Ἀμήν· τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου. Ἀμήν· μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ. Ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Ὡστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα, εἰς παρρησίαν τὴν πρὸς σέ, μὴ εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκριμα. Ἔτι προσφερόμεν σοὶ τὴν **λογικὴν ταύτην λατρείαν** ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσασμένων προπατόρων, πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐγκρατευτῶν καὶ παντὸς πνεύματος δικαίου ἐν πίστει τετελειωμένου.

Ἱερεὺς

Μὲ τὴν ἀνάμνηση λοιπὸν αὐτῆς τῆς σωτήριας ἐντολῆς καὶ ὅλων ὅσα ἔγιναν γιὰ μᾶς, ποὺ εἶναι ὁ σταυρός, ὁ τάφος, ἡ τριήμερη ἀνάσταση, ἡ ἀνάληψη στοὺς οὐρανοὺς, ἡ καθέδρα στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα, ἡ δεύτερη καὶ ἔνδοξη πάλι παρουσία,

Τὰ δικά σου ἀπ' τὰ δικά σου προσφέρουμε σ' ἐσένα σὲ κάθε καιρὸ καὶ γιὰ ὅλες τὶς εὐεργεσίες. [...]

Ἱερεὺς

Σοῦ προσφέρουμε ἀκόμα αὐτὴ τὴ λογικὴ καὶ ἀναίμακτη λατρεία καὶ σὲ παρακαλοῦμε καὶ δεόμαστε καὶ ἱκετεύουμε· στείλε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα σου ἐπάνω σ' ἐμᾶς κι ἐπάνω σ' αὐτὰ ἐδῶ τὰ δῶρα. Καὶ κάμε αὐτὸν τὸν ἄρτο τίμιο σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου. Ἀμήν. Κι αὐτὸν τὸν οἶνο, ποὺ εἶναι μέσα σὲ τοῦτο τὸ ποτήριο, τίμιο αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου. Ἀμήν. Καὶ κάμε τούτη τὴ μεταβολὴ μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα σου. Ἀμήν. Ἀμήν. Ἀμήν.

Ὡστε σὲ κείνους ποὺ μεταλαβαίνουν νὰ γίνουν γιὰ νὰ γαληνέψη ἡ ψυχὴ τους, γιὰ νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες τους, γιὰ νὰ λάβουν τὶς δωρεὲς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γιὰ νὰ πάρουν θέση στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, γιὰ νὰ ἔχουν παρρησία ἐνώπιόν σου κι ὄχι γιὰ νὰ ἁμαρτήσουν καὶ νὰ κατακριθοῦν. Ἀκόμα σοῦ προσφέρουμε τὴ λογικὴ αὐτὴν ἐδῶ λατρεία γιὰ κείνους ποὺ ἀναπαύθηκαν μὲ πίστη, προπάτορες, πατέρες, πατριάρχες, προφῆτες, ἀπόστόλους, κήρυκες, εὐαγγελιστὲς, μάρτυρες, ὁμολογητὲς, ἀσκητὲς, καὶ γιὰ κάθε δίκαιο ἄνθρωπο ποὺ τελειώθηκε μὲ πίστη.

Απόδοση στη νεοελληνική: Μητροπολίτης
Σερβίων και Κοζάνης Διονύσιος

2. Αγίου Νικόλαου Καβάσιλα, Ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας

Τα τίμια δώρα

Το ψωμί και το κρασί που προσφέρουν οι πιστοί για τη λειτουργία, τα οποία συμβολίζουν το σώμα και το αίμα του Κυρίου, δεν τοποθετούνται από την αρχή στο Θυσιαστήριο για τη θυσία, αλλά πρώτα τοποθετούνται στην αγία Πρόθεση και αφιερώνονται στο Θεό σαν δώρα τίμια – αυτή είναι πλέον και η ονομασία τους. Προσφέρουμε στο Θεό ψωμί και κρασί, γιατί αυτά αποτελούν τροφή αποκλειστικά ανθρώπινη, με την οποία συντηρείται και εκδηλώνεται η ζωή μας. Γι' αυτό και πιστεύεται πως, όταν προσφέρει κανείς τροφή, είναι σαν να προσφέρει την ίδια τη ζωή. [...] Άλλωστε ο Κύριος παρήγγειλε να Του προσφέρουμε ψωμί και κρασί, κι Αυτός πάλι [...] μας αντιπροσφέρει την αιώνια ζωή. [...]

Αγία αναφορά

«Στώμεν καλώς· στώμεν μετά φόβου. Πρόσχωμεν την αγίαν αναφοράν εν ειρήνη προσφέρειν», προτρέπει πάλι ο ιερέας. Δηλαδή: «Ας σταθούμε γερά σε όσα ομολογήσαμε με το «Πιστεύω...», χωρίς να κλονιζόμαστε από τους αιρετικούς. Ας σταθούμε με φόβο, γιατί είναι μεγάλος ο κίνδυνος να πλανηθούμε. Όταν έτσι σταθεροί παραμένουμε στην πίστη, τότε ας προσφέρουμε τα δώρα μας στον Θεό με ειρήνη». [...]

1. Η Μετάληψη των Αποστόλων, Μονή Στουντένιτσα (Σερβία), 13ος αι.

Ο ιερέας [...] καταλήγει με την εκφώνηση: «Τα σά εκ των σών σοί προσφέροντες κατά πάντα και δια πάντα, [...]». Με τούτα τα λόγια είναι σαν να λέει στον ουράνιο Πατέρα: «Σου προσφέρουμε την ίδια εκείνη προσφορά που ο ίδιος ο Μονογενής Σου Υιός πρόσφερε σ' Εσένα, τον Θεό και Πατέρα. Και προσφέροντάς την, Σ' ευχαριστούμε, γιατί κι Εκείνος προσφέροντάς την Σ' ευχαριστούσε. Τίποτα δικό μας δεν προσθέτουμε σε αυτή την προσφορά των δώρων. Γιατί δεν είναι δικά μας έργα τούτα τα δώρα, αλλά δικά Σου δημιουργήματα. Ούτε και δική μας επινόηση είναι αυτός ο τρόπος της λατρείας, αλλά Εσύ μας τον δίδαξες κι Εσύ μας παρακίνησες να Σε λατρεύουμε με αυτόν τον τρόπο. Γι' αυτό, όσα Σου προσφέρουμε, είναι εξ ολοκλήρου δικά Σου [...]».

Την ίδια στιγμή ο ιερέας προσπίπτει και ικετεύει θερμά τον Θεό. Παρακαλεί για τα δώρα που έχει μπροστά του, ώστε να δεχθούν το πανάγιο και παντοδύναμο Πνεύμα Του και να μεταβληθούν ο μεν άρτος στο ίδιο το άγιο σώμα του Χριστού, ο δε οίνος στο ίδιο το άχραντο αίμα Του.

Μετά απ' αυτές τις ευχές, η θεία ιερουργία ολοκληρώθηκε! Τα δώρα αγιάστηκαν! Η θυσία πραγματοποιήθηκε! [...] Γιατί ο άρτος [...] είναι το ίδιο το πανάγιο σώμα του Κυρίου [...].

Και πιστεύουμε πως έτσι είναι, γιατί ο ίδιος ο Κύριος είπε: «Τούτο εστί το σώμα μου [...] τούτο εστί το αίμα μου» (Μαρκ. 14:22, 24). Και γιατί ο Ίδιος παρήγγειλε στους Αποστόλους και σ' όλη την Εκκλησία: «Τούτο ποιείτε εις την εμήν ανάμνησιν» (Λουκ. 22:19). Δεν θα πρόσταζε να επαναλαμβάνουν αυτό το μυστήριο, αν δεν είχε σκοπό να τους δώσει δύναμη να το επιτελούν. Και ποια είναι η δύναμη; Το Άγιο Πνεύμα. Αυτό είναι που με το χέρι και τη γλώσσα των ιερέων τελεσιουργεί τα μυστήρια. Ο λειτουργός είναι υπηρέτης της χάριτος του αγίου Πνεύματος, χωρίς να προσφέρει τίποτε από τον εαυτό του. Γι' αυτό και δεν έχει σημασία αν τύχει να είναι ο ίδιος γεμάτος αμαρτίες.

3. Θεία Λειτουργία, η θυσία του Χριστού

Η θεία Λειτουργία ή η θεία Ευχαριστία είναι η ίδια θυσία που έκαμε ο Ιησούς Χριστός, προσφέροντάς της

τον εαυτό του για τη σωτηρία του κόσμου. Το βράδυ στο μυστικό δείπνο, έκοψε το ψωμί, έδωσε στους μαθητές του και τους είπε· «Λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστί τό σῶμά μου...». Ευλόγησε ὕστερα το ποτήριο, έδωσε τους μαθητές του και τους είπε· «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τούτο ἐστί το αἷμα μου...». Και τις δυο φορές είπε καθαρά και εννοούσε κυριολεκτικά αὐτό που έλεγε· «αὐτό εἶναι το σῶμα μου» και «αὐτό εἶναι το αἷμα μου». Αλλά δεν τους εβεβαίωσε μόνο γι' αὐτό, αλλά και τους έδωσε εντολή και τους είπε· «Τούτο ποιείτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησι», αὐτό να το κάνετε για να με ενθυμήσθε. Ἐτσι, λοιπόν η Εκκλησία τώρα, με τὴν εντολή του Ἰησοῦ Χριστοῦ, τελεί τὴ θεία Λειτουργία και συνεχίζει τὴν ἴδια θυσία και το Μυστήριο τῆς θείας Ευχαριστίας.

Μέσα στα λόγια του Ἰησοῦ Χριστοῦ προς τους μαθητές του εἶναι και η συνέχιση τῆς θυσίας και η κοινωνία ἀπὸ το σῶμα και το αἷμα του. Η Λειτουργία δηλαδή και η θεία Ευχαριστία δεν εἶναι μόνο θυσία και ἀνάμνηση του μυστικοῦ δείπνου, αλλά και η κοινωνία των πιστῶν. [...]

[Για τὴ φράση του λαοῦ (χοροῦ): Ἐλεον εἰρήνης, θυσίαν αἰνέσεως]:

... Ο ἴδιος ο Ἰησοῦς Χριστός επιβεβαιώνει το λόγο του Προφήτη· «Ἐλεος θέλω καί οὐ θυσίαν», που θα πει πως ο Θεός, ἀντί για ἄλλη θυσία, προτιμᾶ και θέλει ἀπὸ τους ἀνθρώπους συμπάθεια και ἀγαπητικὴ διάθεση μετὰξὺ τους. [...] Ο ἅγιος Ἰωάννης ο Χρυσόστομος επιμένει

στην κοινωνική διάσταση της ειρήνης, στη σημασία δηλαδή που έχει η θυσία του Ιησού Χριστού για την ειρήνη μεταξύ των ανθρώπων· [...]. Αν λοιπόν [λέει ο Χρυσόστομος] η θυσία έγινε και γίνεται για να έχεις ειρήνη με τον αδελφό σου, αλλά εσύ δεν το κατορθώνεις αυτό, τότε άδικα μετέχεις στη θυσία.

Ψαριανός, Δ., Μητροπολίτης Σερβίων και Κοζάνης (1986). Η Θεία Λειτουργία. Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σ. 1-6, 306-309.

4. Μυσταγωγία

Η «είσοδος των αγίων μυστηρίων» (η Μεγάλη Είσοδος) υπενθυμίζει στον πιστό τη θεϊκή οικονομία για τη σωτηρία του ανθρώπου. Η σωτηρία αυτή πραγματοποιήθηκε με τη σταυρική θυσία, την οποία συμβολίζει η Μεγάλη Είσοδος.

[...] κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας ο πιστός ακολουθεί μια διαδρομή πνευματικής μύησης και ανύψωσης από τα ατελέστερα στα τελειότερα, από τη γη στον ουρανό, από την ανθρώπινη στην αγγελική κατάσταση και, τελικά, στη θέωση. Μέσα από τη γνώση της διδασκαλίας του Κυρίου (Ευαγγέλιο), τη συστράτευση με τους αγγέλους για τη δοξολογία του Θεού (Τρισάγιος Ύμνος), την επίγνωση των ευεργεσιών του Θεού για τον άνθρωπο (Μεγάλη Είσοδος- Σύμβολο της Πίστεως), ο άνθρωπος εγκαταλείπει το «γήινο φρόνημα», συνει-

δητοποιεί την υιοθεσία του από το Θεό και επιτυγχάνει την ένωση μαζί του (Θεία Μετάληψη).

Μάξιμος Ομολογητής, Μυσταγωγία.

Η Εκκλησία ως ευχαριστιακή σύναξη.

1. Καινή Διαθήκη (για τη Θεία Λειτουργία):

- Λκ 22,17-20: «Ύστερα πήρε το ποτήρι, έκανε ευχαριστήρια προσευχή και είπε: «Πάρτε το αυτό και μοιράστε το μεταξύ σας· σας λέω πως από 'δω και πέρα δε θα ξαναπιώ απ' τον καρπό του αμπελιού, ώσπου να έρθει η βασιλεία του Θεού». Ύστερα πήρε ψωμί και, αφού έκανε ευχαριστήρια προσευχή, το κομμάτιασε και τους το έδωσε λέγοντας: «Αυτό είναι το σώμα μου, που παραδίνεται για χάρη σας· αυτό που κάνω τώρα, να το κάνετε στην ανάμνησή μου». Το ίδιο, μετά το δείπνο, πήρε και το ποτήρι λέγοντας: «Αυτό το ποτήρι είναι η νέα διαθήκη, που επισφραγίζεται με το αίμα μου το οποίο χύνεται για χάρη σας.»
- Α Κορ 10, 16: «Όταν πίνουμε το ποτήριο της ευχαριστίας, με το οποίο ευχαριστούμε το Θεό, δεν κοινωνούμε με το αίμα του Χριστού; Κι όταν κόβουμε και μοιράζουμε τον άρτο, τρώγοντάς τον

δεν κοινωνούμε με το σώμα του Χριστού;».

- Α Κορ 11, 28: «Γι' αυτό πρέπει να εξετάζει κανείς προσεκτικά τον εαυτό του, και τότε να τρώει από τον άρτο και να πίνει από το ποτήριο».

2. Θεία Λειτουργία, Θεία Ευχαριστία

«... Αλλά πολλές φορές ... τη θεία Λειτουργία την ονομάσαμε και θεία Ευχαριστία. Γιατί η αγία αναφορά είναι μια προσφορά ευχαριστίας στο Θεό, καθώς το ακούσαμε στην προτροπή του ιερέα «Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ» [...]. Ο λειτουργός ιερέας, παίρνοντας τη φωνή του λαού «Ἄξιον και δίκαιον», αρχίζει την **ευχή της ευχαριστίας**. «Ἄξιον καὶ δίκαιον σὲ ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν, σὲ αἰνεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν, σὲ προσκυνεῖν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας σου [...]».

[...] Η ευχή της αναφοράς είναι ευχή ευχαριστίας.

[...] Ο Ιησούς Χριστός ονομάζει το αίμα του αίμα της καινής διαθήκης, δηλαδή της νέας συμφωνίας μεταξύ του Θεού και των ανθρώπων. Η παλαιά συμφωνία επικυρώθηκε με τις θυσίες και το αίμα των ζώων· η νέα συμφωνία επικυρώθηκε με τη θυσία και το τίμιο αίμα του Ιησού Χριστού... Ο αμνός του Πάσχα στην παλαιά διαθήκη είναι η προτύπωση του Ιησού Χριστού στη θυσία του σταυρού. [...] Ο Ιησούς Χριστός προσφέρθηκε θυσία στο σταυρό για τις αμαρτίες του κόσμου [...]. Τη νύχτα πριν από το θάνατό του καθιέρωσε μια αληθινή

θυσία ειρήνης και ευχαριστίας, τη θεία Ευχαριστία.

Ψαριανός, Δ., Μητροπολίτης Σερβίων και Κοζάνης (1986). Η Θεία Λειτουργία. Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σ. 323, 330, 335-336.

3. Η Ευχαριστιακή ζωή

Η ευχαριστιακή ζωή στον Παράδεισο

Ο Πανάγαθος Θεός έπλασε τον άνθρωπο από αγάπη, ελεύθερα, για να συμμετάσχει στην Ζωή Του. Τον επροίκισε με σπάνια χαρίσματα, το λογικό, το αυτεξούσιο, την αγαπητική δύναμη. Όλα αυτά αποτελούν το «κατ' εικόνα». Του έδωσε τα χαρίσματα αυτά για να μπορέσει να ζήσει σε κοινωνία με τον Θεό, να αγαπά τον Θεό, να συνομιλήσει με τον Θεό, να προσφέρεται στον Θεό. Σύμφωνα με το πρώτο κεφάλαιο της Γενέσεως ο άνθρωπος ζούσε στον Παράδεισο ευτυχισμένα, μέσα στην αγάπη του Ουράνιου Πατέρα. [...] Μέσα στον Παράδεισο ο Πανάγαθος Θεός τοποθέτησε τον άνθρωπο ως βασιλέα, να χρησιμοποιήσει όλα τα αγαθά που του έδωσε και χρησιμοποιώντας και εξουσιάζοντας αυτά σωστά να τα προσφέρει με ευχαριστία στον Θεό. Προσφέροντας δε στον Θεό την ευχαριστία για όλα τα δώρα που του έδωσε, να είναι συγχρόνως και ιερέας.

Έτσι ο πρώτος άνθρωπος ήταν βασιλεύς και ιερέας. Μπορούσε να δέχεται τα πρόσωπα, τους άλλους ανθρώπους, τα πράγματα, τον εαυτό του, ως δώρα του Θεού και ευχαριστώντας τον Θεό να τα επαναπροσφέρει πάλι στον Θεό και Πατέρα του ως θυσία. [...] είχε ως

κέντρο της ζωής τον Θεό· όλα τα δεχόταν ως δώρα του Θεού και όλα τα επέστρεφε στον Θεό ως δώρα δικά Του. [...] Αυτή ήταν η ζωή των πρώτων ανθρώπων [...]. Όλη τους η ζωή ήταν μια ευχαριστία, μια εκδήλωσι ευγνωμοσύνης προς τον Ουράνιο Πατέρα. Ήταν μια ζωή αγαπητική. Ό,τι έκανε ο άνθρωπος ήταν μια έκφρασι αγάπης προς τον Θεό και προς τον συνάνθρωπό του. Επιτελούσε τρόπον τινά μια Θεία Λειτουργία, την Λειτουργία του Παραδείσου· [...]

Καψάνης, Γέροντας Γεώργιος ,
Προηγούμενος Ι.Μ. Οσίου Γρηγορίου.

4. Εκκλησία = Ευχαριστία

Στα αρχαιότερα κείμενα της Καινής Διαθήκης, που κατέχομε, δηλαδή στις επιστολές του Αποστόλου Παύλου, ο όρος «Εκκλησία» χρησιμοποιείται για να δηλώσει την τοπική Εκκλησία, όχι σε οποιαδήποτε μορφή Της, αλλά στη Σύναξή της για τη Θ. Ευχαριστία. [...]

Μια άλλη μαρτυρία της ταυτίσεως της Ευχαριστιακής Συνάξεως με την Εκκλησία είναι η φράση «κατ' οίκον εκκλησία», που απαντούμε πάλι στον Απ. Παύλο. Η κρατούσα άποψη είναι ότι η φράση αυτή εδήλωνε τη Σύναξη της τοπικής Εκκλησίας σε ένα από τα σπίτια των μελών της Εκκλησίας για να τελέσουν την Ευχαριστία [...]

[...] Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι ο Ορθόδοξος Λαός μας, ζυμωμένος με την εκκλησιολογία αυτή, έχει ταυτίσει τον όρο «Εκκλησία» με τον χώρο όπου τελείται η

Ευχαριστία: «Πηγαίνω στην Εκκλησία», αντί πηγαίνω στο Ναό. Δεν θα γινόταν αυτό, αν δεν ήταν ριζωμένος βαθειά στη συνείδηση του Λαού μας αυτός ο ταυτισμός Εκκλησίας και Ευχαριστίας. [...]

«... [με το Βάπτισμα] έχομε μια οντολογική αλλαγή, ότι ο άνθρωπος πρέπει να μπει πλέον σε μια νέα σχέση με τον κόσμο. Δεν μπορεί να είναι κανείς βαπτισμένος και να είναι μακριά από την βίωση της Κοινότητας της Εκκλησίας, γι' αυτό Βάπτισμα σημαίνει συγχρόνως και τοποθέτηση μέσα στην Κοινότητα της Εκκλησίας και κοινωνία στη Θεία Ευχαριστία.

[...] Το άλλο σημαντικό στοιχείο απ' την εμπειρία της Θείας Ευχαριστίας είναι ότι κάνει τη σχέση του ανθρώπου με τον Θεό σχέση που περνάει μέσα από τους άλλους. Μπορεί κανείς εύκολα να δημιουργήσει μια σχέση με τον Θεό, η οποία να παραγνωρίζει, να παραμερίζει τον πλησίον. Αυτή είναι μία επικίνδυνη κατάσταση, η οποία μπορεί εύκολα να συμβεί έξω από την Ευχαριστιακή εμπειρία. Αλλά και στην Ευχαριστιακή εμπειρία παρεισφρύει πολλές φορές η ευσεβιστική ατομοκρατία, και βλέπει κανείς πολλές φορές έναν πιστό να πηγαίνει στη Θεία Ευχαριστία και να απομονώνεται από το υπόλοιπο Σώμα της Εκκλησίας, για να προσευχηθεί δήθεν καλύτερα, πράγμα που θα μπορούσε να το κάνει καλύτερα στο σπίτι του. Στη Θεία Λειτουργία δεν πηγαίνουμε για να προσευχηθούμε ως άτομα, πηγαίνουμε για να προσευχηθούμε μαζί με τους άλλους, ως Κοινότητα.

Πρέπει, λοιπόν, να έχουμε διαρκώς συνείδηση ότι ο διπλανός μας είναι και αυτός μέλος τού ίδιου Σώματος και ότι δια μέσου της σχέσεως αυτής με τον διπλανό μας επικοινωνούμε με τον Θεό.

[...] Ο άνθρωπος, λοιπόν, βιώνει [...] τη Βασιλεία του Θεού, στη Θεία Ευχαριστία [...].

Γι' αυτό εμείς οι Ορθόδοξοι βιώνουμε την Εκκλησία με τρόπους, που πολλές φορές σκανδαλίζουν τους ετεροδόξους. Έχει, παραδείγματος χάριν, η Εκκλησία μας και η Θεία Ευχαριστία μια ιδιαίτερη λαμπρότητα: πολύ φως, λαμπρά άμφια, ωραία ψαλμωδία, ωραίες εικόνες, ωραία χρώματα. Όλα αυτά αποβλέπουν σε έναν σκοπό: στο να απεικονίσουν την Βασιλεία τού Θεού σε μας και να μας κάνουν να την προσευχηθούμε. [...]

Η βίωση του Μυστηρίου της Εκκλησίας, ενώ κατεξοχήν λαμβάνει χώρα μέσα στα Μυστήρια, προεκτείνεται και πέρα από τα Μυστήρια, στη ζωή του πιστού έξω από τα Μυστήρια, στις σχέσεις του με τους άλλους, στη σχέση του με τον υλικό κόσμο. [...] Αυτή η συνειδητοποίηση της συγκρούσεως μεταξύ αυτού, που παίρνουμε στα Μυστήρια και αυτού, που είμαστε στην καθημερινή μας ζωή δημιουργεί το βίωμα της μετανοίας· και η μετάνοια είναι ακριβώς αυτή που θα μας κρατάει πάντοτε σε σωστή σχέση με την Εκκλησία.

Ζηζιούλας, Ι., Μητροπολίτης Περγάμου (2006). Ευχαριστίας εξεμπλάριον: Ἦτοι κείμενα εκκλησιολογικά και ευχαριστιακά. Μέγαρο: Ευεργέτις, σ. 38-44, 64-73.

2. Γραφιστικό έργο της μοναχής Corita Kent (1918-1986), "God's not dead, he's bread"

3. Η Θεία Μετάληψη

[...] 'Τα σα εκ των σων σοι προσφέρομεν'. Παρ' όλο που τα προσφερόμενα δεν είναι δικά τους [των ανθρώπων], αλλά του Θεού, και παρ' όλο που ο Θεός θα μπορούσε να τα πάρει μόνος του, προσφέροντες είμαστε οι άνθρωποι. Η προσφορά μας αυτή αποτελεί [...] δημιουργία και σύνθεση.

Αυτό είναι ένα μεγάλο θέμα, το οποίο αποτυπώνεται στην ευχαριστιακή πράξη και ειδικότερα στην επιλογή των υλικών που χρησιμοποιούνται στη θεία Ευχαριστία. [...] Ο άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας φωτίζει τη δημιουργική και συνθετική κλήση του ανθρώπου. Τον άρτο και τον οίνο, λέει, τον προσφέρουμε κατά τη θεία Λειτουργία στον Θεό ως ένα είδος εκπροσώπου της ζωής μας [...]. Με αυτά συντηρούμαστε στη ζωή. Γιατί όμως (ρωτά ο Καβάσιλας) προσφέρουμε άρτο και οίνο και όχι άλλες τροφές; Διότι (απαντά ο ίδιος) τα εν λόγω δώρα δεν είναι απλώς βρώσιμα από πλευράς χημικής σύστασής τους, αλλά ενσωματώνουν την ανθρώπινη δημιουργικότητα, τη συμμετοχή του ανθρώπου στην ιστορία. Αντίθετα προς τους καρπούς και τα ζώα που γίνονται τροφή των άλλων ζώων ως έχουν, ο άρτος και ο οίνος δεν βρίσκονται έτοιμοι στη φύση. Προέρχονται μεν από γεννήματα της κτίσης (από σιτάρι και αμπέλι), προκύπτουν όμως με ανθρώπινη επεξεργασία, στο πλαίσιο κάποιας πρότασης πολιτισμού. 'Το να χρειάζεται να κατασκευάσει άρτο για να φάει, και το να εφεύρει οίνο για να πιει, είναι ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ανθρώπου μόνο'.

Παπαθανασίου, Θ. Ν. (2009²). Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται. Αθήνα: Εν πλω, σ. 40-42.

Ο ευχαριστιακός τρόπος ζωής.

Η μεγάλη εκτενής (του Αγ. Χρυσοστόμου)

ΕΚΤΕΝΗΣ ΔΕΗΣΙΣ

Διάκονος

[...] Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν... τῶν πρεσβυτέρων, τῶν διακόνων καὶ τῶν μοναχῶν καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος.

ΕΚΤΕΝΗΣ ΔΕΗΣΗ

Διάκονος

[...] Σὲ παρακαλοῦμε ἀκόμα γιὰ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξους χριστιανούς.

Σὲ παρακαλοῦμε ἀκόμα γιὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπό μας... γιὰ τοὺς ἱερεῖς, τοὺς διακόνους καὶ τοὺς μοναχοὺς καὶ γιὰ ὅλη μας τὴν ἱερατικὴ σὺν ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀδελφότητα.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας, ἐπισκέψεως, συγχωρήσεως καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῶν δούλων σου, πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, τῶν κατοικούντων καὶ παρεπιδημούντων ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ ἐνορία ταύτῃ, τῶν ἐπιτρόπων καὶ συνδρομητῶν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ταύτης, σὺν ταῖς γυναῖξιν καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν μακαρίων καὶ ἀειμνήστων κτιόρων τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ταύτης καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν προαναπαυσασμένων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν ἐνθάδε εὐσεβῶς κειμένων καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων.

Σὲ παρακαλοῦμε ἀκόμα νὰ ἐλεήσης, νὰ δώσης ζωή, εἰρήνη, ὑγεία καὶ σωτηρία, νὰ προστατέψης, νὰ συγχωρέσης καὶ νὰ ἀφήσης τὶς ἁμαρτίες τῶν δούλων σου, ὅλων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ποὺ κατοικοῦν καὶ μένουν σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλη καὶ τὴν ἐνορία, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν συνδρομητῶν αὐτῆς ἐδῶ τῆς Ἐκκλησίας, μαζί μὲ τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τους.

Σὲ παρακαλοῦμε ἀκόμα γιὰ τοὺς μακαρίτες καὶ ἀειμνηστους ποὺ ἔκτισαν αὐτὴν ἐδῶ τὴν Ἐκκλησία καὶ γιὰ ὅλους τοὺς πατέρες καὶ ἀδελφούς μας, ποὺ ἀναπαύθηκαν κι εἶναι θαμμένοι ἐδῶ, μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνάστασης, καθὼς καὶ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν καρποφορούντων καὶ καλλιεργούντων ἐν τῷ ἁγίῳ καὶ πανσέπτῳ ναῷ τούτῳ, κοπιούντων, ψαλλόντων καὶ ὑπὲρ τοῦ περιστώτος λαοῦ, τῶν ἀπεκδεχομένων τὸ παρὰ σοῦ μέγα καὶ πλούσιον ἔλεος.

Σὲ παρακαλοῦμε ἀκόμα γιὰ ὅλους ποὺ συνεισφέρουν καὶ βοηθᾶνε στὸν ἱερὸ καὶ ἅγιο τοῦτο ναό, γιὰ κείνους ποὺ ἐργάζονται καὶ γιὰ κείνους ποὺ ψάλλουν, καὶ γιὰ ὅλο τὸ λαό, ποὺ εἶναι τώρα ἐδῶ καὶ περιμένουν ἀπὸ σένα τὸ μέγα καὶ πλούσιο ἔλεος.

ΔΙΠΤΥΧΑ ΚΑΙ ΔΕΗΣΕΙΣ

Ἱερεὺς

Μνήσθητι, Κύριε, τῆς πόλεως, ἐν ἣ
παροικοῦμεν καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας
καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς.

Μνήσθητι, Κύριε, πλεόντων,
ὁδοιπορούντων, νοσοῦντων, καμνόντων,
αἰχμαλώτων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν καρποφορούντων ἐν ταῖς ἀγίαις
σου Ἐκκλησίαις καὶ μεμνημένων τῶν πενήτων, καὶ ἐπὶ
πάντας ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου ἐξαπόστειλον.

ΔΙΠΤΥΧΑ ΚΑΙ ΔΕΗΣΕΙΣ*

Ἱερεὺς

Θυμήσου, Κύριε, τὴν πόλη αὐτὴν ἐδῶ ποὺ τώρα μέ-
νουμε καὶ κάθε πόλη καὶ χωριὸ κι ἐκείνους ποὺ με
πίστη (σ' ἐσένα) κατοικοῦνε σ' αὐτές. Θυμήσου, Κύ-
ριε, ἐκείνους ποὺ ταξιδεύουν στὴ θάλασσα καὶ στὴ
στεριά, τοὺς ἀρρώστους, τοὺς ἀνήμπορους, τοὺς
αἰχμαλώτους, γιὰ νὰ σωθοῦν. Θυμήσου, Κύριε,
ὅσους συνεισφέρουν στὶς ἅγιες Ἐκκλησίες σου, καὶ
ὅσους θυμοῦνται τοὺς φτωχοὺς, καὶ σ' ὅλους ἐμᾶς
στεῖλε τὰ ἐλέη σου.

* Τὸ πρωτότυπο κείμενο μὲ νεοελληνικὴ
ἀπόδοση τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου
Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου (+1998)

3.3. ΕΝΟΤΗΤΑ

Μοναξιά / αποξένωση και συντροφικότητα.

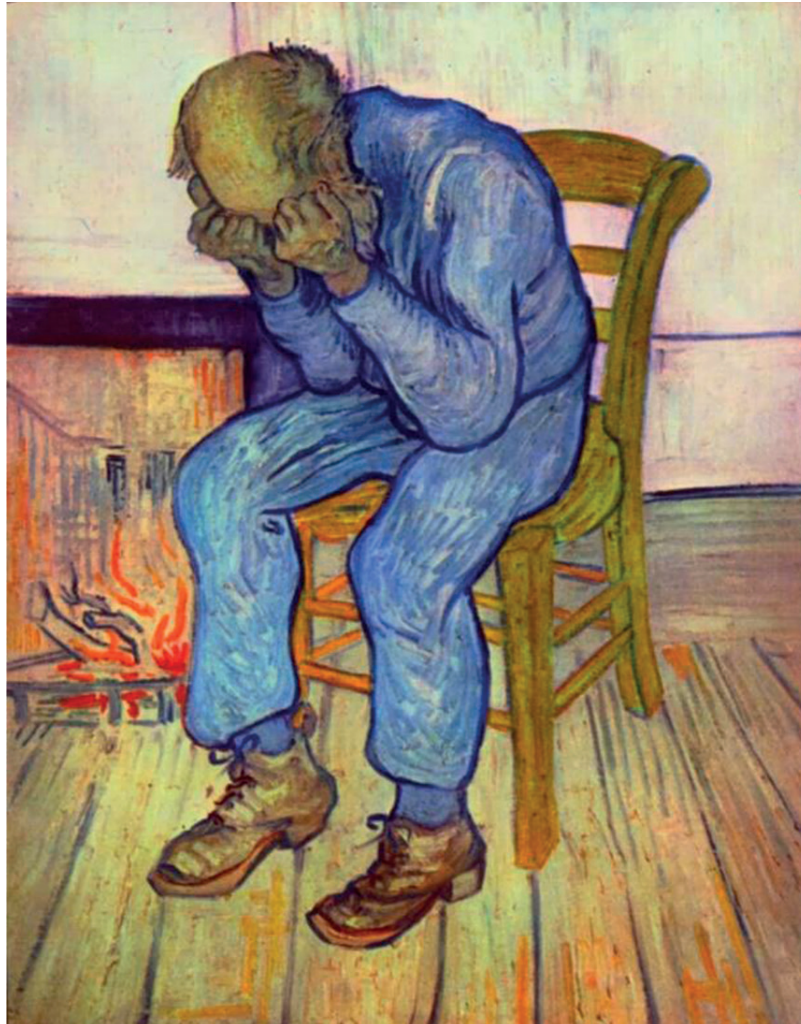
1. Φωτογραφίες Α'

4.

2. Φωτογραφίες Β'

5. Vincent van Gogh (1890). Old Man In Sorrow (On The Threshold Of Eternity). Kröller-Müller Museum, Otterlo, Netherlands.

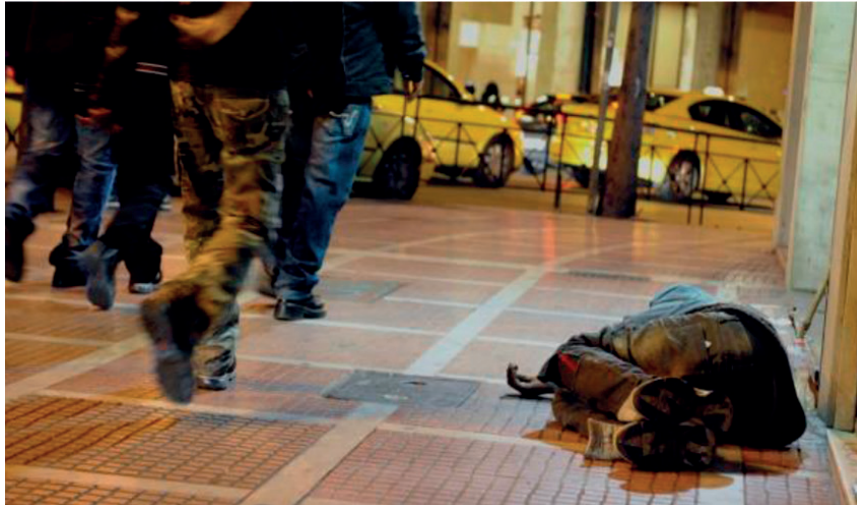

6. Édouard Manet (1877). The Plum. National Gallery of Art, Washington.

7.

8.

1. The Beatles, Eleanor Rigby (1966)

Το Eleanor Rigby είναι τραγούδι των Μπιτλς σε σύνθεση του Πωλ ΜακΚάρτνεϋ. Ο ΜακΚάρτνεϋ συνέθεσε το κομμάτι για πιάνο, χωρίς λόγια. Αργότερα σκέφτηκε να το αφιερώσει στη μοναξιά. Το όνομα του τραγουδιού είναι φανταστικός συνδυασμός ενός καταστήματος στο Μπρίστολ και της ηθοποιού Eleanor Bron. Ο ΜακΚάρτνεϋ συνάντησε τους υπόλοιπους Μπιτλς στο σπίτι του Τζων Λένον και όλοι μαζί έγραψαν τους στίχους του τραγουδιού.

«Eleanor Rigby», wikipedia

Στίχοι: JOHN LENNON, JOHN WINSTON LENNON,
PAUL McCARTNEY, PAUL JAMES McCARTNEY

**Ah look at all the lonely people
Ah look at all the lonely people**

**Κοίτα όλους αυτούς τους μοναχικούς ανθρώπους
Κοίτα όλους αυτούς τους μοναχικούς ανθρώπους**

**Eleanor Rigby, picks up the rice
In the church where a wedding has been
Lives in a dream
Waits at the window, wearing the face
That she keeps in a jar by the door
Who is it for?**

**Η Ελεονόρα Ρίγκμπυ μαζεύει το ρύζι από μια
εκκλησία που μόλις έγινε γάμος
Ζει σε ένα όνειρο
Περιμένει στο παράθυρο, φορώντας το «πρόσωπο»
που το φυλάει μες στη κανάτα που κρατά δίπλα
στην πόρτα
Για ποιον να είναι;**

All the lonely people
Where do they all come from?
All the lonely people
Where do they all belong?
Father McKenzie, writing the words
Of a sermon that no one will hear
No one comes near
Look at him working, darning his socks
In the night when there's nobody there
What does he care?
[...]

Όλοι οι μοναχικοί άνθρωποι
Από πού να έρχονται όλοι αυτοί άραγε;
Όλοι οι μοναχικοί άνθρωποι
Πού να ανήκουν όλοι αυτοί άραγε;
Ο πατήρ ΜακΚένζι γράφει τους στίχους ενός
κηρύγματος του που κανείς δεν θα ακούσει
Κανείς δεν έρχεται κοντά
Κοίτα τον να εργάζεται, μαντάροντας τις κάλτσες
του τη νύχτα που δεν είναι κανείς εκεί
Για τι νοιάζεται;
[...]

**Eleanor Rigby, died in the church
And was buried along with her name
Nobody came
Father McKenzie, wiping the dirt
From his hands as he walks from the grave
No one was saved**

**Η Ελεονόρα Ρίγκμπυ πέθανε στην εκκλησία
και θάφτηκε μαζί με το όνομά της
Κανείς δεν ήρθε
Ο πατήρ ΜακΚένζι διώχνει την βρομιά
από τα χέρια του, ενώ φεύγει από τον τάφο
Κανείς δεν σώθηκε**

[http://www.metrolyrics.com/
eleanor-rigby-lyrics-beatles.html](http://www.metrolyrics.com/eleanor-rigby-lyrics-beatles.html)

2. Δ. Σαββόπουλος, Ας κρατήσουν οι χοροί (1983)

Στίχοι: Διονύσης Σαββόπουλος

Μουσική: Διονύσης Σαββόπουλος

Ας κρατήσουν οι χοροί
και θα βρούμε αλλιώςτικα
στέκια επαρχιώτικα βρε
ώσπου η σύναξις αυτή
σαν χωριό αυτόνομο να ξεδιπλωθεί

Μέχρι τα ουράνια σώματα
με πομπούς και με κεραίες
φτιάχνουν οι Έλληνες κυκλώματα
κι ιστορία οι παρέες

Κάνει ο Γιώργος την αρχή
είμαστε δεν είμαστε
τίποτα δεν είμαστε βρε
κι ο Γιαννάκης τραγουδεί
άμα είναι όλα άγραφα κάτι θα βγει

Και στην νύχτας το λαμπάδιασμα
να κι ο Άλκης ο μικρός μας
για να σμίξει παλιές
κι αναμμένες τροχιές
με το ροκ του μέλλοντός μας

Ο ουρανός είναι φωτιές
ανεμομαζώματα
σπίθες και κυκλώματα βρε
και παρέες λαμπερές
το καθρέφτισμά τους στις ακρογιαλιές

Κι είτε με τις αρχαιότητες
είτε με ορθοδοξία
των Ελλήνων οι κοινότητες
φτιάχνουν άλλο γαλαξία

Να κι ο Μπάμπης που έχει πιει
κι η Λυδία ντρέπεται
που όλο εκείνη βλέπετε βρε
κι ο Αχιλλέας με τη Ζωή
μπρος στην Πολαρόιντ κοιτούν γελαστοί

Τότε η Έλενα η χορεύτρια
σκύβει στη μεριά του Τάσου
και με μάτια κλειστά
τραγουδούν αγκαλιά
Εθνική Ελλάδος γεια σου
Τι να φταίει η Βουλή

ΤΙ ΝΑ ΦΤΑΙΝ ΟΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ
ΈΡΗΜΟΙ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΩΠΟΙ ΒΡΕ
ΑΝ ΠΟΝΑΕΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΦΤΑΪΕΙ Η ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΑΓΑΠΗ ΠΟΥ `ΧΕ ΒΡΕΙ

ΜΑ Η ΔΙΚΙΑ ΜΑΣ ΕΧΕΙ ΟΝΟΜΑ
ΕΧΕΙ ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ
ΚΑΙ ΠΑΠΠΟΥ ΣΕ ΜΕΡΗ ΑΥΤΟΝΟΜΑ
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

ΝΑ ΜΑΣ ΕΧΕΙ Ο ΘΕΟΣ ΓΕΡΟΥΣ
ΠΑΝΤΑ Ν' ΑΝΤΑΜΩΝΟΥΜΕ
ΚΑΙ ΝΑ ΞΕΦΑΝΤΩΝΟΥΜΕ ΒΡΕ
ΜΕ ΧΟΡΟΥΣ ΚΥΚΛΩΤΙΚΟΥΣ
ΚΙ ΆΛΛΟ ΤΟΣΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΣΑΝ ΠΟΤΑΜΟΥΣ

ΚΑΙ ΣΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ ΤΟ ΛΑΜΠΑΔΙΑΣΜΑ
ΝΑ ΠΥΚΝΩΝΕΙ Ο ΔΕΣΜΟΣ ΜΑΣ
ΚΑΙ ΝΑ ΣΜΙΓΕΙ ΠΑΛΙΕΣ ΚΙ ΑΝΑΜΜΕΝΕΣ ΤΡΟΧΙΕΣ
ΜΕ ΤΟ ΡΟΚ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΑΣ

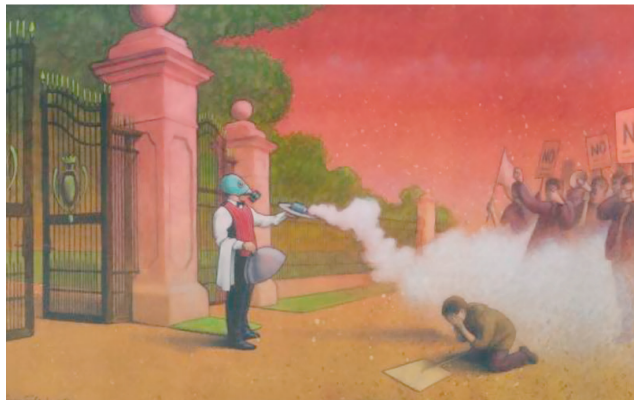

10. Έργο Θεόφιλου

Προκλήσεις και δυσκολίες ενότητας και η ευθύνη της θρησκείας.

11.

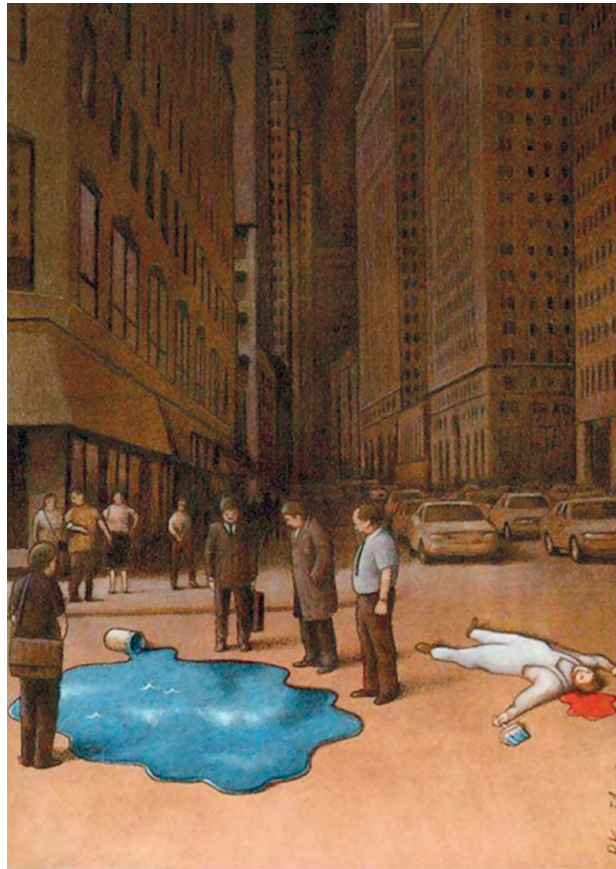

Pawel Kuczynski

12.

Pawel Kuczynski

13.

Pawel Kuczynski

14.

Pawel Kuczynski

15.

16.

Ιω 17, 20-23: «[...] Δεν προσεύχομαι μόνο γι' αυτούς αλλά και για κείνους που με το κήρυγμα αυτών θα πιστεύουν σ' εμένα, ώστε να είναι όλοι ένα, όπως εσύ, Πατέρα, είσαι ενωμένος μ' εμένα κι εγώ μ' εσένα. Να είναι κι αυτοί ενωμένοι μ' εμάς, κι έτσι ο κόσμος να πιστέψει ότι μ' έστειλες εσύ. Εγώ τη δόξα που μου έδωσες την έδωσα σ' αυτούς, για να είναι ένα μεταξύ τους, όπως εμείς είμαστε ένα: Εγώ ενωμένος μαζί τους κι εσύ ενωμένος μαζί μου, ώστε ν' αποτελούν μια τέλεια ενότητα, κι έτσι ο κόσμος να καταλαβαίνει ότι μ' έστειλες εσύ

κι ότι αγάπησες κι αυτούς όπως αγάπησες εμένα».

Η ενότητα στην εκκλησιαστική κοινότητα μέσα από το Βάπτισμα και την Ευχαριστία.

1. Εξ ύδατος και Πνεύματος

Στην αρχαία παράδοση το Βάπτισμα, το Χρίσμα και η Ευχαριστία [...] σχηματίζουν μια λειτουργική ακολουθία και «τάξη», γιατί κάθε μυστήριο βρίσκει την πληρότητά του στο άλλο με τέτοιο τρόπο, ώστε είναι αδύνατο να καταλάβουμε πλήρως τη σημασία του ενός όταν χωριστεί και απομονωθεί από τα άλλα δύο. [...] Στο Βάπτισμα αναγεννιόμαστε «εξ ύδατος και Πνεύματος», και αυτή η γέννηση μας κάνει ανοιχτούς στο δώρο του Αγίου Πνεύματος, δηλαδή στην προσωπική μας Πεντηκοστή. Και τελικά, το δώρο του Αγίου Πνεύματος μας «ανοίγει» εισόδους στην Εκκλησία, στο τραπέζι του Χριστού, στη Βασιλεία Του. Βαπτίζομαστε για να λάβουμε το Άγιο Πνεύμα· παίρνουμε το Άγιο Πνεύμα για να γίνουμε ζωντανά μέλη του Σώματος του Χριστού, και για να αυξάνουμε μέσα στην Εκκλησία, στην πληρότητα της ηλικίας του Χριστού. [...]

[...] αν η Ευχαριστία είναι αληθινά το μυστήριο της Εκκλησίας, και όχι μόνον ένα από τα μυστήρια της Εκκλησίας, τότε αναγκαστικά η είσοδος στην Εκκλησία

σημαίνει είσοδο στην Ευχαριστία, τότε η Ευχαριστία είναι πράγματι το πλήρωμα του Βαπτίσματος.

Σμέμαν, Αλ. (1990). Εξ ύδατος και πνεύματος.
Μτφρ. Ι. Ροηλίδης. Αθήνα: Δόμος, σ. 164, 166.

2. Βάπτισμα και Θεία Ευχαριστία

Για την Ορθόδοξη Εκκλησία κανένα Μυστήριο δεν είναι αυτόνομο και αυτοτελές, μάλιστα δε τα τρία «μυητικά μυστήρια». Ειδικά ως προς το Βάπτισμα και τη Θ. Ευχαριστία, η σύνδεση του ενός με το άλλο υπήρξε ανέκαθεν αδιάσπαστη λειτουργικά, και τούτο για λόγους όχι απλά τυπικούς, αλλά βαθύτατα θεολογικούς και δογματικούς».

[...] Σαφής [...] είναι η μαρτυρία του Οδοιπορικού της Αιθερίας (δ' αι.), το οποίο περιγράφει τη λειτουργική πράξη της Εκκλησίας Ιεροσολύμων, και το οποίο μάς πληροφορεί ότι μετά το Βάπτισμα ακολουθούσε η είσοδος των νεοφώτιστων της Εκκλησίας, όπου ετελείτο η Θ. Λειτουργία μετά εσπερινού.

[...] Όπως δεν μπορεί να τελεσθεί Θ. Λειτουργία χωρίς λαϊκούς, έτσι δεν μπορεί να υπάρξει εν ενεργεία λαϊκός χωρίς τη συμμετοχή του στην Ευχαριστιακή σύναξη.

Το Βάπτισμα είναι θάνατος και ανάσταση.

Ο Απ. Παύλος είναι σαφής ως προς αυτό (Ρωμ 6, 3-4). Αλλά αν δεν συμμετάσχει ό βαπτισθείς στη Θ. Ευχαριστία, πώς μπορεί να αναστηθεί στην καινή ζωή; Ένα Βάπτισμα ασύνδετο προς τη Θ. Ευχαριστία είναι

έναν θάνατος χωρίς ανάσταση.

Με το Βάπτισμα ο πιστός πεθαίνει ως «τέκνον σώματος», δηλ. τέκνο των βιολογικών νόμων, της φθοράς, και αναγεννάται ως «τέκνον της Βασιλείας». Αλλά η πλήρης εικόνα της Βασιλείας είναι η Ευχαριστία. Χωρίς αυτήν το Βάπτισμα χάνει το εσχατολογικό του νόημα.
Το Βάπτισμα παρέχει την υιοθεσία.

Δηλ. τη δυνατότητα κατά χάριν να καλεί κανείς τον Θεό «Πατέρα», όπως κατά φύσιν τον καλεί ο μονογενής Υιός. Αλλά αυτό μόνο στη Θ. Ευχαριστία μπορεί να συμβεί κυριολεκτικά. Η προσευχή «Πάτερ ημών» ήταν ανέκαθεν ευχαριστιακή προσευχή. [...] Το «τολμάν επικαλείσθαι τον Θεόν Πατέρα, και λέγειν Πάτερ ημών» έχει τη φυσική του θέση προ της Θ. Κοινωνίας. Η υιοθεσία, που παρέχει το Βάπτισμα, εκφράζεται και πραγματοποιείται μόνο μέσα στην Ευχαριστία.

[...] Είναι το μυστήριο της αγάπης ως κοινωνίας με τον Θεό και με τους άλλους. Αυτό είναι η πεμπτουσία της Θ. Ευχαριστίας, το να είναι εικόνα της Βασιλείας, πρόγευση των έσχατων, βίωση της αγάπης ως κοινωνίας με το Θεό και τους άλλους εν τω σώματι του Χριστού. Σε τι ωφελεί, λοιπόν, το Βάπτισμα, όταν ο βαπτισθείς δεν συναχθεί αμέσως επί το αυτό στην ευχαριστιακή σύναξη;

Ζηζιούλας, Ι., Μητροπολίτης Περγάμου (1999).
Άγιον Βάπτισμα και Θεία Λειτουργία.

3. Το Βάπτισμα, μυστική ταφή και ανάσταση

Το Βάπτισμα υποδηλώνει μια μυστική ταφή και μια ανάσταση με τον Χριστό (Ρωμ 6, 4-5 και Κολ 2,12). Το εξωτερικό σημείο δε αυτής της ταφής και της ανάστασης είναι η βύθιση του βαπτιζομένου στην κολυμβήθρα, που την ακολουθεί η ανάδυσή του από το νερό. ...

Μέσω του Βαπτίσματος μας δίνεται η άφεση κάθε αμαρτίας, της προπατορικής, αλλά και κάθε άλλης πραγματοποιημένης. «Ενδυόμαστε τον Χριστό», και γινόμαστε μέλη της Εκκλησίας, του Σώματός Του. Οι Ορθόδοξοι, για να θυμούνται τη βάπτισή τους, φορούν σ' όλη τους τη ζωή, ένα μικρό Σταυρό, κρεμασμένο από τον λαιμό τους με μια αλυσιδίτσα».

Ware, Κάλλιστος, επίσκοπος Διοκλείας (2001).
Η ορθόδοξη Εκκλησία. Αθήνα: Ακρίτας, σ. 439-440.

4. Το Βάπτισμα

Εξάλλου με το Βάπτισμα ανοίγεται η θύρα, για να εισαχθεί ο πιστός στην εν Χριστώ κοινωνία με τα άλλα μέλη του Κυριακού Σώματος.

[...] Γίνεται, συνεπώς, το Βάπτισμα είσοδος στη ζωή μιας συγκεκριμένης τοπικής κοινότητας και όχι σε μία γενική - οικουμενική- περί χριστιανισμού Ιδέα.

[...] Το Βάπτισμα, άρα, υπό ορθές προϋποθέσεις, οδηγεί στην εκκλησιαστικότητα και εκκλησιοποίηση του ανθρώπου, δηλαδή στη μεταμόρφωση της ατομικότητάς του σε εκκλησιαστική ύπαρξη. Δεν είναι όμως

κάτι αυτόνομο και απροϋπόθετο. Όλα στην Εκκλησία είναι καρπός της συνέργειας με τη Θεία Χάρη. Και αυτό προϋποθέτει τη διάθεση και τον αγώνα του ανθρώπου. Αυτοματισμοί στην Εκκλησία δεν μπορεί να υπάρξουν, αφού η Θεία Χάρη δεν καταργεί την ανθρώπινη Ελευθερία ως δυνατότητα επιλογής, καταφάσεως ή απορρίψεως (πρβλ. Ιωάν. 5, 6)».

Μεταλληνός, π. Γ. (1999). «Εξ ύδατος και πνεύματος». Η Θεολογία του αγίου Βαπτίσματος.

1. Από τη θ. Λειτουργία:

«Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα».

2. Από την Ακολουθία του Βαπτίσματος:

α. «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε»

β. «[...]Γράψον αὐτὸν ἐν βίβλῳ ζωῆς σου καὶ ἔνωσον αὐτὸν τῇ ποιμένῃ τῆς κληρονομίας σου».

3. Γαλ 3, 26-29: «Εἰστε, λοιπόν, ὅλοι παιδιὰ του Θεοῦ, αφού πιστεύετε στον Ἰησοῦ Χριστό.

Κι αυτό, γιατί όσοι βαφτιστήκατε στο όνομα του Χριστού, έχετε ντυθεί το Χριστό. Δεν υπάρχει πια Ιουδαίος και ειδωολάτρης, δεν υπάρχει δούλος και ελεύθερος, δεν υπάρχει άντρας και γυναίκα· όλοι σας είστε ένας, χάρη στον Ιησού Χριστό. Κι αφού ανήκετε στο Χριστό, είστε απόγονοι του Αβραάμ και κληρονόμοι της ζωής, όπως την υποσχέθηκε ο Θεός».

Παραδείγματα ειρηνικής συνύπαρξης διάφορων χριστιανικών και θρησκευτικών κοινοτήτων.

1. Επίσημα έγγραφα

α. Επίσημο έγγραφο της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου για την αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο (Κρήτη, 2016)

Α. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου

Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί καθ' ὁμοίωσιν καί ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τό σχέδιον τοῦ Θεοῦ διά τόν ἄνθρωπον καί τόν κόσμον, ὑπῆρξε πηγή ἐμπνεύσεως διά τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἐνεβάθυναν εἰς τό μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας....

[...] Ὡς προϋπόθεσις μιᾶς εὐρυτέρας ἐν προκειμένῳ συνεργασίας δύναται νά χρησιμεύσῃ ἡ κοινή ἀποδοχή τῆς ὑψίστης ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Αἱ κατά τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι εἶναι δυνατόν νά συμβάλουν εἰς τήν διαθρησκειακὴν συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν διὰ τήν εἰρηνικὴν συνύπαρξιν καὶ κοινωνικὴν συμβίωσιν τῶν λαῶν, χωρὶς τοῦτο νά συνεπάγεται οἰονδήποτε θρησκευτικὸν συγκρητισμόν.

Ἔχομεν τήν πεποίθησιν ὅτι ὡς «Θεοῦ συνεργοί» (Α΄ Κορ. γ΄, 9), δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν εἰς τήν διακονίαν ταύτην ἀπὸ κοινοῦ μεθ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως, τῶν ἀγαπώντων τήν κατὰ Θεὸν εἰρήνην, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐπὶ τοπικοῦ, ἐθνικοῦ καὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου. Ἡ διακονία αὕτη εἶναι ἐντολή Θεοῦ (Ματθ. ε΄, 9). [...]

Ε. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔναντι τῶν διακρίσεων

[...] Ἡ Ἐκκλησία πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς «ἐποίησεν ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς» (Πράξ. ιζ΄, 26) καὶ ὅτι ἐν Χριστῷ «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ΄, 28). [...] Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὁμολογεῖ ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος, ἀνεξαρτήτως χρώματος, θρησκείας, φυλῆς, φύλου, ἐθνικότητος, γλώσσης, ἔχει δημιουργηθῆ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ καὶ ἀπολαμβάνει ἴσα δικαιώματα ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Συνεπῆς πρὸς τήν πίστιν αὐτήν, ἡ Ὀρθόδοξος

Ἐκκλησία δέν δέχεται τάς διακρίσεις δι' ἕκαστον ἐκ τῶν προαναφερθέντων λόγων, ἐφ' ὅσον αὐται προϋποθέτουν ἀξιολογικήν διαφοράν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί τῆς ἴσης μεταχειρίσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀξιολογεῖ τήν ἐφαρμογήν τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ὑπό τό φῶς τῆς διδασκαλίας της περί τῶν μυστηρίων, τῆς οἰκογενείας, τῆς θέσεως τῶν δύο φύλων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί τῶν ἐν γένει ἀξιῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει δικαίωμα ἵνα διακηρύττῃ τήν μαρτυρίαν τῆς διδασκαλίας της εἰς τόν δημόσιον χῶρον.

[...] Ἡ Ἐκκλησία προβάλλει τήν θυσιαστικήν ἀγάπην τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου της ὡς τήν μόνην ὁδόν πρὸς ἓνα κόσμον εἰρήνης, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καί ἀλληλεγγύης μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν, τῶν ὁποίων μόνον καί ἔσχατον μέτρον εἶναι πάντοτε ὁ ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς θυσιασθεῖς Κύριος (προβλ. Ἀποκ. ε', 12), ἥτοι ἡ ἀπειρος Ἀγάπη τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος [...].

β. Επίσημο ἔγγραφο της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου για την σχέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας προς τον υπόλοιπο χριστιανικό κόσμο (Κρήτη, 2016)

«[...] Ἡ εὐθύνη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διά τήν ἐνότητα, ὡς καί ἡ οἰκουμενική αὐτῆς ἀποστολή ἐξεφράσθησαν ὑπό τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Αὐται

ιδιαιτέρως προέβαλον τόν μεταξύ τῆς ὀρθῆς πίστεως καί τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας ὑφιστάμενον ἄρρηκτον δεσμόν.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀδιαλείπτως προσευχομένη «ὑπέρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως», ἐκαλλιέργει πάντοτε διάλογον μετά τῶν ἐξ αὐτῆς διεστώτων, τῶν ἐγγύς καί τῶν μακράν, ἐπρωτοστάτησε μάλιστα εἰς τήν σύγχρονον ἀναζήτησιν ὁδῶν καί τρόπων τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνότητος τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων [...]

2. Μηνύματα, Ομιλίες

α. Κοινό μήνυμα των Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου, Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου και Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Ιερωνύμου στη Λέσβο (για τους πρόσφυγες)

[...] Ἀπευθύνουμε κοινή ἔκκληση γιά τόν τερματισμό τοῦ πολέμου καί τῆς βίας στή Μέση Ἀνατολή, μιά δίκαιη καί διαρκή εἰρήνη, καί τήν ἔντιμη ἐπιστροφή ὅσων ἀναγκάστηκαν νά ἐγκαταλείψουν τά σπίτια τους. Ζητοῦμε ἀπό τίς θρησκευτικές κοινότητες νά ἐντείνουν τίς προσπάθειές τους στήν ὑποδοχή, παροχή βοήθειας καί προστασίας στούς πρόσφυγες ὅλων τῶν θρησκείων, καί ἀπό τίς θρησκευτικές καί πολιτικές ὑπηρεσίες ἀνακούφισης (τῶν προσφύγων) νά ἐργάζονται γιά νά συντονίζουν τίς πρωτοβουλίες τους. Γιά ὅσο διάστημα ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη, ζητοῦμε ἐπιμόνως ἀπό ὅλες τίς

χώρες νά παράσχουν προσωρινό ἄσυλο, νά προσφέρουν τήν ιδιότητα τοῦ πρόσφυγα σέ ὅσους ἔχουν τό δικαίωμα, νά ἐπεκτείνουν τίς προσπάθειες ἀρωγῆς τους καί νά συνεργαστοῦν μέ ὅλους τούς ἀνθρώπους καλῆς θέλησης γιά τόν ἄμεσο τερματισμό τῶν συνεχιζομένων συγκρούσεων.

Ἡ Εὐρώπη ἀντιμετωπίζει σήμερα μία ἀπό τίς πιό σοβαρές ἀνθρωπιστικές κρίσεις της ἀπό τό τέλος τοῦ Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Γιά τήν ἀντιμετώπιση αὐτῆς τῆς σοβαρῆς πρόκλησης, κάνουμε ἔκκληση σέ ὅλους τούς ἀκόλουθους τοῦ Χριστοῦ νά ἐνθυμοῦνται τά λόγια τοῦ Κυρίου, σύμφωνα μέ τά ὁποῖα ὅλοι μας θά κριθοῦμε μία μέρα: «ἐπείνασα γάρ καί ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καί ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καί συνηγάγετέ με, γυμνός καί περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καί ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καί ἦλθετε πρός με ... ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ 25: 35-36, 40).

Ἀπό τήν πλευρά μας, ὑπακούοντας στό θέλημα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, πιστεύουμε ἀκράδαντα, ὀλόψυχα καί μέ ἀποφασιστικότητα, ὅτι πρέπει νά ἐντείνουμε τίς προσπάθειές μας γιά τήν προώθηση τῆς πλήρους ἐνότητας ὅλων τῶν Χριστιανῶν. Ἐπιβεβαιώνουμε τήν πεποίθησή μας ὅτι ἡ «συμφιλίωση (μεταξύ τῶν Χριστιανῶν) περιλαμβάνει τήν προώθηση τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης ἐντός καί μεταξύ ὅλων τῶν λαῶν. [...] Μαζί, θά κάνουμε τό χρέος μας, ὥστε νά προσφέρουμε στοὺς

μετανάστες, τούς πρόσφυγες και τούς αίτουvντες άσυλο, μία ανθρωπινη υποδοχή στην Ευρώπη» (Οικουμενική Χάρτα, 2001). Μέ την υπεράσπιση τών θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τών προσφύγων, τών αίτούντων άσυλο και τών μεταναστών, καθώς και τών πολλών περιθωριοποιημένων ανθρωπών στις κοινωνίες μας, έχουμε ως στόχο να εκπληρώσουμε την αποστολή τών Έκκλησιών, πού είναι η διακονία του κόσμου.

Η συνάντησή μας σήμερα έχει ως στόχο να δώσει κουράγιο και έλπίδα σε όσους αναζητούν καταφύγιο και σε όλους εκείνους πού τούς καλωσορίζουν και τούς βοηθούν. Καλούμε τη διεθνή κοινότητα να θέσει την προστασία της ανθρωπίνης ζωής ως προτεραιότητα, και σε κάθε επίπεδο, να υποστηρίξει πολιτικές έντάξεις πού εκτείνονται σε όλες τις θρησκευτικές κοινότητες. Η φοβερή κατάσταση όλων όσων επηρεάζονται από την παρούσα ανθρωπιστική κρίση, συμπεριλαμβανομένων πολλών Χριστιανών αδελφών μας, απαιτεί συνεχή προσευχή από μέρους μας.

Λέσβος, 16 Απριλίου 2016

β - Όμιλία της Α. Θ. Παναγιότητος του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου πρό του Παναγίου Τάφου (25 Μαΐου 2014)

[...] ο πανίερος ούτος Τάφος, μάς καλεϊ να αποβάλλωμεν ένα ακόμη φόβον, τόν πλέον ίσως διαδεδομένον εις τόν σύγχρονον κόσμον μας: τόν φόβον του άλλου,

τοῦ διαφορετικοῦ, τοῦ ἀλλοπίστου, τοῦ ἀλλοθρήσκου, τοῦ ἑτεροδόξου. Αἱ φυλετικάί καί κάθε εἴδους διακρίσεις ἐπικρατοῦν ἀκόμη εἰς πολλάς συγχρόνους κοινωνίας μας καί, τό χειρότερον ὅλων, διαπερνοῦν πολλάκις καί αὐτόν τόν θρησκευτικόν βίον τῶν ἀνθρώπων. Ὁ θρησκευτικός φανατισμός ἀπειλεῖ ἤδη τήν εἰρήνην εἰς πολλάς περιοχάς τῆς γῆς, ὅπου καί αὐτό τοῦτο τό δῶρον τῆς ζωῆς θυσιάζεται εἰς τόν βωμόν τῆς μισαλλοδοξίας. Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως αὐτῆς τό μήνυμα τοῦ ζωοδόχου Τάφου εἶναι ἐπεῖγον καί σαφές: ἀγαπήσατε τόν ἄλλον, τόν διαφορετικόν, τόν ἀλλόπιστον, τόν ἑτεροδόξον ὡς ἀδελφόν. Τό μῖσος ὁδηγεῖ εἰς τόν θάνατον, ἡ ἀγάπη «ἔξω βάλλει τόν φόβον» (Α' Ἰω. 4, 18) καί ὁδηγεῖ εἰς τήν ζωήν.

[...] οὐδεὶς ἄλλος δρόμος ὁδηγεῖ εἰς τήν ζωήν πλήν ἐκείνου τῆς ἀγάπης, τῆς καταλλαγῆς, τῆς εἰρήνης ἐν ἀληθείᾳ καί τῆς πιστότητος εἰς τήν Ἀλήθειαν. Αὐτόν τόν δρόμον καλοῦνται ὅλοι οἱ χριστιανοί νά ἀκολουθήσουν εἰς τάς μεταξύ των σχέσεις εἰς οἵανδήποτε ἐκκλησίαν ἢ ὁμολογίαν καί ἂν ἀνήκουν, διδόντες τό παράδειγμα πρὸς τόν λοιπόν κόσμον. Ὁ δρόμος αὐτός εἶναι ἴσως μακρὺς καί δύσκολος, καί εἰς ὠρισμένους φαίνεται ἐνίοτε ἀδιέξοδος. Ἄλλ' εἶναι ὁ μόνος δρόμος πού ὁδηγεῖ εἰς τήν ἐκπλήρωσιν τῆς βουλῆς τοῦ Κυρίου «ἵνα πάντες ἔνωσιν» (Ἰωάν. 17,21). Μιᾶς βουλῆς, ἡ ὁποία τόν δρόμον τοῦτον ἤνοιξε καί διήνυσεν ὁ ἀρχηγός τῆς πίστεώς μας Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ σταυρωθεὶς καί ἀναστάς ἐπί

του ἱεροῦ τούτου χώρου. [...]

«Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ» (Α΄ Ἰω. 4, 7).».

Κοινότητα Ταιζέ

α) «Από τα νιάτα μου, δεν με εγκατέλειψε ποτέ η ιδέα ότι μια κοινοτική ζωή θα μπορούσε να είναι ένα σημάδι ότι ο Θεός είναι αγάπη, και μόνον αγάπη. Σιγά σιγά με διακατείχε η πεποίθηση ότι ήταν ουσιώδες να δημιουργηθεί μια κοινότητα με άνδρες αποφασισμένους να δώσουν όλη τους τη ζωή, και που να προσπαθούν να καταλάβουν ο ένας τον άλλον, να συμφιλιώνονται πάντα: μια κοινότητα όπου η καλοσύνη της καρδιάς και η απλότητα θα ήταν στο κέντρο των πάντων».

Αδελφός Roger

β) «Θα νικήσει η εμπιστοσύνη»

Συγγραφέας και θεολόγος, καθηγητής στο Ινστιτούτο της Ορθόδοξης Θεολογίας του Αγίου Σέργιου στο Παρίσι, ο Ολιβιέ Κλεμάν προσπαθεί ιδιαίτερα να διευκολύνει τη συνάντηση μεταξύ χριστιανικής Ανατολής και Δύσης. Κοντινός φίλος της κοινότητας, έγραψε ένα βιβλίο με τίτλο «Ταιζέ: ένα νόημα για τη ζωή» (Bayard, 1997) από το οποίο παραθέτουμε μερικά αποσπάσματα.

Στο Ταιζέ, αδελφοί με διαφορετικό θρήσκευμα, εθνικότητα, μόρφωση, γλώσσα, όλα αυτά διαφορετικά και καμιά φορά αντίθετα, προσεύχονται και εργάζονται μαζί: ναι, είναι δυνατόν, ο Χριστός καταστρέφει κάθε χώρισμα. Αυτή η ιστορική και γεωγραφική διαφορετικότητα εξαλείφεται μπρος στη διαφορά των χαρισμάτων. Η κοινότητα είναι μια κυψέλη σε δραστηριότητα. Μερικοί δημιουργούν ομορφιά, ζωγραφίζουν πίνακες, καμιά φορά εικόνες, πλάθουν θαυμαστά πήλινα ικανά να εξευγενίσουν την καθημερινή ζωή. Μαθαίνουν επίσης διάφορες γλώσσες για να ανταποκριθούν στην παγκόσμια κλήση του Ταιζέ. [...] Οι σημερινοί νέοι είναι κουρασμένοι από τα λόγια (αλλά και από τις φωνές), διψούν για αυθεντικότητα. Είναι μάταιο να τους μιλάει κανείς για κοινωνία εάν δεν μπορεί – «έλα και δες» - να τους δείξει ένα χώρο όπου δημιουργείται η κοινωνία. Ένα χώρο όπου να τους δέχονται όπως είναι, χωρίς να τους κρίνουν, όπου δεν τους ζητούν ένα δογματικό διαβατήριο, χωρίς όμως γι' αυτό να κρύβουν το ότι συγκεντρώνονται γύρω από το Χριστό και ότι μια οδός – «είμαι η οδός», έχει πει – αρχίζει εκεί για όποιον το θέλει. (σ. 14-15)

Η «εμπιστοσύνη» είναι μια λέξη κλειδί στο Ταιζέ. Οι συναντήσεις που η κοινότητα εμπυχώνει, στην Ευρώπη και στις άλλες ηπείρους, είναι μέρος ενός προσκυνήματος εμπιστοσύνης πάνω στη γη. Η λέξη «εμπιστοσύνη» είναι ίσως μια από τις πιο ταπεινές λέξεις, τις πιο καθημερινές και τις πιο απλές που υπάρχουν, αλλά ταυτόχρονα μία από τις πιο ουσιαστικές. Αντί να μιλάμε για

«αγάπη», ή ακόμη για «κοινωνία», που είναι βαριές λέξεις, θα μιλήσουμε για «εμπιστοσύνη», γιατί στην εμπιστοσύνη περικλείονται όλες αυτές οι πραγματικότητες. Στην εμπιστοσύνη, υπάρχει το μυστήριο της αγάπης, το μυστήριο της κοινωνίας, και τελικά το μυστήριο του Θεού ως Τριάδα. (σ. 87-88).

Τελειώνοντας τη Διδακτική Ενότητα...

- ✓ Αναδεικνύουμε τις διαστάσεις της ενότητας στη ζωή της Εκκλησίας και των μελών της.
- ✓ Τεκμηριώνουμε την επίτευξη της ενότητας μέσω των μυστηρίων στην εκκλησιαστική κοινότητα.
- ✓ Αναλύουμε το όραμα της ενότητας των ανθρώπων.

Σημειώνουμε...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.4. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Η έννοια του προσώπου στη χριστιανική θεολογία και ανθρωπολογία.

1. Παλαιά Διαθήκη:

- Γεν 1, 26-27: «Μετά είπε ο Θεός: «Ας φτιάξουμε τον άνθρωπο σύμφωνα με την εικόνα τη δική μας και την ομοίωση, κι ας εξουσιάζει στις θάλασσας τα ψάρια, στου ουρανού τα πτηνά, στα ζώα και γενικά σ' όλη τη γη και στα ερπετά που σέρνονται πάνω σ' αυτήν». Δημιούργησε, λοιπόν, ο Θεός τον άνθρωπο σύμφωνα με τη δική του την εικόνα, «κατ' εικόνα Θεού» τον δημιούργησε, τους δημιούργησε άντρα και γυναίκα».
- Γεν 2, 7: «Τότε ο Κύριος ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο από το χώμα της γης και φύσηξε μέσα στα ρουθούνια του πνοή ζωής. Έτσι έγινε ο άνθρωπος ζωντανό ον».

2. Άτομο και πρόσωπο

Ο άνθρωπος δεν είναι άτομο, είναι πρόσωπο. Μεταξύ των δυο αυτών εννοιών (πρόσωπο-άτομο) υπάρχει μόνο ένα κοινό στοιχείο: αναφέρονται σε μια μονάδα, μια μόνο ύπαρξη, π.χ. καθένας μας γεννιέται ως άτομο.

Το πρόσωπο και το άτομο διαφέρουν σε όλα τα άλλα και μάλιστα στη σχέση τους με τις άλλες μοναδι-

κές υπάρξεις. Το άτομο μένει άσχετο, δεν αισθάνεται την ανάγκη να σχετισθεί με άλλες υπάρξεις, το Εγώ μένει κλεισμένο στον Εαυτό του και δεν αναφέρεται στο Άλλο του. Το πρόσωπο (προς + ωψ= όψη, οφθαλμός) σχετίζεται οπωσδήποτε, το Εγώ επι-κοινωνεί με το Άλλο του, ο Εαυτός μας είναι η σχέση του Εγώ μας προς το Άλλο μας. Ποτέ δε βρίσκουμε την ταυτότητα μας μόνοι, αλλά πάντοτε σε σχέση με το Άλλο μας.

Ο άνθρωπος γεννιέται άτομο και γίνεται πρόσωπο. Καθένας γεννιέται σαν άτομο και αναγεννιέται ως πρόσωπο μέσα στην Εκκλησία. Το άτομο αρκείται στη διαφορά του Εγώ από το Άλλο και ποτέ δεν ενδιαφέρεται για την αναφορά (τη σχέση) του ενός προς το άλλο. Αντιθέτως το πρόσωπο δίνει προβάδισμα στην αναφορά, στη σχέση, στην επικοινωνία και στη συμμετοχή, χωρίς βεβαίως να αγνοεί ή να υποτιμά τη διαφορά του Εγώ από το Άλλο του.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών
Γ΄ Λυκείου, ΔΕ 22, σ. 172-173.

3. «Κατ' εικόνα» και «καθ' ομοίωσιν»

[...] Για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου υπάρχουν δυο διηγήσεις που αλληλοσυμπληρώνονται. Η μία (Γεν 1,26-30) δείχνει τον άνθρωπο να δημιουργείται την έκτη ημέρα από το Θεό, ο οποίος διαλέγεται σε πληθυντικό αριθμό: «ποιήσωμεν άνθρωπον κατ' εικόνα ήμετέραν καί καθ' ομοίωσιν». Κατά την ερμηνεία που

έδωσε η Εκκλησία το «κατ' εικόνα» αναφέρεται στα πνευματικά εκείνα στοιχεία που καθορίζουν και την έννοια του προσώπου: είναι το λογικό και η ελεύθερη βούληση (το αυτεξούσιο). Το «καθ' ομοίωσιν» αναφέρεται στο βασικό στόχο που είναι η ομοίωση και ένωση με το Θεό, η θέωση. Στη χρήση του πληθυντικού αριθμού η θεολογία της Εκκλησίας διέγνωσε έναν πρώτο υπαινιγμό για την τριαδικότητα του Θεού, που θα φανερωθεί αργότερα από τον Ιησού Χριστό. Στην άλλη αναλυτικότερη διήγηση (Γεν 2,4-25) [...] βγαίνουν περισσότερα συμπεράσματα:

1. Ο Θεός σε μια πασίγνωστη αλληγορία πλάθει τον άνθρωπο (στ. 7) από χώμα, φυσάει στο πρόσωπό του και έτσι ο άνθρωπος γίνεται ζωντανό όν. Στο πρωτότυπο κείμενο αναφέρονται οι λέξεις «ψυχή ζῶσα». Η λέξη «ψυχή» αντιστοιχεί γενικά στην έννοια «ζωή». Ο συμβολισμός είναι ολοφάνερος από την παραδοχή ότι ο Θεός είναι ασώματος. Συνεπώς το «χώμα» σημαίνει συμβολικά ότι ο άνθρωπος είναι υλικός, η υπόστασή του η υλική έχει προέλευση τη γη, ενώ η λέξη «ψυχή» χαρακτηρίζει γενικά τη ζωή. Η ιδιαιτερότητα λοιπόν του ανθρώπου σε σχέση με τα άλλα ζωντανά όντα βρίσκεται στο «ἐνεφύσησεν», δηλ. την ιδιαίτερη σχέση με το Θεό, που συγκροτεί την ανθρώπινη ύπαρξη. Η μετάδοση ενός πνευματικού στοιχείου δεν μπορούσε να γίνει κατανοητή διαφορετικά από τους ανθρώπους της εποχής που γράφτηκε η Γένεση, ενώ το «ἐνεφύσησεν εἰς τό

πρόσωπον αὐτοῦ πνοήν ζωῆς» είναι και σαφές. Δηλώνει τη μετάδοση του πνευματικού στοιχείου της πνοῆς, και την πνευματική συγγένεια του ανθρώπου με το Θεό.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών
Β΄ Λυκείου, ΔΕ 10, σ. 94-95.

4. Προσωπείο και πρόσωπο κατά τους Τρεις Ιεράρχες

Η πρώτη σημαντική στιγμή στην πνευματική ιστορία της ανθρωπότητας, όπου ο άνθρωπος –όπως με πλαστικό και παραστατικό τρόπο μας αφηγείται το βιβλίο της Γενέσεως- αποφεύγει να αντικρύσει κατά πρόσωπο την πραγματικότητα που ο ίδιος δημιούργησε, είναι εκείνη η στιγμή κατά την οποία, μετά την επαναστατική παράβαση της θείας εντολής, στο άκουσμα της φωνής του Θεού ‘Αδάμ, πού είσαι,’ φοβάται, κρύβεται και δικαιολογείται. Μεταθέτει κατόπιν την ευθύνη από τον εαυτό του σ’ εκείνη που ο Θεός του έδωσε για σύντροφο της ζωής του. Το ίδιο ακριβώς θα κάνει και η σύντροφος του άντρα: Θα καλυφτεί πίσω από μια δικαιολογία (Γεν 3, 9εξ). Έτσι η συμβατικότητα, το προσωπείο, η αποφυγή του κοιτάγματος της αλήθειας κατάματα μπήκαν για τα καλά μέσα στην ιστορία των ανθρώπων και των διαπροσωπικών τους σχέσεων. Εδώ ακριβώς βρίσκεται το νόημα της βιβλικής αυτής διηγήσεως, κι αυτή είναι η ψυχολογική αλήθεια που περιέχει και το βάθος που εκφράζει.

Η εικόνα του Θεού που είναι ο άνθρωπος ξεμακρύνει από το πρωτότυπό της, [...] από το Θεό αλλά και

από τον ίδιο της τον εαυτό. Γιατί, όπως παρατηρεί ο ίδιος ιεράρχης [Μ. Βασίλειος], με το ερώτημα 'Αδάμ, πού είσαι;' δεν ζητούσε καμιά πληροφορία ο παντογνώστης Θεός, αλλά ήθελε να κάνει τον άνθρωπο να καταλάβει [...] ποιος ήταν και ποιος έγινε. Άμεση ακολουθία υπήρξε και η αλλοτρίωση των σχέσεων με τον πλησίον. Η κοινωνία διασπάται σε άτομα που απομακρύνονται συνεχώς το ένα από το άλλο. [...] Γιατί αυτό το 'πού είσαι;' προϋποθέτει ακριβώς την απόσταση που αισθάνεται ο ένας από τον άλλο και δηλώνει την αγωνιώδη προσπάθεια της συναντήσεως. Κι επειδή η γνησιότητα και ειλικρίνεια στις διαπροσωπικές σχέσεις χάθηκαν, τις αναπληρώνει ο άνθρωπος με κάποιο προσωπίο, είτε θεληματικά, είτε ακόμη και χωρίς να το θέλει. [...]

Το προσωπίο σημαίνει πρώτα πρώτα τυποποίηση, αυτοματισμό, ρουτίνα, καταναγκασμό, ενώ το πρόσωπο χαρακτηρίζεται από την ελεύθερη και υπεύθυνη εκλογή. Γιατί δεν είναι το πρόσωπο δεδομένο ούτε τελειωμένο, αλλά γίνεται συνεχώς και εξελίσσεται' [...]. Το πρόσωπο είναι εικόνα του Θεού, η εικόνα όμως [...] υπολείπεται από το πρωτότυπό της, γι' αυτό χρειάζεται να ολοκληρωθεί, να φτάσει ο άνθρωπος στο «καθ' ομοίωσιν Θεού». Έτσι, το πρόσωπο είναι κίνηση και ζωή [...].

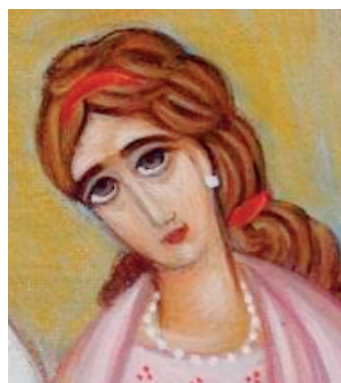
Το προσωπίο σημαίνει ακόμη εγκλωβισμό μέσα στο άτομο, και το άτομο διακατέχεται από ποικίλους φόβους, κυρίως από τον αγχώδη φόβο του βιολογικού τερματισμού του. [...]. Το πρόσωπο αντίθετα είναι η

εκρηκτική διάσπαση του άτομου, το οποίο διασπά τον απομονωτισμό του και έρχεται σε προσωπική σχέση με τα άλλα πρόσωπα της κοινωνίας. Έτσι, τη θέση του φόβου την παίρνει η αγάπη [...] που είναι προσφορά του προσώπου προς την κοινωνία, χωρίς ιδιοτέλεια και ανταλλάγματα.

[...] Το προσωπίο με τα δύο προηγούμενα χαρακτηριστικά του, δηλ. της ανελευθερίας και του ατομισμού, αυτόματα οδηγείται στην άρνηση της δημιουργίας. [...] Ο «θεόπλαστος» όμως άνθρωπος είναι συνδημιουργός, συνεχίζει το δημιουργικό έργο του Θεού σε άλλο βέβαια επίπεδο, κοινωνικό, επιστημονικό κτλ. Έτσι, χαρακτηριστικό του προσώπου είναι η δημιουργία και η πρόοδος.

Καραβιδόπουλος, Ι. (1979). Προσωπίο και πρόσωπο κατά τους Τρεις Ιεράρχες. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., σ. 12-13, 21, 26.

5. Το πρόσωπο

[...] το πρόσωπο εμπεριέχει τη διάσταση της κοινωνίας, της εκστατικής σχέσης ως ελεύθερη αγάπη. Πέρα

από οποιαδήποτε αποκλειστικότητα, το πρόσωπο ανοίγεται ως αγαπητική αυθυπέρβαση της ατομικότητας, το οποίο ενώνεται με άλλα πρόσωπα σε μια αδιάρρηκτη κοινωνία, δίχως να χάνει την ετερότητά του. Μάλιστα, η ιδιάζουσα ταυτότητά του δεν είναι αυτόνομη, αλλά εκπηγάζει ακριβώς από αυτή τη σχέση και κοινωνία. Το πρόσωπο αντλεί το είναι από το γεγονός της κοινωνίας.

[...] η Ευχαριστία της Εκκλησίας, ως κοινότητα που συνιστά ένα νέο πλέγμα σχέσεων, αρνείται το ιδιωτικό επίτευγμα της αρετής ή των καλών πράξεων, όπως αρνείται και την έννοια της ατομικής σωτηρίας. Η ευχαριστιακή σύναξη εκφράζει καθολικές σχέσεις αγάπης και ελευθερίας μεταξύ ανθρώπου, κόσμου και Θεού.

Γιαγκάζογλου, Στ. Το ήθος του προσώπου.
Εκκλησιολογική θεώρηση της ύπαρξης.

6. Ο άνθρωπος, σύντροφος του Θεού

Η εικόνα του Θεού δηλώνει την ελεύθερη βούληση, τη λογική, την αίσθηση της ηθικής υπευθυνότητας του ανθρώπου, το καθετί δηλαδή που μας ξεχωρίζει από τη ζωική δημιουργία και μας καθιστά πρόσωπα. Η εικόνα όμως υποσημαίνει και κάτι περισσότερο απ' αυτά. Σημαίνει πως είμαστε 'γένος' (Πραξ 17, 28) του Θεού, συγγενείς Του. Σημαίνει πως μεταξύ Αυτού και ημών υπάρχει ένα σημείο επαφής και ομοιότητας. Δεν είναι

αγεφύρωτο το χάσμα μεταξύ Δημιουργού και δημιουργήματος, επειδή με το να είμαστε δημιουργημένοι κατ' εικόνα Θεού, μπορούμε να γνωρίζουμε τον Θεό και να κοινωνούμε μαζί Του. Αν μάλιστα κάνουμε σωστή χρήση αυτής της ικανότητας για κοινωνία με τον Θεό, τότε θα γίνουμε «ως» θεοί, θα αποκτήσουμε τη θεία ομοιότητα. Σύμφωνα με τα λόγια του αγ. Ιωάννη Δαμασκηνού, «θα γίνουμε όμοιοι με τον Θεό μέσω της αρετής». Η απόκτηση της ομοιότητας είναι το ίδιο με τη θέωση, το να γίνουμε δηλαδή «δεύτεροι θεοί», «θεοί κατά χάριν». [...]

Η εικόνα του Θεού αγκαλιάζει ολόκληρο το πρόσωπο, το σώμα και την ψυχή [...].

[...] «Όταν βλέπεις τον αδελφό ή την αδελφή σου», μας λέει ο Κλήμης Αλεξανδρείας (πέθανε το 215), «βλέπεις τον Θεό». [...] Ο σεβασμός αυτός για κάθε ανθρώπινη ύπαρξη εκφράζεται καθαρά στην Ορθόδοξη λατρεία, όπου ο ιερέας δεν θυμιάζει μόνο τις εικόνες, αλλά και το εκκλησίασμα, χαιρετίζοντας έτσι στο κάθε πρόσωπο την εικόνα του Θεού. «Η καλύτερη εικόνα του Θεού είναι το ανθρώπινο πρόσωπο» [Ευδοκίμωφ].

Ware, K., επίσκοπος Διοκλείας (2001). Η Ορθόδοξη Εκκλησία. Αθήνα: Ακρίτας, σ. 346, 348, 350.

7. «Υπάρχω»

«[...] υπάρχω αυθεντικά όταν η ετερότητα δεν είναι κάτι παράλληλα ή ενάντια στην ταυτότητά μου, αλλά

είναι όρος της ταυτότητάς μου. Αυτό σημαίνει αγάπη.

[...] Τόπος του ραντεβού με τον Χριστό δεν είναι μια ιδεολογία, αλλά το πρόσωπο του συνανθρώπου. Είναι αδύνατο να γνωρίσει κανείς την αλήθεια του Χριστού έξω από το μυστήριο της κοινωνίας με τον άλλον.

[...] εφ' όσον ο Θεός του Χριστιανισμού γίνεται δεκτός ως προσωπική ύπαρξη, δηλαδή ως ύπαρξη που βούλεται, σχεδιάζει, ενεργεί, ανταποκρίνεται (και, άρα, όχι ως μια απρόσωπη και αδρανή πραγματικότητα), ο άνθρωπος καλείται σε ένα άθλημα: να αποδεχτεί την πρόσκληση αυτού του Θεού, να γίνει μαθητής και φίλος του, να συνάψει προσωπική σχέση μαζί του. Η προσωπική σχέση ενέχει μεγαλείο, ενέχει όμως και διακινδύνευση. Μπορεί να προκόψει, μπορεί και να διαρραγεί. Διαθέτει την αβεβαιότητα η οποία συνοδεύει την ελευθερία

Παπαθανασίου, Θ. Ν. (2009²). Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται. Αθήνα: Εν πλω, σ. 335-337.

8. Από το μετανεωτερικό προσωπείο στο πρόσωπο

Ο σύγχρονος μεταμοντέρνος άνθρωπος δεν γνωρίζει τι είναι ο άνθρωπος. Ζει, αλλά και προβάλλει το προσωπείο του ανθρώπου. Τι είναι προσωπείο; Προσωπείο είναι η μάσκα, που χρησιμοποιούσαν στην αρχαία Ελλάδα οι ηθοποιοί για να υποδύονται διάφορους ρόλους πάνω στην σκηνή, στο θέατρο. Άρα το προσωπείο δεν είναι κάτι το αληθινό, είναι ψεύτικο, είναι μία

εικονική πραγματικότητα για να μιλήσουμε με σύγχρονη ορολογία της πληροφορικής.

[...] Η σημαντικότερη ίσως ανατροπή που έφερε η νεωτερικότητα ήταν η ανάδυση του ατόμου. Για πρώτη φορά στην ιστορία το άτομο κατακτάει την αυτάρξια, αυθυπαρξία και αυτονομία του. Για πρώτη φορά αποκτάει τόσο μεγάλη σημασία και σπουδαιότητα, ώστε τίθεται υπεράνω της κοινότητας, του συνόλου, των συλλογικών πολιτισμικών αλλά και κληρονομημένων θεσμών και αξιών, και φυσικά της Εκκλησίας.

[...] Το πρότυπο στην σύγχρονη μετανεωτερική εποχή έχει γίνει ο σταρ, ο ηθοποιός, ενώ στην νεωτερική ήταν ο επιστήμονας και στην παραδοσιακή ο άγιος. Το κέντρο υποκειμενικής βαρύτητας στην παραδοσιακή εποχή αποτελούσε η ψυχή, στην νεωτερική η λογική, ενώ σήμερα το σώμα. Σήμερα ο μετανεωτερικός άνθρωπος έχει ως στόχο του την απόκτηση πληροφοριών, ενώ ο νεωτερικός είχε την γνώση και ο παραδοσιακός την σοφία.

Γέροντας Εφραίμ, Καθηγούμ. Ι. Μονής Βατοπαιδίου (2013). Από το μετανεωτερικό προσωπείο στο πρόσωπο

9. πρόσωπο: [στη 12η (θεολογική) σημασία του] ...

-12. ΘΕΟΛ. (στην Ορθοδοξία) ο άνθρωπος στην ατομική του υπόσταση και στην κοινωνική του φύση, ως σύστημα σχέσεων, στην αγαπητική του διάσταση

- κατά το πρότυπο της κοινωνίας των προσώπων της Αγίας Τριάδας και κατ' αντιδιαστολή προς την ατομικιστική ηθική τού «ατόμου»: ως πρόσωπα διαφέρουν οι άνθρωποι μεταξύ τους, επειδή είναι ξεχωριστά υποκείμενα που διαθέτουν από κοινού την ίδια φύση σύμφωνα με έναν ιδιαίτερο τρόπο το καθένα...

[ΕΤΥΜ. < αρχ. πρόσωπον, συνθ. εκ συναρπαγής από τη φρ. προς ώπα «μπροστά στα μάτια» (οπότε η λ. θα σήμαινε «το μέρος τού κεφαλιού που βρίσκεται μπροστά, στην πλευρά των ματιών»), όπου ώπα, αιτ. τού *ώψ, ώπός «όψη, οφθαλμός» (βλ. κ. -ωπός, όψη)...]

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002²). Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας.

Το άνοιγμα του προσώπου προς τον άλλον. Ο ρόλος της θρησκευτικής ταυτότητας/ιδιοπροσωπίας.

1. ταυτότητα (η) [...] 2. το σύνολο των διαφοροποιητικών χαρακτηριστικών, των γνωρισμάτων που καθορίζουν τι είναι κάτι, ποιος είναι κάποιος, που επιτρέπουν την αναγνώριση του: δεν έχει εξακριβωθεί η ~ των θυμάτων || η πολιτιστική | εθνική | ιστορική μας ~ || η ~ τού νεοελληνικού πολιτισμού ΣΥΝ. φυσιολογική

μικρού, κλειστού τόπου μου. Όμως μπορεί να είναι και κάτι άλλο: φτώχεια και ορφάνια. Μπορεί δηλαδή να με κρατά ακρωτηριασμένο από την αληθινή μου φαμίλια: τους ανθρώπους των άλλων λαών, των άλλων γλωσσών, της άλλης σοφίας.

Το βασανιστικό, λοιπόν, για τον άνθρωπο είναι να αποφασίσει πώς θα σταθεί απέναντι στο νησί του (που είναι και σιγουριά και ορφάνια), και πώς θα σταθεί απέναντι στα πελάγη του (που είναι και απειλή και ευκαιρία).

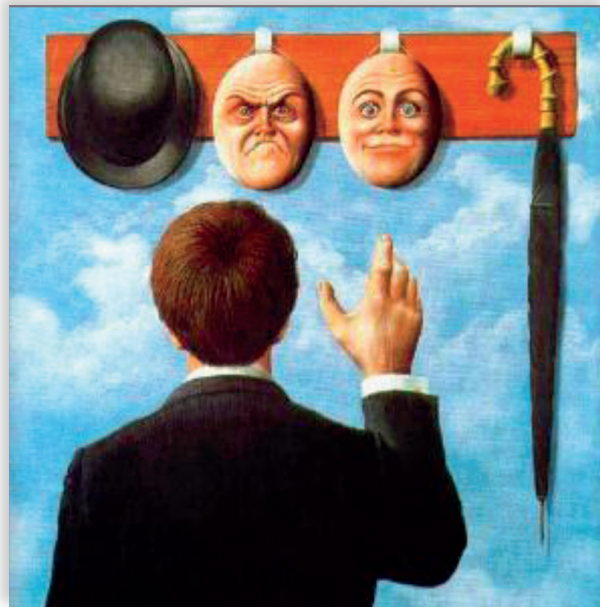
[...] «...Για τον Χριστιανισμό δεν υπάρχει δίλημμα ‘πέλαγος ή νησί’. Η απάντηση είναι μία: φυσικά πέλαγος!

Αυτή η απάντηση όμως δεν χρειάζεται αφέλεια. Χρειάζεται την επίγνωση ότι το άνοιγμα στα πελάγη δεν είναι περίπατος, αλλά διακινδύνευση. Είναι το ρίσκο να αρπάξεις το χέρι του απέναντι ή να βυθιστείς στο ενδιάμεσο.

[...] Η μεγάλη πληγή, λοιπόν, σήμερα είναι ότι στις πόλεις μας υπάρχουν κοντινά νησιά. Το ενδιάμεσό τους δεν είναι αχανές σαν το πέλαγος, αλλά λεπτό όσο μια μεσοτοιχία. Είναι όμως εξίσου ανθεκτικό στο να κρατά τα νησιά ανέπαφα το ένα από το άλλο. Η μεγάλη πληγή, δηλαδή, είναι να δημιουργούνται γκέτο. Γειτονικά μεν το ένα στο άλλο, αλλά το καθένα περικλειστο. Ούτε όμως αρκεί κι εκείνο το είδος της γαλήνης, που έχει το μοντέλο του σούπερ-μάρκετ. Κι εκεί μέσα κινείται πλήθος διαφορετικών ανθρώπων. Αλλά καθένας είναι περικλειστο

νησί. Ακόμα κι όταν το σούπερ-μάρκετ είναι γεμάτο, η τροχιά του καθενός δεν έχει όρο και προϋπόθεση την τροχιά του άλλου. Είτε ένας, είτε χίλιοι μέσα σε μια κοινωνία του τύπου του σούπερ-μάρκετ, η τροχιά του καθενός είναι ίδια και μοναχική: είσοδος-ράφι-ταμείο».

Παπαθανασίου, Θ. Ν. (2009²). Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται. Αθήνα: Εν πλω, σ. 21, 25-26.

2.

René Magritte, Surreal or real?

3.

Ο περίπατος του Ιησού πάνω στα νερά της λίμνης (Μτ 14, 22-33): Κάποιες σκέψεις

Ο Χριστός και οι μαθητές του βρίσκονταν στην όχθη μιας λίμνης. Τους έβαλε στο καράβι τους και τους ζήτησε να πάνε απέναντι. Ο ίδιος δεν μπήκε, μα τους έδωσε ραντεβού στην απέναντι όχθη. Οι μαθητές όντως άρχισαν το ταξίδι. Μα εκεί που η λίμνη ήταν ευκαιρία, έγινε απειλή: ξέσπασε τρικυμία. Ο Χριστός τότε εμφανίστηκε έξω από το καράβι, περπατώντας πάνω στα νερά. Ο Πέτρος ζήτησε να πάει κοντά του, βγήκε από το καράβι κι άρχισε να περπατά κι αυτός πάνω στα νερά. Απέναντί του είχε τον Χριστό, από κάτω του είχε την άβυσσο. Κάποια στιγμή η άβυσσος τον τρόμαξε. Και άρχισε να βουλιάζει. Ο Χριστός άπλωσε το χέρι του, τον κράτησε, και ανέβηκαν μαζί στο καράβι.

Ο περίεργος Χριστός μάς μπερδεύει. Μπερδεύει, μάλλον, τις σιγουριές μας. Ενώ ήταν μαζί με τους μαθητές, και συνεπώς οι μαθητές θα μπορούσαν να πουν ‘Έχουμε δικό μας τον Χριστό’, αυτός τους δείχνει ότι στην πραγματικότητα δεν τον έχουν συναντήσει ακόμα. Θα τον συναντήσουν αν ξεβουλευτούν. Θυμηθείτε: ήταν μαζί τους, μα δεν τους έδωσε ραντεβού για το σημείο απ’ όπου χώρισαν. Τους έδωσε ραντεβού για τον απέναντι τόπο. Και ταυτόχρονα τους καλεί να τον δουν τον ίδιο ως ερχόμενο. Όχι ως κατεχόμενο. Να δουν δηλαδή ότι καλούνται σε μια υπέροχη αβεβαιότητα: να προσπαθήσουν να συναντηθούν με τον άλλον, που βρίσκεται απέναντί τους. Το νόημα πλέον δεν βρίσκεται στον

τόπο, αλλά στο ραντεβού.

Το πλοίο είναι η ασφάλεια – κάτι σαν νησί. Έξω απ' αυτό караδοκεί το χάος, ο πνιγμός. Εδώ όμως και πάλι ο Χριστός έρχεται να μας ξαφνιασει. Και πάλι έρχεται να μας δείξει ότι η τρικυμία είναι όντως απειλή, η λύση όμως δεν είναι το κλείσιμο στο αμπάρι. Όσο κι αν μας φαίνεται παράδοξο, ο Πέτρος συναντά τον Χριστό εγκαταλείποντας το πλοίο. Κι αν βυθίζεται, δεν βυθίζεται επειδή η θάλασσα είναι υγρή και δεν αντέχει το βάρος του ανθρώπου. Ο Πέτρος βυθίστηκε όταν έχασε την εμπιστοσύνη του σ' αυτόν τον απέναντι.

Πότε σταμάτησε η τρικυμία; Όταν ο Χριστός μπήκε μέσα στο καράβι. Όταν δηλαδή το καράβι έπαψε να είναι περικλειστο και άνοιξε για να υποδεχτεί εκείνον τον απέναντι, ώστε οι μέσα στο καράβι να μπορέσουν να λάβουν από τον φιλοξενούμενό τους [...] μια νέα ζωή, χωρίς λήξη».

Παπαθανασίου, Θ. Ν. (2009²). Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται. Αθήνα: Εν πλω, σ. 23-24.

Οι διαφορές των προσώπων ως στοιχείο πολιτισμού και ποικιλομορφίας.

1. Εφεσ. 4, 2-7: «Να ζείτε με ταπείνωση, πραότητα και υπομονή· να ανέχεστε με αγάπη ο ένας τον άλλο και

να προσπαθείτε να διατηρείτε, με την ειρήνη που σας συνδέει μεταξύ σας, την ενότητα που δίνει το Πνεύμα του Θεού. Ένα σώμα αποτελείτε όλοι κι ένα πνεύμα σάς ενώνει, όπως και μία είναι η ελπίδα σας για την οποία σας κάλεσε ο Θεός.

Ένας Κύριος υπάρχει, μία πίστη, ένα βάπτισμα.

Ένας Θεός και Πατέρας όλων, που κυριαρχεί σε όλους, ενεργεί μέσα απ' όλους και κατοικεί σε όλους σας.

Στον καθένα μας όμως έχει δοθεί κάποιο ιδιαίτερο χάρισμα, σύμφωνα με το μέτρο που δωρίζει ο Χριστός».

2. Ενότητα της πίστεως και ποικιλία των χαρισμάτων

«Οι αναγνώστες της επιστολής προτρέπονται να διατηρήσουν την ενότητα που δίνει το Πνεύμα του Θεού. Η ενότητα της Εκκλησίας είναι κατ' ουσίαν έργο του Αγίου Πνεύματος [...]. Η ενότητα του Πνεύματος, συνεχίζει ο Απόστολος, διατηρείται «με την ειρήνη που σας συνδέει μεταξύ σας».

Στη συνέχεια του αναγνώσματος αναφέρει ο Παύλος τα στοιχεία εκείνα που συνιστούν και εκφράζουν την ενότητα της Εκκλησίας: «Ένα σώμα αποτελείτε όλοι κι ένα πνεύμα σάς ενώνει, όπως και μία είναι η ελπίδα σας για την οποία σας κάλεσε ο Θεός». Ο Θεός δεν εγκαταλείπει τους λυτρωμένους με τη Χάρη του ανθρώπους στην απομόνωση ή την ανωνυμία της μάζας, αλλά τους ενώνει σε μια αδελφική κοινότητα, σε ένα

σώμα, μέσα στο οποίο ο καθένας αισθάνεται εξαρτημένος από τον Χριστό και ενωμένος με τα λοιπά μέλη. [...] Οι πιστοί συνδέονται με την κοινή ελπίδα της τελικής βασιλείας του Θεού. [...]

Μετά τον τονισμό της ενότητας της Εκκλησίας προχωρεί ο Απόστολος στα χαρίσματα που έλαβε ο κάθε πιστός: «Στον καθένα μας όμως έχει δοθεί κάποιο ιδιαίτερο χάρισμα, σύμφωνα με το μέτρο που δωρίζει ο Χριστός». Πρέπει να σημειωθεί ότι η ποικιλία των χαρισμάτων και η διανομή αυτών σε διάφορο βαθμό στα μέλη της Εκκλησίας δεν έρχεται σε αντίθεση με την ενότητα, διότι όλα προέρχονται από το ένα Άγιο Πνεύμα. Η εξατομίκευση των πνευματικών χαρισμάτων δεν γίνεται σε βάρος της ενότητας αλλά μάλλον την διασφαλίζει, εφόσον το κάθε χάρισμα δίνεται όχι για την προβολή του ατόμου που το έχει αλλά για την οικοδομή του συνόλου των πιστών».

Καραβιδόπουλος, Ι. (2015). Ενότητα της πίστεως και ποικιλία των χαρισμάτων.

3. Α Κορ 12, 12-13: Ένα σώμα με πολλά μέλη

Ο Χριστός μοιάζει με το σώμα, που ενώ είναι ένα, έχει πολλά μέλη· και όλα τα μέλη του ενός σώματος, αν και είναι πολλά, αποτελούν ένα σώμα. Κι εμείς όλοι, είτε Ιουδαίοι είτε μη Ιουδαίοι, είτε δούλοι είτε ελεύθεροι, γίναμε με το βάπτισμα διά του ενός Πνεύματος ένα σώμα, και όλοι ποτιστήκαμε από ένα και το αυτό Πνεύμα.

4. Ομιλία του Μεγάλου Βασιλείου

Καθένας από εμάς που είμαστε μαθητές στο σχολείο του λόγου του Θεού, έχει αναλάβει να προσφέρει κάποια υπηρεσία, από εκείνες που μας έχουν ορίσει σύμφωνα με το Ευαγγέλιο. Γιατί στο μεγάλο σπίτι, δηλαδή σε τούτη την Εκκλησία, δεν υπάρχουν μόνο κάθε είδους σκεύη, χρυσά και ασημένια και ξύλινα και πήλινα, αλλά και κάθε είδους επαγγέλματα. Πράγματι, ο οίκος του Θεού, που είναι η Εκκλησία του ζώντος Θεού, έχει κυνηγούς, οδοιπόρους, αρχιτέκτονες οικοδόμους, γεωργούς, ποιμένες, αθλητές, στρατιώτες [...]. Είσαι κυνηγός που έχει σταλεί από τον Κύριο, ο οποίος είπε: Να, εγώ αποστέλλω πολλούς κυνηγούς, που θα κυνηγήσουν αυτούς πάνω σε κάθε βουνό. Πρόσεχε λοιπόν με επιμέλεια μήπως σου ξεφύγει το θήραμα· για να οδηγήσεις δηλαδή στο Σωτήρα εκείνους που έχουν εξαγριωθεί από την αμαρτία, αφού τούς συλλάβεις με το λόγο της αλήθειας. Είσαι οδοιπόρος, όπως εκείνος που προσεύχεται· κατεύθυνε τα βήματά μου. Να προσέχεις μην παρεκτραπείς από την ευθεία οδό, να μην παραστρατήσεις δεξιά ή αριστερά· να βαδίζεις στη βασιλική οδό. Ο αρχιτέκτονας ας τοποθετεί με ασφάλεια το θεμέλιο της πίστεως, που είναι ο Ιησούς Χριστός. Ο οικοδόμος ας προσέχει πώς οικοδομεί· ας μη χρησιμοποιεί ξύλα, χορτάρι και καλάμια, αλλά χρυσάφι, ασήμι και πολύτιμους λίθους. Εσύ ο ποιμένας (ο κληρικός) να προσέχεις μήπως σου διαφύγει κάτι από εκείνα που ανήκουν στο ποιμαντικό σου έργο. Ποια είναι αυτά; Να φέρνεις πάλι

στον ευθύ δρόμο το πρόβατο που έχει πλανηθεί, να βάλεις κατάλληλο επίδεσμο σ' εκείνο που είναι καταπληγμένο, να θεραπεύσεις τον άρρωστο. Εσύ ο γεωργός, να σκάβεις τριγύρω από την άκαρπη συκιά και να βάζεις πάνω σ' αυτή όσα βοηθούν την καρποφορία. Εσύ ο στρατιώτης, να κακοπαθήσεις μαζί (με τον Παύλο) προς χάρη του Ευαγγελίου [...]. Εσύ ο αθλητής, να προσέχεις τον εαυτό σου μήπως κάπου παραβείς κάποιο από τους αθλητικούς κανόνες. Γιατί κανείς δε στεφανώνεται με το στεφάνι της νίκης, αν δεν αγωνιστεί σύμφωνα προς τούς νόμους της αθλήσεως».

Περικοπή από την ομιλία του Μ. Βασιλείου
στο «Πρόσεχε σεαυτώ».

5. Πολιτισμός

πολιτισμός (ο) 1. το σύνολο των υλικών και πνευματικών επιτευγμάτων κοινωνικού συνόλου: ανακαλύφθηκαν απομεινάρια ενός πρωτόγονου - **2.** το σύνολο των υλικών και πνευματικών προϊόντων της δράσης ενός συνόλου ανθρώπων (κοινωνικού, εθνικού, θρησκευτικού κ.λπ.) σε ορισμένη ή μη εποχή και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του όπως εκφράζεται μέσα από αυτά: η εμμονή στην ανεξαρτησία του ατόμου είναι στοιχείο τού δυτικού ~ || η ανάπτυξη τού δικαίου ήταν η ρωμαϊκή συμβολή στον παγκόσμιο ~ || έθνος με - αιώνων || βυζαντινός | λαϊκός | κυρίαρχος ~ ΣΥΝ. κουλτούρα· ΦΡ. σύγκρουση των πολιτισμών [1993] όρος που αναφέρεται στο περιεχόμενο της θεωρίας τού Σάμουελ Χάντινγκτον

για την παγκόσμια πολιτική μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου· σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, τα κύρια αίτια των συγκρούσεων δεν θα είναι πλέον ιδεολογικά ή οικονομικά αλλά πολιτισμικά [...].

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002²). Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

6. «Η ποικιλία των ανθρώπων»

Στην αγία Τριάδα τὰ τρία πρόσωπα είναι ένας Θεός, χωρίς όμως να παύουν να είναι τέλεια πρόσωπα. Στην Έκκλησία ένα πλήθος διαφορετικῶν ἀνθρώπων ἐνώνεται σ' ένα σῶμα, στο ὁποῖο ὅμως ὁ καθένας καὶ ἡ καθεμιά διατηρεῖ ἀτόφια τὴν προσωπικότητά του. [...]

Τὸ ἅγιο Πνεῦμα εἶναι Πνεῦμα ἐλευθερίας. Τὸ ἅγιο Πνεῦμα ὄχι μόνο μᾶς ἐνώνει, ἀλλ' ἐγγυᾶται καὶ τὴν ἀπειρη ποικιλία τῶν προσώπων μέσα στὴν Έκκλησία [...].

Ζωὴ στὴν Έκκλησία δὲν σημαίνει ἰσοπέδωση τῆς ποικιλίας τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ἐπιβολὴ ἐνὸς ἀκαμπτου καὶ ὁμοιόμορφου προτύπου πάνω σ' ὅλους, ἀλλὰ τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο. Οἱ ἅγιοι, ὄχι μόνο δὲν παρουσιάζουν κάποια ἀνιαρὴ μονοτονία, ἀλλ' ἔχουν ἀναπτύξει τὴν πιὸ ἐντονη καὶ διακεκριμένη προσωπικότητα. Πληκτικὸ εἶναι τὸ κακὸ κι ὄχι ἡ ἀγιότητα.

Ware, K., ἐπίσκοπος Διοκλείας (2001). Η Ορθόδοξη Εκκλησία. Αθήνα: Ακρίτας, σ. 380, 384-5.

7. Ξενιτεία

Ξενιτεία είναι κάτι πολύ διαφορετικό από τα ταξίδια ενός μάνατζερ. Είναι να δεχτώ να γίνω ξένος σ' έναν τόπο ξένο, κι έτσι να ζήσω στο πετσί μου την αποξένωση και τη διαίρεση της ανθρωπότητας, κρατώντας όμως ταυτόχρονα την πίστη ότι όλη η οικουμένη είναι πατρίδα του εκκλησιαστικού ανθρώπου, αφού 'του Κυρίου είν' η γη και ό,τι τη γεμίζει' η οικουμένη κι όσοι μένουνε σ' αυτήν' (Ψαλμ 24[23], 1). Ξενιτεία δηλαδή είναι να βρεθείς στην ξένη χώρα ως φιλοξενούμενος· όχι σαν ανέμελος τουρίστας ή ως κολακευόμενος επενδυτής. Κι όμως να ζεις την άφιξή σου εκεί σαν επαναπατρισμό!

[...] ο εκκλησιαστικός άνθρωπος δεν γίνεται μόνο ξένος, αλλά και φιλόξενος. Φίλος δηλαδή του αλλιώτικου, του αλλοεθνούς, του ανέστιου, του περιθωριακού. Ξένος μπορεί να ήταν στην παλιά εποχή ο οδοιπόρος που περνούσε από τον τόπο μας, σήμερα μπορεί να είναι ο εξ ίσου άγνωστος γείτονάς μου, ο νεόπτωχος του ανεπτυγμένου κόσμου, ο τριτοκοσμικός μετανάστης, ο αλλόπιστος.

Παπαθανασίου, Θ. Ν. (2009²). Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται. Αθήνα: Εν πλω, σ. 298, 300.

1. Τραγούδι: UNITED

Το 2011 ξεκίνησε μία παγκόσμια εκστρατεία με τίτλο «7 Billion Actions» από το United Nations Population Fund (UNFPA), για να εορτάσει το γεγονός ότι ο πληθυσμός της γης έφτασε τα 7 δισεκατομμύρια. Ο ΜΚΟ «Playing for Change» συνεργάστηκε με τα Ηνωμένα Έθνη, για να παρουσιάσει το παρακάτω τραγούδι ως ύμνο γι' αυτή την επέτειο. Για το τραγούδι αυτό συνεργάστηκαν καλλιτέχνες από διάφορα μέρη του κόσμου.

«7 Billion Actions», «Playing for Change», wikipedia

CHORUSES:

1st

I wanna see the world United and learn to live as one

[...]

2nd & 3rd

We have to bring the world together

And learn to live as one

We have to bring the world together

And learn to live as one

4th & 5th

We have to bring the world together

We have to live as one

We have to bring the world together

We shall overcome

6th

We have to live as one

VERSES

Lingala Verse

This is the answer for the people

Who lost their loved ones from war.

This is the answer for the people

Who lost their loved ones from hunger.

Spanish Verse

The moment is what counts

Live smiling until the end

But happy days will come

That nobody can believe

Hebrew Verse

It's time to say,

We are all one heart

This song is of all of us

So let's sing it together in one big voice.

Arabic Verse

Lord of peace....give us/bring us/gift us with peace

2. Κοντάκιο της εορτής της Πεντηκοστής: Κείμενο

Ὅτε καταβὰς τὰς γλῶσσας συνέχεε,
διεμέριζεν ἔθνη ὁ Ὑψιστος·
ὅτε τοῦ πυρὸς τὰς γλῶσσας διένειμεν, εἰς
ἐνότητα πάντας ἐκάλεσε·
καὶ συμφώνως δοξάζομεν τὸ πανάγιον Πνεῦμα.

Μετάφραση*

Ὅταν κατέβηκε ὁ Ὑψιστος καὶ σύγχυσε τὶς
ανθρώπινες γλῶσσες, διαχώρισε τοὺς ἀνθρώπους
σε ἔθνη. Ὅταν ὅμως μοίρασε τὶς πύρινες γλῶσσες,
ὅλους τοὺς κάλεσε σε ἐνότητα. Ἔτσι λοιπὸν δοξάζου-
με ὅλοι μαζὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα.

* Ἡ μετάφραση τοῦ Θ. Ν. Παπαθανασίου,
Ἡ ἐκκλησία γίνεται ὅταν ανοίγεται, σ. 81.

Τελειώνοντας τη Διδακτική Ενότητα...

- ✓ Συνδέουμε τη θρησκευτική ταυτότητα με την ιδιοπροσωπία.
- ✓ Αναλύουμε την έννοια του προσώπου όπως προκύπτει από τη θεολογία της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης.
- ✓ Διατυπώνουμε κριτήρια αξιολόγησης των σχέσεων με τους άλλους με βάση τη θεολογία του προσώπου.

Σημειώνουμε...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

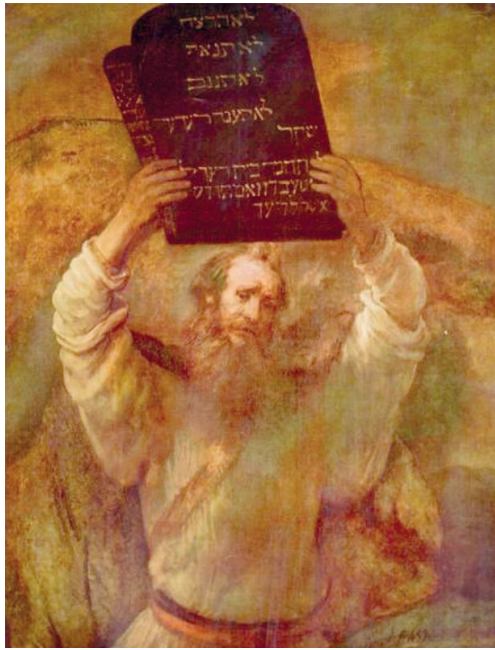
.....

.....

.....

3.5. ΟΡΙΑ / ΝΟΜΟΣ

Νόμος και όρια στην Παλαιά και Καινή Διαθήκη.

1. Rembrandt van Rijn (1659). Ο Μωυσής σπάει τις πλάκες με τις δέκα εντολές.

1. «Έχετε ακούσει πως δόθηκε η εντολή: “ν’ αγαπήσεις τον πλησίον σου και να μισήσεις τον εχθρό σου”. Εγώ όμως σας λέω: Ν’ αγαπάτε τους εχθρούς σας, να δίνετε ευχές σ’ αυτούς που σας δίνουν κατάρεις, να ευεργετείτε αυτούς που σας μισούν, και να προσεύχεστε γι’ αυτούς που σας κακομεταχειρίζονται και σας καταδιώκουν».

2. Ο Θεός μίλησε στο λαό και είπε αυτούς τους λόγους:
 1. Εγώ είμαι ο Κύριος ο Θεός σου, που σε έβγαλα από την Αίγυπτο, τον τόπο της δουλείας. Δεν θα υπάρχουν για σένα άλλοι θεοί εκτός από μένα.
 2. Να τιμάς τον πατέρα σου και τη μητέρα σου[...]
 3. Μην κλέψεις.
 4. Να θυμάσαι την ημέρα του Σαββάτου, για να την ξεχωρίζεις και να την αφιερώνεις στον Κύριο. Έξι μέρες θα εργάζεσαι και θα κάνεις όλες τις εργασίες σου. Αλλά η έβδομη μέρα είναι μέρα ανάπαυσης, αφιερωμένη σ' εμένα, τον Κύριο, το Θεό σου.
3. «Ποιος από σας, αν έχει ένα πρόβατο και το Σάββατο του πέσει σ' ένα λάκκο δε θα το πιάσει να το βγάλει έξω; Ένας άνθρωπος είναι πολύ ανώτερος από ένα πρόβατο. Ο νόμος, λοιπόν, επιτρέπει να κάνουμε το καλό την ημέρα του Σαββάτου».
4. «Ο Κύριος κάλεσε το Μωυσή και του μίλησε μέσα από τη σκηνή του Μαρτυρίου. Τον διέταξε να δώσει στους Ισραηλίτες τις ακόλουθες εντολές: Όταν κάποιος από σας προσφέρει ένα ζώο θυσία στον Κύριο, αυτό θα πρέπει να είναι βόδι, πρόβατο ή κασίκι».
5. **Ο χρυσός κανόνας**
«Όλα όσα θέλετε να σας κάνουν οι άλλοι άνθρωποι, αυτά να τους κάνετε κι εσείς· σ' αυτό συνοψίζονται ο νόμος και οι προφήτες»

6. Έχετε επίσης ακούσει την εντολή που δόθηκε παλιά στους προγόνους μας: να μη γίνεις επίορκος, αλλά να τηρήσεις τους όρκους που έδωσες στο όνομα του Κυρίου. Εγώ όμως σας λέω να μην ορκίζεστε καθόλου· [...] Το “ναι” σας να είναι ναι και το “όχι” σας να είναι όχι· [...]».
7. «Αν αμαρτήσει από αμέλεια όλη η ισραηλιτική κοινότητα και παραβεί, χωρίς να το αντιληφθεί, μια από τις εντολές του Κυρίου, αν διαπράξουν κάτι απαγορευμένο και αποδειχθούν όλοι μαζί ένοχοι, τότε, μόλις αποκαλυφθεί η αμαρτία τους, η κοινότητα θα προσφέρει ένα μοσχάρι ως θυσία εξιλέωσης, και θα το οδηγήσουν μπροστά στη σκηνή του Μαρτυρίου».
8. «Μη νομίζετε πως ήρθα για να καταργήσω το νόμο ή τους προφήτες. Δεν ήρθα για να τα καταργήσω, αλλά για να τα πραγματοποιήσω».
9. «Ο νόμος του Κυρίου είναι τέλειος, ανανεώνει τη ζωή· η μαρτυρία του αληθινή, σοφό κάνει τον άσοφο».
10. «Να κάνω ό,τι είν' ευχάριστο σ' εσένα, Θεέ μου, επιθύμησα· ο νόμος σου να 'ναι στο βάθος της καρδιάς μου».
11. Γι' αυτό, όταν προσφέρεις το δώρο σου στο ναό κι εκεί θυμηθείς πως ο αδερφός σου έχει κάτι εναντίον σου, άφησε εκεί, μπροστά στο θυσιαστήριο του ναού, το δώρο σου και πήγαινε να συμφιλιωθείς

- πρώτα με τον αδερφό σου, και ύστερα έλα να προσφέρεις το δώρο σου.
12. «Πόθησα να με σώσεις, Κύριε, κι είναι ο νόμος σου χαρά μου».
 13. «Έχετε επίσης ακούσει πως δόθηκε η εντολή: ν' ανταποδίδεις οφθαλμόν αντί οφθαλμού και οδόντα αντί οδόντος. Εγώ όμως σας λέω να μην αντιστέκεστε στον κακό άνθρωπο· αλλά αν κάποιος σε χτυπήσει στο δεξί μάγουλο, γύρισέ του και το άλλο».
 14. «Δώστε, λοιπόν», τους λέει, «στον αυτοκράτορα ό,τι ανήκει στον αυτοκράτορα, και στο Θεό ό,τι ανήκει στο Θεό».
 15. «Ν' αγαπάς τον Κύριο το Θεό σου μ' όλη την καρδιά σου, μ' όλη την ψυχή σου και μ' όλο το νου σου. Αυτή είναι η πρώτη και πιο μεγάλη εντολή. Δεύτερη, εξίσου σπουδαία με αυτήν: ν' αγαπάς τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου. Σ' αυτές τις δύο εντολές συνοψίζονται όλος ο νόμος και οι προφήτες».
 16. Αλίμονό σας, γραμματείς και Φαρισαίοι, υποκριτές, γιατί δίνετε στο ναό το ένα δέκατο από το δυόσμο, το άνηθο και το κύμινο, και δεν τηρείτε τις σπουδαιότερες εντολές του νόμου, τη δικαιοσύνη, την ευσπλαχνία και την πιστότητα. Αυτά όμως έπρεπε να κάνετε, χωρίς βέβαια να παραμελείτε κι εκείνα».
 17. «[...] Σας δίνω μια νέα εντολή, να αγαπάτε ο ένας τον άλλο. Όπως σας αγάπησα εγώ, να αγαπάτε κι εσείς ο ένας τον άλλο. Έτσι θα σας ξεχωρίζουν όλοι πως

είστε μαθητές μου, αν έχετε αγάπη ο ένας για τον άλλο».

18. «Μερικοί μεταξύ σας λένε: «Όλα μού επιτρέπονται». Σωστά· όλα όμως δεν είναι προς το συμφέρον».
19. «Ξέρουμε όμως πως ο άνθρωπος δεν μπορεί να σωθεί με την τήρηση των διατάξεων του νόμου. Αυτό γίνεται μόνο με την πίστη στον Ιησού Χριστό.
20. «Εμείς όμως ξέρουμε ότι ο νόμος είναι καλός, αν τον χρησιμοποιεί κανείς όπως πρέπει γνωρίζοντας και τούτο: Ότι ο νόμος δεν ορίστηκε για κείνον που κάνει ό,τι θέλει ο Θεός, αλλά για κείνους που δε λογαριάζουν το σωστό και το δίκαιο ούτε υποτάσσονται σ' αυτό».

«Τα χέρια τ' αδειανά»

Είδα αυτό το όνειρο:

Ένας άνθρωπος παρουσιαζόταν
στο κριτήριο του Κυρίου:

"Κοίταξε, Θεέ μου", του έλεγε·

"τήρησα τον νόμο σου", δεν
έκανα τίποτε το αισχρό, κακό ή
αντίθρησκο. Κύριε, τα χέρια μου
είναι καθαρά".

- "Ασφαλώς, ασφαλώς", του
απαντούσε ο καλός Θεός..."αλλά
είναι άδεια".

Ραούλ Φολλερώ
Γάλλος ανθρωπιστής και
ιεραπόστολος του 20ού αι

Τα όρια ως παράγοντας ελευθερίας.

1. Παραδείγματα θρησκευτικού νόμου/θρησκευτικής εντολής:

α. Από τον Δεκάλογο

- 1. Να τιμάς τον πατέρα σου και τη μητέρα σου [...].**
- 2. Μη φονεύσεις.**
- 3. Μη μοιχεύσεις.**
- 4. Μην κλέψεις.**
- 5. Μην καταθέσεις ψεύτικη μαρτυρία ενάντια στους συναθρώπους σου.**
- 6. Μην επιθυμήσεις τίποτε απ' ό,τι ανήκει στο σὺνάνθρωπό σου [...].**

β - «Αγάπα και κάνε ό,τι θες». (Ι. Αυγουστίνος)

2. Ελευθερία και υπακοή

Χωρίς ελευθερία λοιπόν η υπακοή είναι δουλεία και χωρίς υπακοή η ανθρώπινη ελευθερία δεν διαφέρει καθόλου από την αυθαιρεσία. [...] η ελευθερία προσφέρεται μόνο από το Θεό κι η υπακοή του ανθρώπου ανάγεται στο Θεό.

Γιούλτσης Β. Τ. (2011). Ελευθερία και υπακοή στην Ορθόδοξη Χριστιανική Ηθική.

3. Ανθρώπινη ελευθερία και θέλημα του Θεού

[...] Από τη μια πλευρά του νομίσματος δεσπάζει το προμηθεϊκό όραμα ενός ανθρώπου ελεύθερου από τους θεούς, ενός ανθρώπου που στις μέρες μας, μέσα από τις εξελίξεις στο χώρο της βιοτεχνολογίας, επιχειρεί να ελευθερωθεί ακόμη και από τα όρια που του θέτει η ίδια η βιολογική του φύση· που φιλοδοξεί να διαμορφώσει και να μεταμορφώσει το σώμα του, το φύλο του, τους απογόνους του, το περιβάλλον του, σύμφωνα με τις ιδιοσυγκρασιακές του προτιμήσεις. Και από την άλλη πλευρά το φωτεινό όραμα εκβάλλει στο σκοτεινό εφιάλτη ενός κόσμου και μιας ανθρώπινης ζωής που κυβερνάται από απρόσωπες οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές δομές εξουσίας, έναν κόσμο που τη θέση της ελευθερίας παίρνει η θέληση για ισχύ και η συνακόλουθη ασυδοσία.

[...] Η ελευθερία δεν συνίσταται στην ατελείωτη δυνατότητα επιλογών, αλλά στη συγκρότηση μιας προσωπικότητας και ενός χαρακτήρα για τον οποίο συγκεκριμένες επιλογές απλούστατα δεν τίθενται ποτέ σε εσωτερική διαβούλευση.

[...] Θα πρέπει να εμβαθύνουμε λίγο ακόμη στην πνευματική παράδοση της εκκλησίας. Εκεί θα διακρίνουμε δύο βασικά στάδια σ' αυτή την πορεία. Στο πρώτο, ο άνθρωπος αρχίζει την προσπάθεια αποδοχής και εφαρμογής του Νόμου του Θεού ενώ παράλληλα μέσα του βαθιά κάτι δυσφορεί. Η προσπάθεια και ο αγώνας

για την εφαρμογή του θελήματος του Χριστού γίνεται «μη θελούσης της καρδιάς». Αυτή είναι η κατάσταση την οποία με τόσο εξαιρετικό και σπαρακτικό ρεαλισμό περιγράφει ο απόστολος Παύλος στην επιστολή του προς Ρωμαίους: «Εσωτερικά συμφωνώ και χαίρομαι με όσα λέει ο νόμος του Θεού. Διαπιστώνω όμως πως η πράξη μου ακολουθεί έναν άλλο νόμο, που αντιστρατεύεται στο νόμο με τον οποίο συμφωνεί η συνείδησή μου [...]». Αν όμως ο άνθρωπος επιμένει στην προσπάθεια και τον αγώνα παρά τις αντιξοότητες [...], τότε η εσωτερική του κατάσταση αρχίζει σταδιακά, σχεδόν ανεπαίσθητα, να μεταβάλλεται και εισέρχεται στο δεύτερο στάδιο [...].

Γκανάς, π. Ευ. (2012). Ανθρώπινη ελευθερία και θέλημα του Θεού.

4. Μια νέα ζωή

Αντίθετα προς τις κοινωνίες που οργανώνουν τα διάφορα "πρέπει" σε κώδικα, σε σύστημα ηθικής, σκοπός της Εκκλησίας δεν είναι να προσφέρει ένα σύστημα ηθικής, δηλαδή λεπτομερείς καταλόγους καλών και κακών πράξεων ή κανόνες καλής συμπεριφοράς. Αυτό που προσφέρει είναι η δυνατότητα μιας νέας ζωής, που προκύπτει [...] από τη δημιουργία σχέσης με το Θεό. [...] Η Εκκλησία προτείνει στον άνθρωπο τον τρόπο ζωής της, για να αποφασίσει ο ίδιος ελεύθερα αν θα τον επιλέξει. Τον τρόπο ζωής της η Εκκλησία τον έχει κα-

ταγράψει σε σύντομες διατυπώσεις που ονομάζονται δόγματα. Ο πολύς κόσμος έχει την εντύπωση πως δόγμα είναι ένα αφηρημένο, εγκεφαλικό κι άσχετο προς την καθημερινή ζωή αξίωμα, που ο άνθρωπος πρέπει να το δεχτεί σαν ιδεολογία. Στην παράδοση της Εκκλησίας, όμως, δόγμα είναι η καταγραφή αληθειών που της έχουν αποκαλυφθεί και, ταυτόχρονα, η συμπύκνωση ενός τρόπου ζωής.

Τι σημαίνει π.χ. για τον άνθρωπο το Τριαδικό δόγμα; Αν είναι κάτι που ο πιστός καλείται να το δεχτεί απλώς λεκτικά ή εγκεφαλικά, τότε δεν φαίνεται ότι θα αλλάξει κάτι στη ζωή του ανθρώπου, αν τη θέση αυτού του δόγματος την έπαιρνε λ.χ. η αποδοχή ενός μονοπρόσωπου θεού. Αν δούμε, όμως, το δόγμα ως διατύπωση της εκκλησιαστικής εμπειρίας και ως μοντέλο τρόπου ζωής, θα βλέπαμε το εξής: Ο Θεός του Χριστιανισμού είναι Τριάδα, τρία Πρόσωπα ισότιμα μεταξύ τους, και το καθένα μοναδικό κι ανεπανάληπτο. Ο Θεός του Χριστιανισμού δεν είναι μια μοναχική ύπαρξη είναι μια αγαπητική συντροφιά αδιάκοπη και άφθαρτη. Καλώντας, λοιπόν, η Εκκλησία τον άνθρωπο να δημιουργήσει σχέση με το Θεό, τον καλεί να γίνει κοινωνός του τρόπου ζωής του Θεού. Να βιώσει, δηλαδή, ως καθημερινό τρόπο ζωής την αγάπη, την ισότητα, τη μοναδικότητα του καθενός και τη συνύπαρξη όλων. Ο Χριστιανός που σοβαρολογεί για την πίστη του σε Θεό Τριαδικό, δεν μπορεί να εγκολπωθεί ούτε τον ατομικισμό, ούτε

και τη μαζοποίηση του ανθρώπου, των κοινωνιών και των πολιτευμάτων του.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει να κατανοούνται και οι εντολές του Θεού που βρίσκονται στην Αγία Γραφή, καθώς και οι διάφοροι κανόνες της Εκκλησίας. Για να προσεγγίσουμε τη φυσιογνωμία και τη λειτουργία τους δε θα πρέπει να χρησιμοποιούμε δικανική ορολογία, αλλά μάλλον ιατρική. Οι εντολές, δηλαδή, δεν είναι ποινικοί νόμοι που αν παραβιαστούν θα επιβληθεί κάποια ποινή από κάποιον θεό δικαστή, αλλά μάλλον ιατρικές οδηγίες, όπως π.χ. η οδηγία ότι ο οργανισμός του ανθρώπου χρειάζεται νερό. Από κει και πέρα αρχίζει η προσωπική ευθύνη του καθενός. Αν κάποιος δεν προστρέξει στην πηγή, τα αποθέματα νερού στο σώμα του θα εξαντληθούν και θα πάθει αφυδάτωση. Η παραμέληση, δηλαδή, της ιατρικής αυτής οδηγίας οδηγεί σε κάποιο κακό, το κακό αυτό όμως είναι η συνέπεια μιας προσωπικής επιλογής - όχι ποινή την οποία επιβάλλει ο γιατρός ούτε, βεβαίως, η ίδια η πηγή! Όλες οι εντολές, δηλαδή, αφορούν την ύπαρξη του ανθρώπου και τους τρόπους σύνδεσής της με την πηγή της ζωής, δηλαδή το Θεό. Όσον αφορά τους περιορισμούς που φαίνεται να εμπεριέχουν, θα μπορούσαν να παρομοιαστούν και με τους περιορισμούς που οι αθλητές θέτουν στη ζωή τους προκειμένου να διατηρήσουν και να βελτιώσουν τη φυσική τους κατάσταση. Στην ουσία, δηλαδή, πρόκειται για ασφαλιστικές δικλείδες, που εξασφαλίζουν

στον άνθρωπο την ελευθερία από τις δυνάμεις της φθοράς, του ατομικισμού και του θανάτου που караδοκούν να τον δουλώσουν.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών
Γ' Λυκείου, ΔΕ 2, σ. 18-20.

5. Μάρκος Ερημίτης: «Και οι εντολές ακόμα, δεν ξεριζώνουν την αμαρτία - αυτό έχει κατορθωθεί μόνο με τον Σταυρό - αλλά διαφυλάσσουν τους όρους της ελευθερίας που μας δόθηκε» (PG 65,992).

Σχολικό βιβλίο των Θρησκευτικών
της Γ' Λυκείου, σ. 22.

Νόμος Θεού και νόμος ανθρώπων.

1. Πραξ 5, 29: «Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μάλλον ἢ ἀνθρώποις»

[Μετάφραση: «Πιο πολύ πρέπει να υπακούμε στο Θεό παρά στους ανθρώπους»]

2. Πραξ 5, 12-28: Μέσω των αποστόλων γίνονταν πολλά εκπληκτικά θαύματα στο λαό. Οι πιστοί συνήθιζαν να συγκεντρώνονται όλοι μαζί στη Στοά του Σολομώντα. Από τους άλλους που ήταν στο ναό κανείς δεν τολμούσε να προσκολληθεί σ' αυτούς, όμως ο λαός τούς

είχε σε μεγάλη υπόληψη. Όλο και περισσότερα πλήθη από άντρες και γυναίκες πίστευαν στον Κύριο και γίνονταν μέλη της εκκλησίας. Ακόμη και στις πλατείες έφερναν τους ασθενείς και τους ξάπλωναν σε κρεβάτια και σε φορεία, για να πέσει πάνω σε κάποιον απ' αυτούς έστω και η σκιά του Πέτρου όταν αυτός ερχόταν. Κι από τις πόλεις που ήταν γύρω στην Ιερουσαλήμ συνέρρεε το πλήθος, φέρνοντας αρρώστους κι άλλους που τους βασάνιζαν πνεύματα πονηρά· κι όλοι αυτοί γιατρεύονταν.

Οι απόστολοι οδηγούνται στο συνέδριο

Τότε ο αρχιερέας και όλοι όσοι ήταν μαζί του, δηλαδή αυτοί που ανήκαν στο κόμμα των Σαδδουκαίων, γεμάτοι φθόνο έπιασαν τους αποστόλους και τους έβαλαν στη φυλακή. Αλλά, τη νύχτα, ένας άγγελος Κυρίου άνοιξε τις πόρτες της φυλακής, τους έβγαλε έξω και τους είπε. «Πηγαίνετε στο ναό και κηρύξτε στο λαό το μήνυμα γι' αυτή την καινούρια ζωή». Αυτοί υπάκουσαν· πήγαν πολύ πρωί στο ναό και δίδασκαν. Στο μεταξύ, έφτασε ο αρχιερέας και οι δικοί του, συγκάλεσαν το συνέδριο και όλη τη γερουσία των Ισραηλιτών, και έστειλαν στη φυλακή να φέρουν τους αποστόλους. Όταν όμως πήγαν οι φύλακες, δεν τους βρήκαν στη φυλακή. Γύρισαν λοιπόν και ανάφεραν: «Τη φυλακή τη βρήκαμε κλεισμένη και καλά ασφαλισμένη· οι φύλακες στέκονταν μπροστά στις πόρτες· όταν όμως ανοίξαμε, δε βρήκαμε κανέναν μέσα». Μόλις άκουσαν τα λόγια αυτά, ο ιερέας και ο διοικητής της φρουράς του ναού και οι αρχιερείς

απορούσαν κι έλεγαν τι να συνέβη με τους αποστόλους. Τότε έφτασε κάποιος και τους ανάγγειλε: «Οι άνθρωποι που βάλατε στη φυλακή, βρίσκονται στο ναό και διδάσκουν το λαό». Τότε ο διοικητής πήγε μαζί με τη φρουρά και τους έφερε, όχι με τη βία, γιατί φοβούνταν μη λιθοβοληθούν από το λαό.

Τους έφεραν λοιπόν και τους έβαλαν να σταθούν μπροστά στο συνέδριο. Ο αρχιερέας τούς ρώτησε: «Δεσας διατάξαμε να μη διδάσκετε για τον άνθρωπο αυτόν; Εσείς γεμίσατε την Ιερουσαλήμ με τη διδασκαλία σας, και θέλετε να ρίξετε πάνω μας το κρίμα για το θάνατο αυτού του ανθρώπου!»

1. Ελευθερία/Ελευθεροτυπία

ελευθερία 1. (α) η δυνατότητα αυτόβουλης και απεριόριστης δράσης σύμφωνα με τις επιθυμίες (κάποιου), η απουσία εξαναγκασμού ή καταπίεσης [...] ANT. ανελευθερία, εξάρτηση, δέσμευση (β) προσωπική ελευθερία ή δυνατότητα τού φυσικού προσώπου να κινείται ελεύθερα και να αναπτύσσει το πρόσωπο του ως προσωπικότητα· περιλαμβάνει όλες τις ειδικότερες εκφάνσεις ελευθερίας— σωματική, ψυχική, πνευματική, συνείδησης, βούλησης και έκφρασης, δημιουργίας, δράσης, επαγγελματική κ.λπ. 2. (συνεκδ.) κάθε επιμέρους δικαίωμα που συνδέεται με την ελευθερία: ατομικές | θρησκευτικές | συνδικαλιστικές ~ || ~ γνώμης | έκφρασης |

τού συνέρχεσθαι (βλ. λ. συνέρχομαι) /τού συνεταιρίζεσθαι (βλ. λ. συνεταιρίζομαι)· ΦΡ. (α) ελευθερία τού λόγου το δικαίωμα τού ανθρώπου να εκφράζει ανεμπόδιστα τις σκέψεις, τις κρίσεις του (β) ελευθερία τού Τύπου η ελευθεροτυπία (βλ.λ.) (γ) ακαδημαϊκή ελευθερία 3. (ειδικότ.) η απουσία καθεστώτος ξένης κατοχής ή τυραννίας, η εθνική ή πολιτική ελευθερία [...] 4. η απουσία εμποδίων, η ευχέρεια [...]

ελευθεροτυπία: η ελευθερία τού Τύπου, το δικαίωμα κάθε πολίτη ή ομάδας πολιτών να εκφράζει ελεύθερα τις απόψεις του μέσω τού Τύπου. [ΕΤΥΜ. Μετάφρ. δάνειο από γαλλ. *liberté de la presse*].

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002²). Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

2. Επίθεση στα γραφεία του Charlie Hebdo

Στις 7 Ιανουαρίου 2015 ολιγομελής ομάδα ενόπλων επιτέθηκε στα γραφεία του σατιρικού περιοδικού Charlie Hebdo στο Παρίσι της Γαλλίας. Ο απολογισμός της επίθεσης ήταν 12 νεκροί (ανάμεσά τους δύο νεκροί αστυνομικοί) και επτά τραυματίες. [...] Οι δράστες πραγματοποίησαν την επίθεση ανοίγοντας πυρ και κραυγάζοντας την φράση "Αλλάχ Ακμπάρ", δηλαδή ο Θεός είναι μεγάλος, στο όνομα του προφήτη του Ισλάμ.

[...] Ο πρόεδρος της Γαλλίας Φρανσουά Ολάντ χαρακτήρισε την επίθεση τρομοκρατική και πράξη ακραίας

βαρβαρότητας. Από την πλευρά του το Ισλαμικό Κράτος χαρακτήρισε τούς δύο τρομοκράτες ήρωες.

Πλαίσιο

Το 2006, το εβδομαδιαίας κυκλοφορίας περιοδικό είχε προκαλέσει αντιδράσεις δημοσιεύοντας σατιρικά σκίτσα του Μωάμεθ τα οποία είχαν ήδη, προηγουμένως, δημοσιευτεί από τη δανική εφημερίδα Jyllands-Posten. Το 2011, μετά την κυκλοφορία ειδικού τεύχους με τον τίτλο Charia Hebdo το οποίο ασκούσε κριτική στην εκλογική νίκη του ισλαμιστικού κόμματος Εναντά στη Τυνησία, το σατιρικό περιοδικό αποτέλεσε αντικείμενο απειλών και επιθέσεων, ανάμεσά τους ένας εμπρησμός ο οποίος πραγματοποιήθηκε με τη ρίψη μιας βόμβας Μολότοφ. Στη συνέχεια, τα γραφεία του περιοδικού τέθηκαν υπό τακτική αστυνομική περιφρούρηση. Τον Ιανουάριο του 2013, το περιοδικό δημοσίευσε ένα ειδικό τεύχος αποτελούμενο από δύο τμήματα, το La Vie de Mahomet (Η Ζωή του Μωάμεθ), στο οποίο ο Charb διηγούνταν με σκίτσα τη ζωή προφήτη του Ισλάμ.

Το 2013, η Αλ-Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο (AQAP) εξέδωσε στο διαδικτυακό περιοδικό της, Inspire, μία λίστα έντεκα Δυτικών προσωπικοτήτων οι οποίες "καταζητούνταν ζωντανές ή νεκρές για εγκλήματα κατά του Ισλάμ", μεταξύ των οποίων βρισκόταν και ο Charb.

Το πρωινό της επίθεσης, το τεύχος n° 1177 εκδόθηκε με πρωτοσέλιδο, ένα σκίτσο του Μισέλ Ουελμπέκ το οποίο είχε σχεδιάσει ο Luz. Στο εσωτερικό του, βρισκόταν ένα από τα τελευταία σκίτσα που είχε σχεδιάσει ο Charb, το οποίο έφερε ως τίτλο «Toujours pas d'attentats en France » (Ακόμη να υπάρξει τρομοκρατική επίθεση στη Γαλλία), δείχνοντας έναν τζιχαντιστή να λέει : «Attendez ! On a jusqu'à la fin janvier pour présenter ses vœux...» (Περιμένετε, έχουμε καιρό μέχρι τα τέλη Ιανουαρίου για να εκφράσουμε τις ευχές μας).

Επίθεση

[...] δύο ένοπλοι κουκουλοφόροι [...] γέμισαν το λόμπι με πυροβολισμούς κατά την είσοδό τους. [...] Οι ένοπλοι εισέβαλαν στην αίθουσα συσκέψεων και φώναξαν το όνομά του Σαρμπ για να τον σημαδέψουν πριν ανοίξουν πυρ. Οι πυροβολισμοί διήρκεσαν πέντε έως δέκα λεπτά. Οι ένοπλοι σκόπευαν στα κεφάλια των δημοσιογράφων και τους σκότωσαν υπό μορφή εκτέλεσης. [...] μάρτυρες ανέφεραν ότι οι ένοπλοι αυτοπροσδιορίστηκαν λέγοντας ότι ανήκουν στην Αλ Κάιντα στην Υεμένη.

λήμμα «Επίθεση στα γραφεία του Charlie Hebdo», Wikipedia

Πηγές εικονιστικού υλικού

Θ.Ε. 3 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

3.1. ΕΚΚΛΗΣΙΑ

1. Η εκκλησία ως «ναυς», σχέδιο Ράλλη Κοψίδη (1957).
2. Άμπελος, ψηφιδωτό (λεπτομέρεια) από τη Βασιλική του Αγ. Βιταλίου, Ραβέννα, (6ος αι.).
3. Η Άμπελος, <http://www.agiazoni.gr/article.php?id=98323054916653317025>
4. Το Άλφα και το Ωμέγα, Κατακόμβη της Δομιτίλλας, Ρώμη, 5ος αι., <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1095>
5. Χριστόγραμμα, Πάρκο κατακομβών της Δομιτίλλας, Ρώμη, (αντίγραφο), <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1095>
6. Ο καλός ποιμένας , ψηφιδωτό (Μαυσωλείο της Γάλλας Πλακιδίας), Ραβέννα, 5ου αι.
7. Αναπαράσταση αμπέλου, ψηφιδωτό δάπεδο. Πάφος, Ναός Χρυσοπολίτισσας, (Φωτογραφικό Αρχείο ΕΚΒΜΜ), http://byzantinhautokratoria.blogspot.gr/2014/02/blog-post_476.html
8. Ιχθύς, http://www.developinglivingstones.com/img/fish_symbol_2.jpg
9. Πρωτοχριστιανικά σύμβολα: Περιστερί, ψυχή που προσεύχεται, Χριστόγραμμα, Εθνικό Ρωμαϊκό Μουσείο, Θέρμες Διοκλητιανού, Ρώμη, <http://www>.

- flickrriver.com/photos/mharrsch/3711200710/
10. Η άγκυρα, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1095>
 11. Εκκλησία της Δούρας- Ευρωπού, 3ος αι. μ.Χ., https://en.wikipedia.org/wiki/Dura_Europos_church
 12. Η Β' Οικουμενική Σύνοδος, Μεγίστη Λαύρα, Άγιο Όρος, <http://www.saint.gr/1737/saint.aspx>
 13. Πεντηκοστή, ψηφιδωτό από το Καθολικό της Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας (11ος αι.)
 14. Πεντηκοστή, εικόνα, Μονή Σταυρονικήτα, Άγιο Όρος, 16ος αι.

3.2. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

1. Η Μετάληψη των Αποστόλων, Μονή Στουντένιτσα (Σερβία), 13ος αι.
2. Γραφιστικό έργο της μοναχής Corita Kent (1918-1986), God's not dead, he's bread, <https://venitism.wordpress.com/2015/10/28/corita-kent/>
3. Η Θεία Μετάληψη, http://theomitoros.blogspot.gr/2013_11_01_archive.html

3.3 ΕΝΟΤΗΤΑ

1. Συναυλία στην Ινδία, <http://baysidejournal.com/wp/11-types-of-people-at-music-shows-in-india/>
2. Η νίκη της Εθνικής Ελλάδος στο Euro, 2004, <http://www.sport24.gr/Files/o-thriamvos-ths-elladas-sto-euro-2004-mesa-apo-24-1-fwtografies.2316398.html>

3. Οικογενειακό τραπέζι, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4b/Family_eating_at_a_table_%282%29.jpg
4. Νεανική παρέα, http://hyser.com.ua/life_style/v-chem-polza-i-vred-selfi-13964
5. Vincent van Gogh (1890), Old Man In Sorrow (On The Threshold Of Eternity), Kröller-Müller Museum, Otterlo, Netherlands.
6. Édouard Manet (1877), The Plum, National Gallery of Art, Washington.
7. Ηλικιωμένη γυναίκα, <http://www.prweb.com/releases/2016/02/prweb13199150.htm>
8. Άστεγος, http://i1.aftocdn.gr/mediafiles/2016/05/astegos_aftodioikisi.jpg
9. Νέοι στην παραλία, <http://www.johnlair.com/sitemap.xml>
10. Έργο Θεόφιλου, <http://www.athenssection-cid.gr/THEOFILOS.php>
11. Pawel Kuczynski, http://curiositedequalite.blogspot.gr/2014_11_01_archive.html
12. Pawel Kuczynski, <http://isabelgines.com/el-arte-de-pawel-kuczynski>
13. Pawel Kuczynski, PawelKuczynski42, <http://www.viralfast.com/862/drawing-make-question-everything-wrong-with-world.html>
14. Pawel Kuczynski, Fire, <http://www.laparola.com.br/a-critica-social-sarcastica-de-pawel-kuczynski>

15. Γελοιογραφία, <https://sedebloguerlecitron.blogspot.gr/2016/05/sine-fin-de-la-bobine.html>
16. Γελοιογραφία, <http://metromalayalamonline.com/article.php?id=sanghparivar-attack-776>

3.4. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

1. <https://steemit.com/life/@hanamana/who-am-i-good-question-you-tell-me-introducing-my-self-page-2>
2. René Magritte, Surreal, or real?, incautareaeuluipierdut.blogspot.com
3. Γελοιογραφία, <https://www.emaze.com/@AFWFQIQL/Huck-FinnVocabulary-10>

3.5. ΟΡΙΑ

1. Rembrandt van Rijn (1659), Ο Μωυσής σπάει τις πλάκες με τις δέκα εντολές.

Πηγές κειμένων στο διαδίκτυο

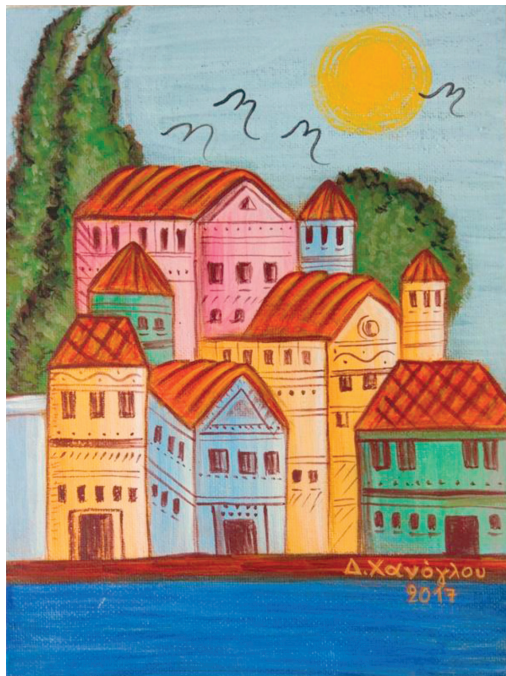
σελ. 69 / 131 The Beatles, Eleanor Rigby (1966), <http://www.metrolyrics.com/eleanor-rigby-lyrics-beatles.html>

Έργα της Δέσποινας Χανόγλου κοσμούν τις σελίδες:
99 / 142, 115 / 148

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 3ου τόμου

Θεματική ενότητα 3 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

3.1. Εκκλησία	6
3.2. Ευχαριστία	37
3.3. Ενότητα	66
3.4. Ταυτότητα.....	94
3.5. Όρια/νόμος.....	120

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.